

**T.C.
TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN EVLİLİK VE
EŞ SEÇİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Reyhan ÖZÜDOĞRU DÜŞÜNMEZ**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Gülsüm ÇAMUR DUYAN**

ANKARA- 2016

Bilimsel Etik Bildirim Sayfası

Turgut Özal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi;
- Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

18.03.2016

Reyhan ÖZÜDOĞRU DÜŞÜNMEZ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Gülsüm ÇAMUR DUYAN

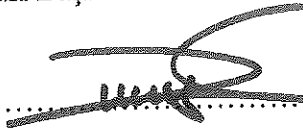
/

KABUL VE ONAY SAYFASI

Sağlık Bilimleri Enstitü Müdürlüğüne;

REYHAN ÖZÜDOĞRU DÜŞÜNMEZ tarafından hazırlanan “Öğrencilerin Eş Seçimine İlişkin Görüş Ve Düşünceleri” başlıklı bu çalışma, 18.03.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile başarılı bulunarak Turgut Özal Üniversitesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Melahat DEMİRBİLEK
(Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi)

.....

Tez Danışmanı : Gülsüm ÇAMUR DUYAN
(Doç. Dr., Turgut Özal Üniversitesi)

.....

Üye : İshak AYDEMİR
(Doç. Dr., Turgut Özal Üniversitesi)

.....

ONAY : Bu yüksek lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve kabul edilmiştir.

.....
Doç. Dr. Hüsametin ERDAMAR
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın oluşmasında hocalığından önce sıcacık dostluğu ve ilgisi ile tanıştığım, bana Sosyal Hizmet dünyasının kapılarını aralayan, özverisini, bilgisini hiçbir zaman esiremeyen iyi ki danışmanım dediğim sevgili ve saygıdeğer hocam Doç. Dr. Gülsüm ÇAMUR DUYAN'a,

Yüksek lisans hayatımın Ankara Üniversitesindeki ders döneminde ve sonrasında bilgisi ve ilgisi ile katkılarını hiç esirgemeyen Prof. Dr. Veli DUYAN'a ve bölüm hocalarım Doç. Dr. Bilge ÖNAL DÖLEK ve Doç. Dr. İshak AYDEMİR'e,

Çalışmam süresince maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Hasan DÜŞÜNMEZ'e ve kızım Nilüfer DÜŞÜNMEZ'e minnet dolu teşekkürlerimi sunmaktan onur duyarım.

ÖZET

[DÜŞÜNMEZ ÖZÜDOĞRU, Reyhan]. [Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Eş Seçimine İlişkin Görüş ve Düşünceleri], [Yüksek Lisans Tezi, Ankara, [2016]

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş sistemine ilişkin görüş ve düşüncelerini belirlemektir. Çalışmanın evreni, Turgut Özal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencileridir. Örneklem ise evrenden seçilen ve Odyoloji, Sosyal Hizmet ve Çocuk Gelişimi bölümlerinde okuyan toplam 228 kişidir. Veriler öğrencilerin sosyo-demografik bilgilerini içeren görüşme formu ve Cihangir Güngör ve arkadaşları (2011) tarafından uyarlanan Romantizm ve Eş Seçimi Ölçeği'nden oluşan veri toplama araçları ile toplanmıştır.

Cinsiyet, yaş, doğum yeri, devam edilen bölüm, devam edilen sınıf, Ankara'da yaşama süresi, anne babanın evlenme biçimi, anne babanın medeni durumu, kardeş sayısı, evli kardeş olma durumu, evlenmeyi düşündüğü birinin olma durumu, evlenmeden önce tanışmanın gerekli olup olmadığını düşünme durumu, ailede boşanan birinin olma durumu, ailede sorun yaşama durumu, sevgiliden destek alma durumu, ideal evlenme yaşı ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumlar arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Doğum yeri, devam edilen sınıf ve anne babanın evlenme biçimi ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Kentlerde doğan bireylerin, birinci sınıftaki öğrencilerin ve ebeveynleri akraba veya görücü usulü evlilik yapmış bireylerin romantizm ve eş seçimine dair daha fazla sınırlandırıcı inançlara sahip olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Eş seçimi; romantizm; sosyal hizmet; evlilik ve aile sosyal hizmeti

ABSTRACT

[DÜŞÜNMEZ ÖZÜDOĞRU, Reyhan]. [University Student's thoughts about spouse (mate) selection], [Master's Thesis], Ankara, [2016]

Aim of this study is to identify bounding beliefs of adults about romance and mate selection. Population of the study is students who study at Turgut Ozal University School of Health. Sample is total 228 students where study at Departments of Odyology, Social Work and Child Development. Data are collected by survey which includes socio demographic informations of students in first part, and Scale of Romance and Mate Selection adapted by Cihangir Güngör and et al in second part. It is searched that whether or not among gender, age, birth place, continuing department, continuing class, living time in Ankara, marriage styles of parents, marital status of parents, number of siblings, number of married siblings, someone who you are thinking of getting married, problem in the family, thinking of necessity of meeting with each other before marriage, someone who got divorced in the family, getting support from girlfriend/boyfriend and romance and mate selection. It is identified that there is a significant relationship between birth place, continuing class, marriage styles of parents and attitudes toward romance and mate selection ($p < 0.05$). It is found that person born in urban, 1th class students, and person his/her parents getting married by the way an arranged marriage have more bounding beliefs about romance and mate selection.

Key Words: Mate selection; romance; social work; marriage and family social work

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Öğrencilerini Tanıtıcı Bulgular	53
Tablo 2. Öğrencilerin Üniversite Eğitimi ve Çalışma Durumuna İlişkin Bilgileri.....	56
Tablo 3. Öğrencilerin Fiziksel Hastalığa Sahip Olma Durum	57
Tablo 4. Öğrencilerin Anne-Babalarının Medeni Durumu ve Evlenme Biçimi.	57
Tablo 5. Öğrencilerin Yaşamlarında Evlenmeyi Düşündükleri Birinin Olma Durumuna İlişkin Bilgiler	58
Tablo 6. Öğrencilerinin Evlenmeden Önce Tanışmanın Gerekliliğine İlişkin Düşünceler	59
Tablo 7. Ailede Boşanan Kişilerin Olma Durumu	60
Tablo 8. Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Sorun/Sorunların	62
Tablo 9. Öğrencilerinin Sorun Yaşadıklarında En Çok Kimin/Kimlerin Desteğini Aldıkları	64
Tablo 10. Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Düşünceler – I	65
Tablo 11. Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Düşünceler – II	65
Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumların Dağılımı.....	67
Tablo 12. Cinsiyet ile Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	69
Tablo 13. Öğrencilerin İdeal Eşle Benzerliklerine Ait Düşünceleri	71
Tablo 14. Öğrencilere Göre İdeal Evlenme Yaşı	73
Tablo 15. Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumların Dağılımı	74
Tablo 16. Cinsiyet İle Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	75
Tablo 17. Yaş İle Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	75
Tablo 18. Doğum Yerine Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	76

Tablo 19. Eğitim Görülen Bölüme Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	77
Tablo 20. Devam Edilen Sınıfa Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	77
Tablo 21. Ankara'da Yaşama Süresine Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasında İlişki	78
Tablo 22. Anne-Babanın Evlenme Biçimi ile Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	78
Tablo 23. Anne-Babanın Medeni Durumuna Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	79
Tablo 24. Kardeş Sayısına Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	79
Tablo 25. Evli Kardeşi Olma Durumu ile Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	79
Tablo 26. Evlenmeyi Düşündüğü Birinin Olma Durumu ile Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	80
Tablo 27. Evlenmeden Önce Tanışmanın Gerekli Olup Olmadığını Düşünme Durumuna Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	80
Tablo 28. Ailede Boşanan Birinin Olma Durumu İle Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	81
Tablo 29. Ailede Sorun Yaşama Durumuna Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	81
Tablo 30. Sevgiliden Destek Alma Durumuna Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	82
Tablo 31. İdeal Evlenme Yaşına İlişkin Görüşlere Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki	82

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Bildirim Sayfası	
Jüri Üyeleri Kabul ve Enstitü Onay Sayfası	
Önsöz	i
Türkçe Özet	ii
İngilizce Özet (Abstract)	iii
Tablolar Dizini	iv
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL BİLGİ	5
2.1. LİTERATÜR BİLGİSİ	5
2.1.1. YETİŞKİNLİK DÖNEMİ	5
2.1.2. YETİŞKİNLİKTE PSİKOSOSYAL GELİŞİM	9
2.1.3. YETİŞKİNLİKTE KİMLİK GELİŞİMİ	12
2.1.4. YETİŞKİNLİK KURAMLARI	13
2.1.4.1. Yaşam Yapısı Kuramı	13
2.1.4.2. Psikososyal Gelişim Kuramı.....	15
2.1.4.3. Bilişsel Gelişim Kuramı	18
2.1.4.4. Beliren Yetişkinlik Kuramı	21
2.1.4.5. İnsan Yaşamının Akışı Kuramı	24
2.1.4.6. Dönüşüm Kuramı	25

2.1.5. YETİŞKİNLİKTE TOPLUMSAL İLİŞKİLER	26
2.1.5.1. Aile	27
2.1.5.2. Meslek Seçimi	28
2.1.5.3. Romantizm, Duygusal Yakınlık ve Aşk	30
2.1.5.4. Eş Seçimi	32
2.1.6. AİLELERLE SOSYAL HİZMET	35
2.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	43
2.3. ARAŞTIRMANIN AMACI	45
2.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	45
2.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	46
2.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	46
2.7. TANIMLAR	47
3. GEREÇ VE YÖNTEM	48
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	48
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	48
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	48
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI	49
3.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	50
3.6. SÜRE VE OLANAKLAR	50
4. BULGULAR VE YORUM	51
4.1. ÖĞRENCİLERİN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	52

4.2. ÖĞRENCİLERİN YAŞADIKLARI ÇEŞİTLİ SORUNLAR VE DESTEK BULMA SÜREÇLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	62
4.3. ÖĞRENCİLERİN EVLİLİK VE EŞ SEÇİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİ	65
4.4. ÖĞRENCİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİNE İLİŞKİN BULGULAR .	69
4.5. ÖĞRENCİLERİN ROMANTİZM VE EŞ SEÇİMİNE YÖNELİK BULGULARI	74
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	83
KAYNAKLAR	86
EKLER	92

EK-1: Görüşme Formu

EK-2: Romantizm ve Eş Seçim Tutum Ölçeği

EK-3 Tablolar

EK-4 Etik Kurul Karar Örneği

ÖZGEÇMİŞ

1. GİRİŞ

Yaşam boyu gelişimini sürdüren insan, fiziksel, biyolojik ve psikolojik olgunluğa ulaşmakta ve gelişim dönemlerinde birtakım temel gereksinimleri karşılamaktadır. Her gelişim döneminin kendine özgü özelliği vardır ve gelişim dönemlerinde bireyler temel rolleri yerine getirmektedir. Temel roller yerine getirilmediğinde, birey açısından sıkıntı veren durumlar ortaya çıkabilmektedir. Genç yetişkinliğe adım atmış biri için de eş seçimi önemli konulardan biridir. Bireyin karşı cinsle kuracağı duygusal ilişki ve bağlılık, yaşamının geri kalanının belirleyicisi olacaktır. Erikson'un psikososyal gelişim evrelerinden yakınlığa karşı yalıtılmışlık evresi, bunu tanımlamaktadır. Erikson (1968), karşı cinse yakınlığa ile ilgili olarak ergenlikte kimlik sorununun başarı ile çözülmesi üzerinde durmaktadır. Ergenlikte kimlik karmaşasını başarılı bir şekilde çözen bireylerin daha sağlıklı bir ilişki kuracağından söz etmektedir. Yetişkinliğin ilk yıllarının en önemli tehdidinin yakın ve derin ilişki kuramayıp yalnız kalmak olduğunu belirtmektedir. Yakın ilişki kurabilmek için gerekli yetileri geliştiren bireyin başka bir yetişkine bağlanıp karşılıklı doyum sağlayan bir ilişki kurabileceğini ifade etmektedir. Bu derin ilişkiyi bulamamak yalnızlık, uzaklık ve farklılık duyguları yaratabilmektedir. Bu dönemde, bireylerin başarılı bir şekilde duygusal yakınlığa ve bağlılık sağlayamadığında, yalıtılmışlık yaşayacağını ve yalnızlık duygusu içinde kendine yöneleceğini ifade etmektedir (Akt: Onur, 1997). Eryılmaz ve Ercan (2010) bu dönemde genç yetişkinlerin sevgi ve karşılıklı adanma ile bir yaşamı paylaştığını, çocuk sahibi olduklarını ve çocuklarının gelişimi için çaba gösterdiklerini vurgulamaktadır. Arnett'e (2003) göre yetişkinler, aşk, iş ve dünya görüşü üzerinde üç temel alanda kimlik keşfini yaşamaktadırlar. Kimlik keşfinin devamı olarak da yakın ilişkiler ve romantik yakınlık konusu gündeme gelmektedir. Gizir (2012) yakın ilişkilerin bireylerin gelişimsel görevlerini tamamlamasında, arkadaşlıkların pekiştirilmesinde ve mutlu bir evliliğin oluşturulmasında tamamlayıcı bir role sahip olduğunu vurgulamaktadır. Yakın ilişkinin sevilen kişi ile karşılıklı anlayış ve iletişim temelinde kurulduğunu belirtmektedir. Kurulan yakın ilişkilerin niteliğinin de bireylerin kişisel ve sosyal uyumlarını bilişsel gelişimlerini, öz saygı ve başarılarını etkileyeceğini savunmaktadır. Romantik ilişki de yakın ilişkilerin önemli bir ögesi

konumundadır. Furman (2002) romantik ilişkilerin bireylerin kimlik ve kişilik gelişimleri ile akademik, sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde önemli etkiler oluşturduğunu, akran ve aile ilişkilerinin niteliğini belirlediğini, özellikle ilk yetişkinlik döneminde yaşanan romantik ilişkilerin, gençlerin yetişkin rollerini geliştirme sürecinde olmalarından dolayı ayrı bir öneme sahip olduğunu, yetişkinlik döneminde kurulacak yakın ilişkilerinin niteliğini ve evlilik sürecinde eş seçimlerini belirlediğini vurgulamaktadır.

Romantik yakınlık kurma, tüm yaşam dönemlerinde önemli olmasına karşın, özellikle ergenlikte ve yetişkinlikte gelişimsel bir görev olarak kabul edilmektedir. Yetişkinler için, romantik yakınlık sadece cinsel çekimi değil aynı zamanda değerleri, inançları, mutluluğu, tercihleri, duyguları, sırları, üretkenliği de içermektedir. Bir başka insanla romantik yakınlığı başlatma ve sürdürme yeteneği, yetişkinlerin sağlıklı bir kimlik keşfi için önemli ölçütlerden biridir. Romantik yakınlığı sürdürebilmenin ve kimlik keşfini gerçekleştirmenin yolu, romantik yakınlığı başlatabilmektir. Romantik yakınlığı başlatmak da bu sürecin bir ögesidir. Bunun için başlatmaya ilişkin belirleyicileri ortaya koymak gerekir. Yetişkinler için, romantik yakınlığı başlatmanın beş önemli belirleyicisi bulunmaktadır. Kendilik algısı, kendilik bilgisi, davranışsal yakınlık, bilişsel ve duygusal yakınlık ve romantik sözelleştirme anılan belirleyicilerdendir. Kendilik algısı, sempatiklik, çekicilik ve akıllılık gibi kişisel yeterliliklere ilişkin değerlendirmeleri içermektedir. Davranışsal yakınlık, ilgi duyulan kişiyle zaman geçirme, kişinin telefon numarasını alma gibi davranışsal öğeleri içermektedir. Duygusal ve bilişsel yakınlık, bakış açısı almayı, başkalarını düşünmeyi ve bireyin duygularını içermektedir. Kendilik bilgisi, dürüstlüğü, başkalarının duygularına ve düşüncelerine saygılı olmayı içermektedir. Romantik sözelleştirme ise şiir yazmak, anlamlı sözler söylemek gibi sözel yakınlık göstergelerini içermektedir (Eryılmaz ve Atak, 2009; Erikson, 1968; Akt: Onur, 1997).

Yetişkinlikte duygusal yakınlık ve romantizm ve bununla ilişkili olarak eş seçimi önem kazanmaktadır. Eş seçiminde kişilerin diğer taraftan beklentileri, kurulacak ilişkinin dinamiği açısından belirleyici olabilmektedir. Bireyler kendi özelliklerine yakın olan kişileri eş olarak tercih etme eğiliminde olmaktadır. Eş

seçimi önemli bir karar aşaması olmaktadır çünkü birey yaşamını kiminle nasıl şekilde sürdüreceğinin, sosyalleşmenin ve çocuklarını nasıl yetiştireceğinin kararını vermektedir. Eş seçiminde bazı sınırlandırıcı inançlar bireylerin ilişkisini olumsuz etkileyebilmektedir. Larson (1992) eş seçimi konusunda bireylerin kabul ettikleri dokuz sınırlandırıcı inançtan bahsetmektedir. Bunlar, “Yalnızca tek bir ideal eş vardır”. Bu inanca sahip kişi, dünyada evlenebileceği tek ve yalnızca bir doğru kişi olduğunu düşünmektedir. “Mükemmel eş”. Bu inanç, evlenilecek mükemmel bir eş bulana kadar evlenmemeliyim düşüncesini ifade etmektedir. “Mükemmel Ben”. Bu inançtaki birisi gelecekte bir eş olarak kendimden kesinlikle emin olana kadar evlenmemeliyim şeklinde düşünmektedir. “Mükemmel ilişki”. Bu inanç, evlenmeden önce ilişkimizin devam edeceğine ispatlamalıyız şeklinde ifade edilmektedir. “Daha fazla gayret etmeliyim”. Bu inanç, yeterince gayret sarf edersem evlenmek için seçtiğim kişiyle mutlu olabilirim düşüncesini ifade etmektedir. “Sevgi yeterlidir”. Bu inançtaki bir kişi birine aşık olmanın o kişiyle evlenmek için yeterli bir neden olduğunu düşünmektedir. Evlilikte sevgi önemlidir, fakat tek başına yeterli değildir. “Birlikte yaşamak”. Bu inanç, kişinin evlenmeden önce evleneceği kişiyle birlikte yaşarsa, evlilikte mutlu olma şansını artırabileceğidir. “Tamamlayıcı olmayan”. Bu inançtaki bir kişi, kişisel özellikleri kendisinden farklı olan birini evlenmek için seçmelidir düşüncesine sahiptir. “Seçim yapmak kolay olmalı” mitinde bir eş seçmenin kolay olması gerektiğine ve eş seçiminin tesadüfen ve şans eseri olduğuna inanılmaktadır. Böyle bir kişi, evlenme amacıyla kişileri birbirine yaklaştıracak çeşitli sosyal ortamlara ve etkinliklere katılma ve hazırlık yapmayı düşünmek yerine, ilk görüşte aşık olmayı ve şans eseri bir yerlerde karşılaşmayı bekler (Akt: Cihan Güngör ve ark., 2011).

Aile terapisi, ebeveyn-çocuk etkileşim sorunları, evlilik çatışmaları ve büyük anne-büyük baba çatışmaları için kullanılabilir. Sosyal hizmet uzmanı aile ile bütün olarak veya sadece alt sistemlerden biriyle çalıştığında bile birçok çeşitli soruna değinebilmektedir. Her aile yaşam döngüleri içinde sorunlarla karşılaşmakta; sağlıklı iletişime sahip aileler bu sorunlar karşısında ne yapılacağını bilip sorunu çözmek için çabalamaktadır. Ancak, herhangi bir sebepten dolayı sorunlarını çözemeyen hale gelen ailelere sosyal hizmet yardım etme görevini üstlenmektedir. Ailelerle çalışırken temel odak nokta aile üyelerinin arasındaki iletişimi

güçlendirmektir. Ailelerde karşılaşılan en yaygın sorunlardan biri iletişim eksikliklerinin olması ve üyelerin birbirlerini dinlemeyi başaramamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, sosyal hizmet uzmanı aile üyelerinin kırıncı ve yargılayıcı olamadan birbirleri ile iletişim kurmayı öğrenmeleri için çalışmalar yürütmektedir. Bu bakımdan, sosyal hizmet uzmanı romantizm, eş seçimi ve eşler arasındaki uyum gibi konularda rehberlik ve yönlendirmeler yapmaktadır. Bu çalışmalar daha çok genç yetişkinlerde evlilik öncesi eğitim çalışmalarıdır. Bu çalışma, evli bireylerin romantizm ve eş seçimi konusundaki sınırlandırıcı inançlarını ve tutumlarını incelemeyi amaçlamaktadır.

2. KURAMSAL BİLGİ

Bu bölümde konu ile ilgili kaynaklardan ve daha önce yapılan araştırmalardan yararlanılarak Yetişkinlik Dönemi ve bu dönemle ilgili kuramlara yer verilecektir.

2.1. LİTERATÜR BİLGİSİ

2.1.1. YETİŞKİNLİK DÖNEMİ

Yetişkin kelimesi Latince kökenli olup “büyümek” fiilinden türetilmiş ve; büyümüş kişiyi anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Yetişkinlik aşaması, fiziksel ve psikolojik yönden olgunlaşmayı gerektirmekle birlikte; fiziksel ve psikolojik yönden büyümeyi ölçmek de oldukça o kadar da kolay değildir. Tanım yapabilmek için genel olarak yaşa dayalı bir ölçüm kullanılmaktadır. Yetişkinlik aşaması; daha çok “bağımsızlık” ile ilgili bir kavram olarak karşımıza çıkmakta; genel anlamda bir toplumda, kendi başlarına bağımsız karar alabilen ve kendi yaşantılarını yönetme sorumluluğunu üstlenen ve bireyler, yetişkin olarak kabul edilmektedirler (Onur, 2000; Bülbül, 1991).

Knowles (1996) yetişkini dört ayrı boyutta ele almaktadır. Bunlardan ilki; *biyolojik tanımdır*. Buna göre, biyolojik olarak üretilebilen yaşa erişilen ilk ergenlik döneminde birey yetişkin olmaktadır. İkincisi, *yasal boyuttur*. Yasalar tarafından bireylerin oy kullanabileceği, sürücü belgesi alabileceği, rıza almaksızın evlenebileceği ve benzeri şeyleri yapacak yaşa eriştiği zaman birey yasal olarak yetişkin olmaktadır. Üçüncüsü, *toplumsal tanımdır*. Toplumsal olarak bireyler, tam zamanlı çalışan, eş, anne/baba, oy kullanan yurttaş ve benzeri roller gibi yetişkin rollerini yerine getirmeye başladığı zaman yetişkin olmaktadır. Son olarak da, *psikolojik tanım vardır*. Psikolojik tanım ise, bireyler, kendi yaşantılarından sorumlu olma, öz yönetimli olmaya ilişkin bir benlik kavramına eriştiği zaman yetişkin olmaktadır (Akt: Yazar, 2012).

Erikson'un (1968), gelişim dönemleri yaklaşımına göre bireyler, ergenlikten sonra yetişkinliğe geçmektedirler. Bu dönemdeki bireyler, genç yetişkin olarak tanımlanmaktadır. Bu dönem pek çok sosyal görevi de beraberinde getirmektedir. Erikson'a göre her gelişen dönem kendisinden sonra gelen döneme bir zemin hazırlar ve daha sonra gelen dönem önceki dönemlerden etkilenir. Her dönemin kendine özgü gereksinim, sorun ve özellikleri vardır. Yetişkinlik dönemi de bu gelişim aşamalarından biri olup; bir insanın hayatında önemli yerlerden birini kaplar. Zihinsel, bedensel gelişimini tamamlamış, psikolojik olgunluğa erişmiş, ekonomik bağımsızlığını kazanmış ve toplumda bir sorumluluk üstlenmiş bireylere yetişkin denir.

Yetişkinlik Evreleri

Yetişkin gelişimi kendi içinde bir dizi döngüyü barındırmaktadır. Bu alanda çalışanlar yetişkinliğin kendi içinde ayrılan yönlerinden yola çıkarak döngüleri açıklamaya çalışmaktadır.

Levinson ve arkadaşları (1951), yetişkinliğin evrelerini ilk ortaya koyan araştırmacılarıdır. Yetişkinliğin altı alt aşaması vardır ve yetişkinliğin temel görevi yaşam boyu süren bir yapı ortaya çıkarmaktır. Levinson'un yetişkinlik evreleri kuramında, temel kavram *yaşam yapısı* kavramıdır. Yaşam yapısı kavramsallaştırmasına göre; bireyin topluma girme yolları (roller, üyelikler, ilgiler, yaşam üslubu, amaçlar), bireyin kişisel yaşantıları, değerler olarak belirlenmektedir. Kuram; yetişkinlikte ortaya çıkan evreleri tanımlandırmaya ve anlamlandırmaya çalışmaktadır. Yaşam akışı, huzurlu ve kargaşalı da olsa bireyin kararlı dönemlerini kapsamaktadır. Yaşam geçişleri de vurgulanan öğeler arasındadır. Levinson, yaşam geçişlerinin bunalımı içerdiğini, yaşamı yeniden değerlendirmeye olanak verdiğini ve bireyin yaşama yeniden bağlanması ile ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Levinson'un ortaya koyduğu yetişkin gelişim dönemleri şunlardır (Liebert ve Wicks-Nelson, 1981; Akt: Onur, 2000):

Aileden ayrılma: Bu dönem yirmili yaşlarda başlayan, ailenin denetimindeki ergenin yaşamı ve yetişkin dünyasına girme arasındaki geçiş dönemidir. Askerlik ve üniversite yaşamı bir bakıma geçiş kurumu niteliğindedir. Bu dönemde genç birey için ailede kalma ile dışarıya gitme arasında bir denge söz konusudur. Aile sınırlarının dışına çıkma (yeni bir yaşam başlangıcı) bir gelişim görevidir; bu değişiklik, yeni roller edinmeyi, sorumlulukların artmasını, yeni düzenlemeler yapmayı gerektirmektedir.

Yetişkin dünyasına katılma: Bu aşamada aile genç bireyin yaşamından yavaş yavaş çıkmakta, birey için yetişkin arkadaşlar, cinsel ilişkiler ve çalışma yaşamı daha da önemli hale gelmektedir. Böylelikle genç bireyin yaşamı diğer faktörlerce biçimlenmektedir. Birey, yetişkin rollerini alma, sorumluluklar alma ve üstlenmeye başlamaktadır. Aynı zamanda, birey çalışmakta ya da iş kurmakta ve bir meslek edinme çabasıdadır. Bu roller yerine getirilmediğinde ise baskılar artmakta ve bunalımı beraberinde getirebilmektedir.

Durulma: Bu döngü genellikle otuzlu yaşlarda başlamakta ve birey toplum içinde yerini almış, yuva kurmuş, uzun süreli planlar yapmış ve geleceğine ilişkin bir görüş geliştirmiştir. Sonraki yıllarda, yaşamdaki değişiklikler, planlara ulaşamama gibi konular hayal kırıklıklarına neden olabilmektedir.

Başına buyruk olma: Bu dönem otuzlu yaşların ortası ile kırklı yaşların ortasındaki dönemi kapsamaktadır. Bireyler yeterince bağımsız olmadığını ve otoriteden kurtulmayı düşünmektedirler. Kendi kararlarını verebileceği ve tek başına yürüteceği işi beklemektedirler. Bireyler beraber çalıştığı arkadaşlarından da ayrılabilen ve onlardan uzaklaşabilmektedir. Bu dönemde, bireyler daha fazla kabul görme, takdir edilme, en çok değer verdiği rollerle tanınma, işte ilerleme ve terfi alma gibi yollarla tanınmak istemektedirler.

Orta yaş geçişi: Bu dönem, daha kararlı bir döneme geçişi temsil etmektedir. Kırklı yaşlardaki dönemdir. Bireyler başarılı olsa da olmasa da bu dönem görülebilmektedir. Birey, elinde olan ve olmak istedikleri ile denge kurma arayışı içinde olmaktadır.

Yeniden kararlılık kazanma: Kırk beş yaş dolaylarında ortaya çıkan bir dönemdir. Bu dönem yaşam için yeniden tehditlerin oluştuğu, yeni bunalımların yaşanabileceği ve benliğe yönelik tehditlerin olabileceği bir dönemdir.

Yetişkinlikte Gelişim Görevleri

Gelişim görevleri kavramı Havighurst tarafından belirlenmiştir. Kavram, bireyin yaşamının özel dönemlerinde sahip olması gereken biliş, beceri, yetenek ve görevlerine vurgu yapmaktadır. Bu görevlerin yerine getirilmesi, bireyin yaşamının sonraki dönemlerinde gelişimi için oldukça önemli görülmektedir. Örneğin, Erikson kimlik gelişimini tam anlamıyla tamamlamış bireylerin romantik ilişkiyi başlatmada ve yakın ilişki kurmada daha başarılı olacağını dile getirmektedir.

Havighurst (1953), gelişim görevini “bireyin yaşamında belirli bir dönemde, başarılması bireyin mutluluğuna ve sonraki görevleri başarmasına yardım eden, başarılmaması ise mutsuzluğa, toplum tarafından onaylanmamaya ve sonraki görevlerde güçlüklereden neden olan görev” olarak tanımlamaktadır. Gelişim görevleri, motor, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi kapsamakta ve psikososyal alan içinde değerlendirilmektedir. Havighurst’un belirttiği yetişkinlikteki gelişim görevleri şunlardır (Akt: Onur, 2000):

“Genç yetişkinlik;

1. Eş seçimi
2. Eşle birlikte yaşamayı öğrenme
3. Bir aile kurma
4. Çocuk yetiştirme
5. Bir evin işlerini yürütme
6. Bir uğraş başlatma
7. Yurttaşlık sorumluluğunu üstlenme
8. Uygun bir toplumsal gruba katılma”

“Orta Yetişkinlik;

1. Yetişkinliğin yurttaşlık ve toplumsal sorumluluğunu başarma
2. Yaşamak için ekonomik bir standart oluşturma ve sürdürme
3. Boş zaman etkinlikleri geliştirme
4. Ergen çocuklara sorumlu ve mutlu yetişkinler olmada yardım etme
5. Orta yaşın fizyolojik değişimlerini kabul etme ve bunlara uyum sağlama”

“Geç Yetişkinlik:

1. Fiziksel güçteki ve sağlıktaki düşüşe uyum sağlama
2. Emekliliğe ve gelir azalmasına uyum sağlama
3. Eşin ölümüne uyum sağlama
4. Yaş grubuyla yakın bağlılık kurma
5. Toplumsal ve yurttaşlık yükümlülüklerini yerine getirme
6. Yaşamdaki fiziksel düzenlemeleri yapma” olarak ifade edilmektedir.

2.1.2. YETİŞKİNLİKTE PSİKOSOSYAL GELİŞİM

Yetişkinlik aşamasındaki psikososyal gelişim kavramı ile bağımsız bir kimlik kazanma, duygusal ilişkiler yaşama, eş seçimi, evlilik ve aile kurma gibi yaşantılar ifade edilmektedir.

Yetişkinlik aşamasıyla yetişkin birey artık duygusal özerkliğe ulaşmış ve kendi yaşamına dair planlar yapmaktadır. Yani bir diğer deyişle, “birey iç dünyasına yönelmiştir”. Bu dönemde genç birey aileden bağımsızlaşma, benliğini ve kimliğini kurma, kendini gerçekleştirmeye yönelik hedef ve amaçları belirleyerek yaşama doğru bir akış içinde olacaktır. Bir anlamda genç birey artık “kendini yaşayacaktır”. Bu aşamadaki kendini ve ben’ini korumaya ve kurmaya yönelik görevler psikososyal gelişimin boyutudur. Genç birey o ana dek kendisi için vazgeçilemez olan ailesinden giderek bağımsızlaşmakta, kendine dair değerler dizgesi ve yaşam ilkeleri kurmaktadır.

Bu dönem ayrıca duygusal gelişimin de yoğunlaştığı ve yakın , romantik ilişkilerin de başladığı veya öncelediği bir boyut göstermektedir. Greenberg (2004)bu boyutu şu şekilde değerlendirmektedir: “Duygu, bireyin niyetini belli eden ve ifade edildiğinde diğerlerini etkileyen birincil iletişim sistemi olarak tanımlanmaktadır. İlk yetişkinlikte duygular, arkadaşlık, kardeşlik, aşk, bağlanma vb. yakın ilişkilerde, evlilik ve aile gibi yetişkin yaşam biçimlerinde kendisini göstermektedir”.

Bu dönemde romantik aşk ön plana çıkmakta ve genç birey yakın ilişkiler yoluyla duygusal ihtiyaçlarını gidermektedir. Diğer kişilerle kurduğu yakın ilişkiler sayesinde birey endisini tanıyabilmekte ve özellikle duygularını keşfetmektedir.

Yetişkin dönemindeki birey, benzer değer ve tutumları olan, kolay ulaşabildiği, sosyal açıdan kendisini onaylayan ve zor zamanlarında kendisine destek olan yaşlılarını arkadaş/dost olarak tercih etmektedir. Bu dönemde, birey düzenli olarak yaşamının belli bir kısmını arkadaşlık ilişkilerine ayırmaktadır. Yetişkinlikte arkadaşlık gibi yoğun olarak yaşanan bir duygu da bağlanmadır. Bağlanma, bireyin değerli gördüğü diğer insanlara yönelik geliştirdiği güçlü duygusal bağlar olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma duygusu yaşam süresi boyunca yaşanmasına rağmen, ilk yetişkinlik dönemiyle birlikte yetişkinlik yaşamı boyunca bazı farklılıkları içermektedir. Bunlardan ilki bağlanmanın yetişkinlikte karşılıklı olması, karşı tarafın tepkilerine göre bağlanmanın şekillenmesidir. İkincisi bireyin bireyselleşmesiyle birlikte bağlanma yakın ilişkide bulunan bir dosta, arkadaşına veya yaşamını paylaştığı bir eşe yöneliktir (Aktu, 2015; Yıldız, 2012).

Bu aşamaya ait bir diğer önemli boyutta evlilik ve aile yaşamıdır. McGoldrick (1999)’ e göre evlilik; ömür boyu sürmesi için yemin edilen ve başkalarını içine katmadığımız tek bir ilişki olmakla birlikte, bir aile ilişkisidir, yani mahremdir. Toplum aileyi; çocukları olan ve yasal olarak evlenmiş çift olarak tanımlamaktadır. Eş olmadaki en önemli problem, evlilikteki erkek egemenliğine ilişkin ataerkil kurallardır. Günümüzde evliliğin anlamı, insan tarihi boyunca kullanılan anlamından oldukça farklıdır. Kadının değişen rolü, kültürün giderek değişmesi, doğum kontrol yöntemlerinin kullanılması evliliği yeniden tanımlamayı gerektirmektedir. Yaşam döngüsünde evliliğin yeri de dramatik bir şekilde değişmektedir. Erkekler ve kadınlar çok küçük yaşlarda cinselliği yaşamakta, ancak

daha ileri yaşlarda evlenmektedir. Evlilikten önce birlikte yaşama oranı artmakta, evliliğe karar vermeden önce birden fazla eşle yaşama oranı artmaktadır. Günümüzde evliliklerin yarısından fazlası nikahsız birliktelikler şeklindedir. Evlilik eskiden yetişkin dünyasına geçişin en önemli işareti olarak kabul edilmekteydi. Çünkü evlilik ebeveynliğe geçişin bir sembolüydü. Ancak şu an genç yetişkinlik aşamasıyla ya da ergenlikte yansımaları bulmaktadır. Özellikle orta ve üst sınıflar için çocuk bakımı evlilikten sonraki birkaç yıla ertelenmektedir. Evlilik, tüm aile üyeleri arasındaki statüde bir değişikliği sembolize eder ve eşlerin diğer alt sistemlerin birçoğu ile ikili bir ilişkiye girmesini gerektirir (Eşlerin ebeveynleri, ve kardeşleri gibi). Evliliğin yarattığı statü değişimi ailenin bir sonraki aşamaya geçişine kadar kabul edilmeyebilir. Ebeveynliğe geçişte eşler, geleneksel cinsiyet rolleri ve nesiller arası kalıplar ile ilgili problemlerle aniden karşı karşıya gelebilirler. Kadınlar kariyer yapmak ister, ev işlerini, çocuk bakımını ve aile yaşamında sorumluluk almayan eşlere sahip olmayı istemezler. Ancak değişiklik çok yavaş gerçekleşmektedir. Birçok toplumda evlilikte eş seçimi hakkında konuşma ya da yetişkin olup olmamayı seçme hakkında konuşma tamamen yetişkin statüsüne ulaşma olarak kabul edilmektedir. Evlenmek, yaşam boyunca ilerlemenin doğal ve kaçınılmaz bir parçasıdır. Ancak günümüzde bu normlar toplum tarafından değiştirilmektedir. Nüfusun büyük bir kısmı geleneksel kalıplara uymamakta, hatta bunların geçerliliğini sorgulamaktadırlar. Yaşam döngüsünün tüm ikilemleri gibi, eş olmanın varoluşsal ikilemleri muhtemelen çok büyüktür (Çamur Duyan, 2000). Bu dönemde evlilik ve aile yaşamına dair uyum da etkili olmaya başlar.

Bu aşamanın bir diğer görevi de sosyal ilişkilerdeki artış ve nitelinin değişmesidir. Ergenlik döneminde önemi artan sosyal çevre yaşantısı yetişkinlik yıllarında da önemini koruyarak çeşitli yaşam stillerini ve topluma katılımı sağlamaktadır. İlk yetişkinler için sosyalleşme, günlük yaşamın tekdüzeliğine/sıradanlığa karşı bir çözümdür. Bireyler bu sıradanlığı aşmak için toplumsal yapının günlük etkinliklerine katılma isteği duymaktadırlar. Yetişkinlikte bireyin gelişim sürecini özellikle toplumsal etkileşimler sağlamaktadır. Bu etkileşimler, dernek, kulüp, vakıf, sendika, siyasal parti üyelikleri ve eğlence toplantıları gibidir. Bu sosyal etkileşimlerde, gelir düzeyi, eğitim durumu, meslek,

cinsiyet, medeni durum, yaşam tarzı ve yaşam yeri değişkenlerinin etkili olduğu vurgulanmaktadır (Yazar, 2012).

Bu aşamadaki psikososyal gelişim ile ilgili bir başka kavram da iş yaşamı ve kariyer düzenlemesidir. Bireylerin yaşamlarında önemli görülen kararlardan birisi iş/meslek seçimi olup; bireyin seçmiş olduğu meslek aynı zamanda onun kimliğinin yanında, toplumsal sınıfını ve eğitim düzeyinin de bir yansıması şeklinde olmaktadır. Birey ilk yetişkinlikte Erikson'un belirttiği gibi "ben kimim?" sorusu yerine "ben ne yapıyorum?" sorusuna yönelmektedir. Bu soruya verilen cevap, düzenli bir meslek ise gelişimsel açıdan mesleki dönüm noktası yaşanabilmektedir (Marcia, 2002).

2.1.3. YETİŞKİNLİKTE KİMLİK GELİŞİMİ

Ergenlik döneminde soyut düşünme becerisi ve dünyayı algılayış biçimi geliştirme önemli bir işlev olarak görünmektedir. Bireyin dünyayı algılayış biçimi, kendi düşünce, inanç ve değerleri kimliklerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Ergenlikteki kimlik kazanımının sağlıklı olması, yetişkinlik dönemindeki kimlik gelişimi ile yakından ilişkilidir.

Yaşam süresi boyunca kişiliğin farklılaşması ve bütünleşmesi arasında bir gerilim yaşanabilmektedir. Ergenliğin sonları ile ilk yetişkinliğin başlarında bu gerilim kimlik arayış şeklinde yansımaktadır. İlk yetişkinlik döneminde birey kimlik arayışı olan "ben kimim?" sorusundan uzaklaşmakta ve yaşam yapısında, yaşama şeklinde "Yaşamıma katmak istediğim neler var? Zamanımın büyük çoğunluğunu nereye ve nasıl harcıyorum? Bu yaşamda yaşamımı anlamlı ve doyurucu hale getirecek ne tür ilişkilerim var?" gibi sorulara yanıt aramaktadır. Bu soruların tümüne verilen yanıtlar büyük oranda psikolojik gelişim ve değişim özelliklerini yansıtmaktadır (Aktu, 2015; Marcia, 2002). Böylelikle, yetişkinliğe geçiş ile birlikte kişilik sisteminde içsel değişim ve gelişimler yerini dışsal gelişim ve değişimlere bırakmaktadır.

Bireyin yaşamını sürdürdüğü aile, ebeveynlik, iş, sosyal çevre, kültür gibi toplumsal yaşam alanı etkenleri kişiliğin gelişiminde ve değişiminde katkı sunmaktadır. Birey ilk yetişkinlikte olgunlaştıkça kendisine özgü ilgi alanları, değerler ve roller geliştirerek kişiliğine katkıda bulunmaktadır. Kişilik gelişimi ve değişiminde sosyal çevre, toplumsal yapı, aile ve iş yaşamı gibi etkenlerin önemli bir rolü bulunmaktadır (İlhan, 2013).

2.1.4. YETİŞKİNLİK KURAMLARI

Yetişkin gelişiminin incelenmesi ve araştırılması oldukça yeni alanlardandır ve son yıllarda bu konuya eğilim hızla artmıştır. Yetişkinlik kuramları genel olarak tüm yaşam dönemlerini ele almakta; ancak yetişkinlik yıllarını önemle vurgulamaktadır.

2.1.4.1. Yaşam Yapısı Kuramı

Yetişkin gelişimine dair ilk bilimsel çalışmalar Levinson tarafından gerçekleştirilmiştir. Levinson, orta yaştaki erkekleri inceleyerek kuramını oluşturmuştur. Bu kuram yetişkin gelişimi kuramı şu kavramları içermektedir (Arnett, 2000; Onur, 2000):

- Yetişkin gelişimi alanına temel bir çerçeve sağlayan “yaşam akışı” ve “yaşam döngüsü” kavramları
- Kişiliğin ve dış dünyanın birçok yönünü içeren ve bunlardan farklı olan ve kendi yolunda gelişen “bireysel yaşam yapısı” kavramı
- Bireysel yaşam yapısının ilk ve orta yetişkinlikteki gelişimini dile getiren “yetişkin gelişimi” anlayışı

Yaşam akışı kavramı bir yaşamın başlangıçtan sona kadar olan gelişimi içindeki somut özellikleridir. Yaşam akışı basit, sürekli bir süreç değildir ve niteliksel açıdan farklı evreleri söz konusudur. Bu kavram yaşamdaki kararlılığı ve

değişimi, sürekliliği ve süreksizliği, düzenli ilerlemeyi ve dalgalanmaları ifade etmektedir. Diğer kavram ise “yaşam döngüsü”dür. *Yaşam döngüsü*; insanın yaşam akışında bir düzenin var olduğunu ifade etmekte olup; her bireysel yaşam biricik olmakla birlikte, herkes aynı temel düzen içinde yaşamını tamamlamakta; yaşam akışının belirli bir sıra içinde geliştiğini düşündürmektedir. Yaşam döngüsünde üç önemli dönem tanımlanmaktadır (Atak, 2005; Arnett, 2004; Onur, 2000).

Bu dönemler; “Çocukluğu ve ergenliği içeren yaklaşık 20 yıllık ilk dönem (yetişkinlik öncesi), 65 yaşında başlayan sonuncu dönem (yaşlılık) ve bu bölümler arasında yer alan yetişkinlik dönemi”dir.

Yaşam döngüsü, bir dönemler sıralaması olarak karşımıza çıkmakta ve bir dönemden diğer döneme geçişte yaşamda önemli değişimler olmaktadır. Yeni bir dönem, bir önceki dönem sonlara yaklaşırken başlamaktadır. Genellikle beş yıl süren geçiş dönemi, önceki dönemi bitirmekte ve sonrakini başlatmaktadır. Dönemler ve geçiş dönemleri, her insanın yaşamının düzenini sağlayan ve bireysel farklılıkları oluşturan yaşam döngüsünün yapısını oluşturmaktadır. Her gelişim dönemi ortalama belli bir yaşta başlayıp bitmektedir. Birinci dönem olan “yetişkinlik öncesi”, dölleme ile aşağı yukarı 22 yaş arasında yer almaktadır. Yaklaşık 17- 22 yaşları, insanın “ilk yetişkinliğe geçiş” dönemini oluşturmaktadır. Bu gelişim döneminde, ön yetişkinlik sona ermekte ve ilk yetişkinlik çağının temelleri atılmaktadır. Dolayısıyla, bu dönem her iki dönemin de parçasıdır, ama tam olarak ikisinin de özelliklerini taşımamaktadır. Bu dönemde, bireyin ailesiyle olan ilişkileri değişmekte ve birey ön yetişkinlik dünyasının diğer öğelerini kazanmakta ve böylece, yetişkinler dünyasında bir yer oluşturmaya başlamaktadır. “İlk yetişkinliğe geçiş” hem ön yetişkinliğin tam olgunluğunu, hem de yeni bir çağın “bebekliliğini” temsil etmektedir. Yani, bir ara dönem olarak söz edebiliriz. İkinci çağ olan “ilk yetişkinlik” yaklaşık 22-45 yaşlar arasında yer almakta ve “ilk yetişkinliğe geçiş” dönemiyle başlamaktadır. Bu dönem, yaşamda bireyin sahip olduğu enerjinin ve seçeneklerin en fazla olduğu, en büyük çelişkilerin yaşandığı, kararsızlık ve stres dönemidir. Biyolojik açıdan yirmili ve otuzlu yaşlar yaşam döngüsünün doruk yıllarıdır. Toplumsal ve psikolojik açıdan ilk yetişkinlik, güçlü isteklerin şekillendirilmesi ve izlenmesi, toplumda uygun bir yer kazanılması, bir aile kurulması ve dönemin sonunda yetişkin dünyasında bir yer edinme dönemidir. Bu dönem, aşk, cinsellik, aile yaşamı, mesleki ilerleme, yaratıcılık ve yaşamdaki büyük amaçların gerçekleştirilmesi konusunda önemli bir

zaman dilimidir. Buna karşılık, bu dönemde büyük stresler de yer alabilmektedir. İlk yetişkinlikte bireylerin risk alma davranışları da artmaktadır (Atak, 2005; Arnett, 2004; Onur, 2000).

Kuramdaki bir diğer kavram da *yaşam yapısı*dir. Yaşam yapısı kavramı, bir bireyin belirli bir zamandaki yaşamının temelini oluşturan örüntüyü tanımlamaktadır. Bir yaşam yapısı kuramı, “şu anda yaşamım neye benziyor?” sorusuna verilen cevapla ilgilenmektedir. Yaşam yapısının birincil ögesi, kişinin dış dünyada başkaları ile olan ilişkileridir. Burada söz edilen başkası kavramı, bir kişi, bir grup, bir kurum, kültür, özel bir nesne ya da yer olabilir. Anlamlı bir ilişkiden kastedilen ise, toplumsal bağlamda yaşanan ilişkilerdir (Atak, 2005; Arnett, 2004; Onur, 2000).

Bir yapı kurma dönemi çoğu zaman zor olabilmektedir. Yapı kurma dönemi, genellikle 5 ya da 7 yıl sürmektedir. Bu ilişkiler yaşam akışına biçim vermekte ve bireyler onlar aracılığıyla dünya katılmaktadır. Bir yaşam yapısı, herhangi bir zamanda birçok ve çeşitli öğeler içerebilmektedir. Ancak sadece bir ya da iki ögenin bu yapıda temel bir yer tuttuğu görülmektedir. Çoğu zaman evlilik, ana baba olmak, aile ve iş, bir kişinin yaşamının temel öğeleridir ve yaşamda en fazla önem verilen öğelerdir (Arnett, 2004).

2.1.4.2. Psikososyal Gelişim Kuramı

Psikososyal gelişim kuramı, bireyin gelişimini açıklayan önemli kuramlardan biridir. Gelişim konusunda Freud’un psikodinamik kuramından sonra ortaya atılan bir kuram olmakla beraber, psikodinamik kurama çevre ve sosyal öğeleri de katarak zenginleştirmiştir. Bireyin gelişimini ergenliğe kadar değil, tüm yaşam evrelerini içine katarak yaşlılığa kadar ele almıştır. Bireyin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimini vurgulayan bir kuramdır. Yetişkin gelişimi açısından da Erikson’un kuramında üç dönem bulunmaktadır. Bunlar, yakınlığa karşı yalıtılmışlık evresi, üretkenliğe karşı durgunluk ve de bütünleşmeye karşı umutsuzluk evresidir.

Erikson'un psikosyal gelişim evrelerini incelemeyen önce kuramsal çerçeveyi incelemeye yarar vardır. Erikson, psikososyal gelişimi açıklamada *aşamalı oluşum ilkesini* vurgulamaktadır. Buna göre, birey önceden belirlenmiş adımlarla, belli bir tasarıma göre gelişmektedir. Kuramda sözü edilen kavramlardan biri *psikososyal bunalım*dır. Birey, sekiz evredeki karşıt sorunları çözmek durumundadır ve bunu çözemediğinde psikososyal bunalım oluşmaktadır. Bir diğer kavram *bölge*dir. Bölge, organizmanın gelişim evresine uygun beden bir bölümünü temsil etmektedir. Örneğin, temel güvene karşı güvensizlik evresinde bölge ağızdır. *Organ işlev biçimi*, gelişim evresine uygun beden bölgesinin davranışını belirtmektedir. Örneğin, temel güven/güvensizlik evresinde emme organ işlev biçimini tanımlamaktadır. *Toplumsal işlev örüntüsü* ise gelişim evresine uygun beden bölgesinin davranış biçimi ve kişiler arası ilişkinin örüntünün belirlenmesidir. Örneğin, temel güven/güvensizlik döneminde bebekleri ile bakım verenler arasında bağlanma ilişkisi olmaktadır. Bunların dışında ego kimliği, ego kimliği duygusu ve sosyal kimlik kuramındaki diğer öğelerdir (Miller, 2008).

Erikson, psikanalitik gelişim kuramının temel kavramlarını alarak, sekiz evreli bir gelişim kuramı oluşturmuştur. Erikson, gelişim kuramında toplumsal öğelere ve yaşamın tüm dönemlerine yer vermektedir. Her evreye özgü iki karşıt özellik tanımlayarak, yaşamı sekiz evreye ayırmıştır. Her evrede özgül bir bunalımdan geçerek, o evreye özgü bunalım çözülmekte ve temel bir nitelik kazanılmaktadır. Her evrede iki karşıt benlik özelliğinden de bulunmaktadır. Ancak burada önemli olan, iki karşıt özelliğin ne kadar olumlu yöne doğru geliştiğidir. Psikososyal gelişim kuramına göre, bir evrede yaşanan çatışmalar, daha sonraki gelişme evrelerinde yeniden yaşanarak aşılabilmektedir. Erikson, Freud gibi çocukluk gelişimine ağırlık vermektedir ve kuramın ilk dört evresi büyük ölçüde Freud'un çocukluk evrelerinin genişletilmiş biçimidir. Altıncı, yedinci ve sekizinci evreler ise, yetişkinlik ve yaşlılıkla ilgilidir. Bu yüzden, burada yetişkinlik ilgili evrelere açıklanacaktır. Evreler ve yaklaşık yaş dönemleri şu şekildedir (Miller, 2008; Arnett, 2004).

1. Temel güvene karşı güvensizlik- bebeklik,
2. Özerkliğe karşı şüphe ve utanç- erken çocukluk,

3. Girişimciliğe karşı suçluluk duygusu- erken çocukluk,
4. Çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu- geç çocukluk,
5. Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası- ergenlik,
6. Yakınlığa karşı yalıtılmışlık- genç yetişkinlik,
7. Üretkenliğe karşı durgunluk- orta ve geç yetişkinlik,
8. Bütünlüğe karşı umutsuzluk- yaşlılık”tır.

Erikson’un kuramında en önemli dönemlerden biri kimlik kazanımının başladığı ergenlik dönemi olup; bireyin kimliği üzerinde önemle durmuştur. Kimlik kavramı; ergenlik evresinde kazanılması gereken temel özelliktir ve grup kimliği, mesleki kimlik, ulusal kimlik, kültürel kimlik, cinsel kimlik gibi statülerin bir bileşimidir. Kimlik gelişimi ne ergenlikle başlayan bir süreç, ne de ergenlikle biten bir süreçtir ve tüm yaşam boyunca gelişir ve değişir. Ergenlik döneminde ergenlerin yaşadığı kimlik bunalımı farklı şekillerde sonuçlanabilmektedir. Bir sonraki evreye olumlu geçiş sağlayan kimlik duygusunun kazanılmasıyla, psiko-sosyal moratoryumla, kimlik karmaşasıyla ve ters kimlikle sonuçlanabilmektedir (Miller, 2008).

Erikson, kimlik gelişiminin yaşamın farklı aşamalarında, bireyin kendisi ve diğerleri arasında bir denge oluşturma çabası olduğunu ve kimlik gelişiminin ergenlikte şekillenip sona ermediğini ve bunun yaşamın tümünü kapsayan bir süreç olduğunu savunmaktadır. Bu durumda, kimlik gelişiminin ergenlikle birlikte başladığı, ancak, günümüzde ergenliğin sonunda tamamlanmadığı söylenebilir. Günümüzden 30-40 yıl önce, belki de kimlik gelişimi ergenlikle birlikte kazanılmaktaydı ve ergenlik iş, evlilik ve geleceğe yönelik önemli kararların verildiği dönemdi. Ancak, günümüzde kimlik gelişimi, yukarıda söz edilen nedenlerden dolayı (eğitim, evlilik, işe başlama gibi özelliklerin yirmili yaşların sonuna kayması) ergenlikte değil, beliren yetişkinlikte kazanılan bir özelliktir ve iş, evlilik ve geleceğe yönelik önemli kararlar bu dönemde verilmektedir (Arnett, 2004; Onur, 2000).

Erikson’ un kuramında beşinci evre, erinliğin başlamasıyla birlikte bireyin toplumsal bir gereksinim olarak yaşamdaki rolünü tanımlama çabasıyla başlamakta

ve genellikle eğitimin bitmesi, bir işe girme ve bir eş seçimiyle sonlanmaktadır. Erikson' a göre, bu evre, bireyin kimliğinin birçok yönünün çözüme bağlandığı bir evredir. Birey, bu dönemi başarıyla atlatamazsa kimlik gelişimi psikososyal erteleme ile sonuçlanabilmektedir (Arnett, 2004; Onur, 2000).

Erikson, diğer bir evre olan yakınlığa karşı yalıtılmışlık evresine geçmeden önce bireyin kimliğini tamamlaması üzerinde durmaktadır. Yakınlığa karşı yalıtılmışlık döneminde, kimliğini tamamlayan genç yetişkin, bir başkası ile yakınlık kurmakta, bir başkasının özel olduğunu değerlendirmekte ve yakınlık duyduğu kişi ile kaynaşmaktadır. Romantik ilişki aracılığıyla bireyler duygusal yakınlık kurmaktadır. Bu dönemde evlilik ve cinsel ve psikososyal açıdan yakınlık kurulmaktadır. Duygusal yakınlığı başaramayan bireyler ise kendi başlarına kalabilmekte ve sosyal yaşamdan izole olabilmektedir (Onur, 2000).

Erikson tarafından tanımlanan son evre, bütünlüğe karşı umutsuzluk evresidir. Bu dönemde, gittikçe artan bir biçimde yaşamın sınırlı olduğu ve ölüme yaklaşıldığı duygusu oluşmaktadır. Çalışan bireylerin emekliye ayrıldığı dönemdir. Sağlıkta bozulmalar hızla artmaktadır. Bu evredeki görev, bireyin yaşamını ve elde ettiklerini değerlendirmesi ve anlamlılığın oluşmasıdır. Bireyin başarıları ve elde ettikleri, bunalımın atlatılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu evrenin olumsuz çözümü ise umutsuzluk, çaresizlik, anlamsızlık, yaşamın boşa gittiğine ilişkin duyguların oluşmasına neden olmaktadır (Onur, 2000).

2.1.4.3. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bireyin gelişimini açıklayan kuramlardan biri de bilişsel gelişim kuramıdır. Bilişsel gelişim kuramı, bilişsel gelişim kavramına atıfta bulunur ve bireyin zihinsel olarak karmaşık gelişimini açıklamaya çalışır. Bilişsel gelişim kavramı, Aydın (1999)'ın ifade ettiği gibi, bireyin doğumdan başlayarak, kendini ve çevresini anlama ve yorumlama biçiminde nitelik ve içerik açısından yetkinleşme sürecidir.

Bireyin bilişsel süreçleri, doğumdan itibaren gelişmeye başlamakta ve refleksi onun dünyayı algılamasında araçsal görev olarak kullanılmaktadır. Bebek

dünyaya geldiğinde, dünyayı anlama çabası içine girmektedir. Refleksler daha sonra zaman içinde gelişerek *şemalar* haline gelmektedir. Şemalar, çevreye uyum sağlamak için basitten karmaşığa doğru giden bebeklikten yetişkinliğe doğru *olgunlaşma, yaşantı, örgütleme, özümleme ve uyumsama* yoluyla sürekli değişen ve gelişen yapılardır. Şemalar, dış dünyaya yönelik bilişsel tepkilerin oluşturulmasında kullanılan bilgi gruplarıdır. Bebek temel reflekslerle dış dünyaya tepki verirken daha sonra karmaşık ve kapsamlı bilgi gruplarını şemalara dönüştürecek ve daha karmaşık bilişsel tepkiler vermeye başlayacaktır. Şemalar, dünyayı algılamada kullanılan bilgi, nesne, durum ve sorunları zihinsel bir süreçle organize etmede kullanılan önemli yapılardır (Demirtaş, 2006; Gündoğdu, 2005).

Bilişsel gelişim şemalara bağlıdır. Hiçbir bilgi, bağımsız olarak hafızada yer almamaktadır. Her yeni bilgi, daha önceki şemalara bağlı olarak, tanımlanmakta, yorumlanmakta ve sonraki işlemlerde kullanılmaktadır (Selçuk, 2000; Eggen ve Kauchak, 1994).

Piaget, bireyin doğuştan getirdikleri temel eğilimlerden birinin *örgütleme* becerisi olduğunu belirtmektedir. Buna göre, bireyler düşünce süreçlerini örgütlemektedir. Daha sistematik bir düşünce oluşturmak için bireyler, bilgileri birleştirme, bilgi grupları, düşünce ve eylem arasında eş güdüm sağlama ve böylelikle de çevreye uyum sağlama çabası içine girmektedir. Birey, çevreye uyum sağlama sürecini örgütleme ile birlikte bir koordinasyon içinde yapmaktadır. Bu süreçte, bilgi kümeleri daha karmaşık ve etkili şemalara dönüştürülmektedir (Gündoğdu, 2005).

Uyum sağlama, çocukların kavrayışlarını değiştiren yeni bir bilgiyi alabilmek için kendi düşünce yapılarını ona uygun hale getirmeleri sürecidir. Piaget çocukların birbirini takip eden iki yolla uyum sağladıklarını söylemiştir. Bunlar özümleme ve uyum sağlamadır (Derya Daşçı, 2011; İnanç ve ark., 2009).

Özümleme, bireyin yeni karşılaştığı durum, nesne ve olayları kendisinde önceden var olan zihinsel yapının içine yerleştirilmesi işlemidir (Erden ve Akman, 1998).

Uyma, eski şemalar işe yaramadığında yeni şemalar oluşturarak yeni bilgilere uyum sağlamayı içermektedir. Çocuklar köpeği ilk kez gördüklerinde bu bilgiyi diğer şemalarına yerleştirmeye çalışırlar (özümleme) fakat bazı köpeklerin evcil, bazılarının tehlikeli ve saldırgan olduğunu daha sonra öğrenirler (uyma). Böylece, çocuklar daha çok bilgi kazandıkça dünyayı farklı şekillerde algılamaya başlarlar (Derya Daşçı, 2011).

Dengeleme ise şemalar ve uyma arasında bir dengeye ulaşma anlamına gelmektedir. Çocuklar 'gerçek' ve onu 'algılayışları' arasında bir çatışma olduğunda dengesizlik ortaya çıkmaktadır. Çocuklar bu çatışmayı yeni düşünme yolları kazanarak çözmektedirler (İnanç ve ark., 2009).

Piaget 4 zihinsel gelişim dönemi tanımlamaktadır. Bunlar:

1. Duyusal-motor dönem (0-2 yaş)
2. İşlem öncesi dönem (2-7 yaş)
3. Somut işlemler dönemi (7-11 yaş)
4. Soyut işlemler dönemi (11-18 yaş)

Duyusal motor dönem: Doğum ile 2 yaş arasını kapsamaktadır. Bu evrede, bebekler, hareketleri ile bu hareketlerin sonuçları arasındaki ilişkileri keşfetmekle meşgul olmaktadır. Bebekler sayısız 'deney'le dış dünyadan ayrı olarak kendilerinin kavramını oluşturmaya başlamaktadır. Dönem içinde nesne devamlılığının kazanılması ile bilişsel gelişimde refleks düzeyinde tepki verilen dönemden, zihinsel işlemlerin kullanılmaya başlanmasına bir geçiş olmaktadır. Nesne devamlılığının kazanılması ile bebeklerin görüş alanları dışına çıkan nesne ya da kişilerin, aslında yok olmadıklarını kavramaları kastedilmektedir. Bu evrenin sonlarına doğru çocuklarda nesne sürekliliği gelişmektedir (Derya Daşçı, 2011; Erden ve Akman, 1998; Atkinson ve ark., 1995).

İşlem öncesi dönem: Bu dönem 2-7 yaş arasını kapsamaktadır. İşlem öncesi dönemin önemli bir özelliği, çocuğun tümüyle ben-merkezci bir düşünce yapısına sahip olmasıdır. Bu dönemde mantıklı düşünme işlemi henüz gelişmemiş

olduğundan, çocuklar nesnelere görüntülerinin etkisi altında kalmaktadırlar. Henüz bilişsel yapıları korunumu kavrayabilecek düzeye ulaşamamıştır (Derya Daşcı, 2011; Erden ve Akman, 1998; Morgan, 1988).

Somut işlemler dönemi: 7-12 yaş arasında yer alan ve ilköğretim yıllarına denk gelen bu dönemde, benmerkezci konuşma ve düşünce önemli ölçüde azalmakta, çocuk bilişsel güçlüklerin üstesinden gelmeye başlamaktadır. Ancak, henüz gözün önünde, somut olan işlemleri yapabilmektedir. Soyut olan, elle tutulup gözle görülemeyen işlemler henüz gerçekleştirilemez (Bacanlı, 2002; Erden ve Akman, 1998).

Soyut işlemler dönemi: En üst düzey bilişsel gelişim dönemi olan soyut işlemler dönemi 12 yaş ve sonrasında başlayarak, yetişkinlik yıllarına kadar uzanmaktadır. Bu dönemde, diğer devrelerdeki tüm işlemler ve yetenekler hala devam etmekle birlikte, şekil içeriğinden ayrılmıştır. Düşünce, ters işlem yapabilir yetenekte, içeriğe hâkim ve birbirinden bağımsız öğelerden oluşan bir sistem içinde ve düzenlidir. Odaklanma, "ne olduğundan" "ne olabilir"liğe yönelmiştir. Birey dünyayı kavramaya, kendi inanç, düşünce, yargı ve değerlerini oluşturmaya başlamaktadır (Kızıltepe 2004; Erden ve Akman, 1998).

2.1.4.4. Beliren Yetişkinlik Kuramı

Arnett tarafından ortaya atılan bu kuram, yetişkin gelişimini açıklayan bir kuram olmasına karşın, özellikle (18 yaşından) otuzlu yaşların başına kadar olan dönemi ele almakta; ergenliği ve genç yetişkinliği vurgulamaktadır. Beliren yetişkinliğin, ergenlik ve genç yetişkinlik arasında kendine özgü özellikleri olan ve hem ergenlikten, hem de genç yetişkinlikten farklı bir gelişim dönemi olduğu öne sürülmektedir farklılaşmaktadır (Atak; 2005; Arnett, 2004).

Evlence ve çocuk sahibi olma konularındaki değişiklikler beliren yetişkinlik dönemini ortaya çıkarmıştır. Beliren yetişkinliğin varlığına ilişkin birçok yaşam kanıtı da bulunmaktadır. Beliren yetişkinliğin demografik özelliklerinden en önemlisi, bu dönemdeki bireylerin özelliklerinin hem ergenlerde, hem de

yetişkinlerde olmadığı kadar çok çeşitlilik göstermesidir. Bu yıllarda bireyin deneyimleri ve gözlemleri önemli yer tutmaktadır. Beliren yetişkinlik, kesin normları ve sınırlandırmaları olmayan bir gelişim dönemidir Ergenliğin başlangıcından 18 yaşına kadar, demografik alanda çok az farklılık görülmektedir; yani bireylerin yaşamları birbirine çok benzemektedir (Atak, 2005; Arnett, 2004).

Demografik olarak beliren yetişkinliğin bir diğer özelliği, bu dönemdeki bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri yerlere ilişkindir. Bundan sonraki yıllarda beliren yetişkinlerin yaşam durumları farklılaşmaktadır. Yaşamlarının birkaç yılını yetişkinlerden ve ergenlerden farklı bir şekilde ve farklı yerlerde yaşamaktadırlar. Beliren yetişkinlere göre bu dönem yetişkin rollerinin alınması için yaşanan, yarı özerk bir dönemdir. % 40'lık bir bölüm ise, anne babasının evinden eğitim için değil, bağımsız olabilmek ve tam zamanlı çalışmak için ayrılmaktadırlar (Atak, 2005; Arnett, 2004).

Beliren yetişkinlerin okul hayatı, bir işte çalışma ile birlikte gitmektedir. Bunlardan 1/3' ü 4 yıllık bir okuldan mezun olmakta ve daha sonra yüksek öğrenimlerine devam etmektedirler. Sonuç olarak, beliren yetişkinlik döneminde demografik farklılıklar görülmektedir. Bu çok boyutluluk, yetişkinliğe doğru azalmakta ve demografik olarak bireyler benzerlik kazanmaktadır (Atak, 2005).

Beliren yetişkinler kendilerini ne bir ergen, ne de bir yetişkin olarak tanımlayamamaktadırlar ve kendilerini bazen ergen gibi, bazen de yetişkin gibi hissetmektedirler. Bu durum, bu dönemdeki bireylerin ergenlikten çıktıklarını, ancak yetişkin olmadıklarını göstermektedir. Yaşadıkları toplumda bu dönemdeki bireyleri tanımlayacak bir isimleri de yoktur ve genel olarak “genç, delikanlı, genç kız” gibi isimlerle tanımlanmaktadırlar. Beliren yetişkinler en erken 26-30 yaşlarda yetişkinliğe ulaşmaktadırlar (Atak, 2005).

18-25 yaş döneminde demografik farklılıkların olmasından ve bireylerin yaşamlarında değişkenlikler olmasından dolayı beliren yetişkinlik dönemi yaşanmaktadır. Genç insanların yetişkinliğe ulaştıklarını hissetmeleri için, yaşamlarında değişkenliklerin azalması ya da ortadan kalkması gerekmektedir.

Özellikle kendilerine ait ve kalıcı bir yerleşim yerinde yaşamlarını geçirmeyi sağlamadıktan, eğitimlerini tamamlamadıktan, kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlamadan ve evlenecekleri kişiye karar vermedikten sonra yetişkinliğe ulaştıklarını hissetmeleri oldukça zordur. Yapılan araştırmaların büyük bölümünde, eğitimi tamamlamanın, kalıcı ve tam zamanlı bir iş edinmenin ve anne baba olmanın önemli yetişkinlik ölçütleri olduğu sonucuna varılmıştır (Atak, 2005; Arnett, 2004).

Yetişkinliğe geçişte bazı temel ölçüt bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, kişinin kendi sorumluluğunu alması, ikincisi, bağımsız kararlar verebilmesi ve üçüncüsü ekonomik bağımsızlıktır. Bu ölçütlerin ortak özelliği, kendi kendine yeten insanın özelliğini ortaya koymalarıdır. Buna göre, yetişkin birey kendi kendine yetebilen bireydir. Bu yıllar boyunca, bağımsız karar verebilme ve bireyin kendi sorumluluklarını kabul etmesi gibi özellikler gelişmektedir. Ekonomik bağımsızlık da yetişkinlik yaşamı için önemlidir. Ancak bu özellikler kazanıldıktan sonra yetişkinlik yaşamına ulaşılmaktadır. Yetişkinliğe geçiş konusunda, demografik ölçütlerin yanında önemli olan bir diğer ölçüt, anne baba olmadır (Atak, 2005, Arnett, 2004).

Beliren yetişkinliğin bir yaşam dönemi olarak ele alınması, üç temel boyutta kimlik keşfini gerekli kılmaktadır. Bunlar; aşk, iş ve dünya görüşüdür. Beliren yetişkinliğin belki de en önemli özelliği, genç insanların yaşamlarının birçok alanında, özellikle aşkta ve işte, fırsatları aramalarıdır. Aşkta ve işte fırsatları arama ve deneme süreci sayesinde beliren yetişkinler, kimliklerini sorgulamaktadırlar. Yani, bu süreçle birlikte, bireyler kim oldukları ve ne istedikleri hakkında daha fazla şey öğrenmektedirler. Beliren yetişkinler, ergenlere göre aile ilişkilerinde daha özgürdürler ve birçoğu evden ayrılmıştır. Ancak, uzun süreli bir iş, evlilik ve çocuk sahibi olma gibi yetişkin yaşamının tipik uzun süreli sorumluluklarını henüz almamışlardır. Ekonomik olarak ailelerine bağımlı değildirler; ama yetişkin rollerini de tam olarak almamışlardır. Beliren yetişkinler, farklı yaşam tarzlarını ve aşk ve iş yaşamında farklı seçenekleri denemek konusunda, hem ergenlerden hem de yetişkinlerden çok daha özgürdürler (Atak, 2005; Arnett, 2004). Kimlik keşfi açısından bakıldığında, beliren yetişkinler, aşk ve iş gibi alanlarda denemeleri ve araştırmaları hala yaşamaktadırlar. Bu dönemdeki bireyler çoğunlukla evlilikle

sonuçlanmayan ilişkiler yaşamakta ve yarı zamanlı işlere girmektedirler çünkü toplum onlardan henüz anne baba ve eş rolü beklememektedir. Benzer biçimde, beliren yetişkinlik yaşayan bireyler kısa dönemli olarak iş ve eğitim yaşantısı için başka yerlere gitme durumu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu, yetişkinliğe geçmeden önce onların deneyim kazanmalarına yardımcı olmaktadır.

Beliren yetişkinler aştaki ve işteki yönelimler konusunda ergenlik dönemine göre daha ciddi ve daha yoğunlaşmış olsalar da, bu değişim zaman içinde oluşmaktadır. Beliren yetişkinlik yılları boyunca, kimlik aramalarının çoğu basitçe eğlence içindir, bir çeşit oyundur ve oturmuş ve düzenli bir hayata geçip yetişkin sorumluluklarını almadan önce, geniş bir yaşam deneyimi kazanmanın bir parçasıdır. Aynı zamanda, beliren yetişkinlik pek çok eğitim ve iş olanaklarını deneme zamanıdır (Arnett, 2004).

2.1.4.5. İnsan Yaşamının Akışı Kuramı

Bühler'in ortaya koyduğu yaşam akışı kuramı, yaşam döngüsünde meydana gelen olaylar, tutumlar ve başarılardaki değişime dayanmaktadır. İnsan gelişimindeki evrelerin düzenli bir şekilde akışını ortaya koymaktadır. Bühler yaşam akışındaki dönemleri şu şekilde sıralamıştır (Kimmel, 1974; Onur, 2000).

0-15 yaş: Kendi belirlediği amaçlardan yoksun çocuğu belirtmektedir.

15-25 yaş: Genişleme hazırlığı ve kendi belirlediği amaçları deneyen bireyi belirtmektedir.

25-45 yaş: Yükselmelerin olduğu, bireyin amaçlarını özel ve kesin biçimde ortaya koyduğu dönemdir.

45-65 yaş: Amaçlar için çabanın sonuçlarının değerlendirilmesi

65 yaş ve sonrası: Doyumun ya da başarısızlığın yaşanması.

Bühler'in yaşam akışı kuramı, büyüme, kararlılık kazanma, inişe geçme gibi biyolojik süreçler ile başarılarda genişleme, yükselme ve daralma gibi psikososyal süreçler arasındaki benzerliği vurgulamaktadır (Onur, 2000). Bühler, bireyin kendi

yaşamı için amaçlar saptamasının üzerinde önemle durmaktadır. Bireyin yetişkinlikte doyuma ulaşması için belirlediği amaçlara ulaşması son derece önemlidir. Yaşam boyunca bireyin belirlediği amaçlar yeniden gözden geçirilebilmekte ve yeni amaçlar saptanabilmektedir. Amaçların durağanlık ve emeklilikte değişiklik gösterebileceğini ifade etmektedir.

Kuhlen, yetişkinlikte büyüme, yükselme ve daralma kavramları üzerinde çalışmış ve birtakım yenilikler getirmiştir. Büyüme ve gelişme güdülerinin (başarı, güç, yaratıcılık, kendini gerçekleştirme) bireyin davranışına yaşamın ilk yarısında egemen olduğunu vurgulamaktadır. Bunlar doyurulduğunda ve birey yeni toplumsal roller aldığı zaman (anne olmak, bir kuruluştaki yönetici olmak gibi) kişinin yaşamı boyunca değişebileceğini ifade etmektedir. Kuhlen, yaşın ilerlemesiyle birlikte gereksinimlerin doğrudan değil dolaylı olarak doyurulacağını belirtmektedir. İnsan yaşamı döngüsünü genişleme ve daralma eğrisi olarak nitelendirmektedir. Yaşamın ikinci yarısında anksiyete ve tehditlerin önemli hale geldiğini vurgulamakta; genişlemenin sona ereceği hissini oluşacağını ve yeti yitimlerinin oluşacağından söz etmektedir. İlerleyen yaşlarda mutluluğun az olacağını, bireylerin kendilerini olumsuz görececeklerini ve özgüvenlerini yitireceklerini ifade etmektedir (Onur, 2000).

Yetişkin gelişimi ile ilgili bu kuram, yaşam döngüsünü ve yaşam döngüsündeki büyüme, genişleme ve daralmayı vurgulamaktadır. Yaşamın orta yıllarında yükselme döneminin olduğunu ve ardından bireyin kendini değerlendireceğinden söz etmektedir. Bu dönemin biyolojik, psikolojik ve sosyal etkileşimin sonucunda oluştuğunu belirtmektedir. Kuram ile ilgili diğer bir vurgu ise yetişkinlikte bireyin amaçlara ulaşması, doyum sağlaması ya da bunun tam tersinin gerçekleşmesidir. Doyuma ulaşılmadığında ise uyumsuzluk, biyolojik gerileme ve güvensizlik oluşabilmektedir.

2.1.4.6. Dönüşüm Kuramı

Gould tarafından geliştirilen dönüşüm kuramı, yetişkin gelişiminin bir dizi dönüşümden geçerek oluştuğunu tanımlamaktadır. Bireyin dönüşümlerde benlik

kavramlarını biçimlendirdiğini ve çatışmaları çözmek için çabaladığını vurgulamaktadır. Benlik kavramı (self concept) insanın kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimi olarak tanımlanır (Yörüköğlü,1985).

Gould, yetişkinliği değişim zamanı olarak görmektedir. Dönüşüm kuramına göre genç yetişkinler dört evreden geçmektedir. Birinci evre, ergenliğin sonundan 22 yaşına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Bireylerin anne babalarından ayrılmaya başladığı ve kendi kimliklerini oluşturdukları dönemdir. 22-28 yaşlar ikinci evreyi oluşturmaktadır; bireyler daha fazla özerkleşmeye başlamakta ve amaçlarına ulaşmaya çalışmaktadır. Üçüncü evre olan 28-34 yaşlarda geçiş dönemi yaşanmaktadır ve bireyler önceki amaçlarını ve evliliklerini değerlendirmektedirler. Orta yaşları kapsayan bu dönemde hoşnutsuzluklar artmakta ve bu dönem zor, belirsiz ve acılı olabilmektedir. Bu dönemde, evlilikler olabilmekte, boşanmalar yaşanabilmekte, çocuk yapmaya karar verilebilmektedir. Bu dönemde, zaman kavramı daha ön plana çıkmakta ve zamanın baskısını bireyler hissetmeye başlamaktadır. Yaşamda yapılacak olanların hemen yapılması gerektiği fikri oluşmaktadır. Meslek yaşamı sıkıcı hale gelebilmektedir. Dolayısıyla bu evrenin kararsız, belirsiz, çalkantılı, zor ve sıkıntılı bir evre olduğunu dile getirebiliriz. 45 yaşından sonraki dönemi kapsayan dördüncü evre, kararlı yıllar olarak değerlendirilmektedir. Bu dönemde, evlilik doyumu artmakta, bireyler için dostlar daha önemli hale gelmekte ve yaşama daha olumlu bakılmaya başlanmaktadır (Onur, 2000).

2.1.5. YETİŞKİNLİKTE TOPLUMSAL İLİŞKİLER

Yetişkinlik, bireyin kimlik kazandığı, kendi kararlarını aldığı, yaşamında önemli olayların olduğu bir dönemdir. Çalışma yaşamına geçiş, duygusal yakınlık kurma ve evlilik, çocuk sahibi olma ve yetiştirme, anne baba olma gibi birtakım toplumsal roller ve sorumluluklar yetişkinlikte gerçekleştirilmektedir. Toplumsal etkileşimler bu dönemde daha sık yaşanmaktadır. Bu kısımda, yetişkinlikte önemli bir yeri olan aile, meslek seçimi ve çalışma hayatına giriş ve eş seçimi, romantik ilişkiler ve evlilik ele alınacaktır.

2.1.5.1. Aile

Sanayileşmeden günümüze kadar aile kurumu da bir dizi değişiklik geçirmiştir. Geniş aileler yerini anne baba ve çocuklardan oluşan daha küçük çekirdek ailelere bırakmıştır. Günümüzde, yetişkinler eğitim ve çalışmak için ailelerinden daha erken yaşta ayrılmaktadır. “Ağdemir (1991)’in de belirttiği gibi, “yetişkinlikte demokratik ailede sevgi yoluyla eş seçilebilmekte, bireyler evlendikten sonra ayrı eve çıkarak anne babalarına bağlı olmadan yaşamlarını düzenleyebilmekte, aile sorunlarının çözümünde eşler bir karara varabilmekte ve eşler aile sorunlarını birlikte yüklenilebilmekte ve sorumluluk almaktadırlar”.

Aile etkileşimler sistemidir. Aile işlevini yerine getiremediğinde ise birtakım sorunlar oluşmaktadır. Ailedeki etkileşim, ailenin farklı yönlerini, aile bireylerinin algılarını anlamada yardımcı olmaktadır. Sosyal bir kurum olarak aile, hemen her toplumda var olmuş ve insanlığın geçirdiği tarihsel süreçte farklı yapılanma biçimleriyle değişim göstererek ve farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Aile; evrensel bir kurumdur ancak modern toplumun aile tanımı ile geleneksel toplumun aile tanımı birbirinden farklıdır. Bu farklılığın temeli aileye yüklenen işlevlere ve beklentilere dayanmaktadır (Bozkurt, 2005). Aile, biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin başladığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş özdeksel ve tinsel zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal ve hukuksal gibi yönleri bulunan toplumsal bir birim (Sayın, 1990) olarak tanımlanabilir.

Aile sistemini anlayabilmek için ailenin temel ve değişmesi neredese zor olan özelliklerine bakmak gerekir. Maclver ve Page (1949)’e göre aiel sisteminin özellikleri şu şekildedir:

- Aile evrenseldir; aile bütün sosyal ilişkiler içinde en fazla evrensellik özelliği göstermektedir.
- Aile duygusal bir temel dayanır.
- Aile kökeni organik bünyemizde olan karmaşık duygularımızla temellendirilmiştir. Bunlar; nesli devam ettirme isteği, annelik, arkadaşlık, ebeveynlik duygularıdır.
- Aile şekillendirme özelliğine sahiptir.

- Çocuğun kişilik yapısı aile içinde gelişir. Aile üyeleri bireyin hem organik hem de zihni alışkanlıklar kazanmasını sağlar. Bireydeki sosyalleşme olayı aile içinde gerçekleştirildiğinden ve ailenin çocuk üzerindeki etkileri kişilik gelişiminin bir parçası olduğundan hayat boyu yetişkine arkadaşlık edecektir.
- Ailenin kapsamı sınırlıdır.
- Aile biyolojik koşullar çerçevesinde sınırlı bir büyüklüğe sahiptir.
- Şekillenmiş sosyal yapıların en küçüğüdür.
- Aile sosyal yapıda çekirdek özelliği taşır.
- İlkel toplumlarda ve baba otoritesinin hakim olduğu toplumlarda bütün sosyal yapı aile ünitelerinden oluşmuştur. Karmaşık, modern toplumlarda aile bu özelliğini kaybetmekle beraber yer yer sosyal sınıflar içinde birliğinin çekirdeklik özelliğini devam ettirme eğilimi de görülmektedir.
- Aile üyelerinin sorumlulukları vardır.
- Aile; üyelerinden diğer birliklerde görülmeyen devamlı ve çok sayıda isteklerde bulunur. Aile üyelerinden beklediği görev; yaşam boyu devam etmektedir.
- Aile sosyal kurallarla çevrilidir.
- Aile; sosyal kuralların ve kanuni yasaların şekillendirdiği bir sosyal düzendir. Evlilik kurumu; kesin kurallarla belirlenmiş bir hukuki anlaşmadır. Eşlerin saptanmış olan bu kuralları değiştirmeye hakkı yoktur ve uymak zorundadır.
- Aile sürekli ve aynı zamanda geçici bir doğaya sahiptir.
- Aile kurum olarak devamlılık ve evrensellik özelliği gösterir. İki kişinin kurduğu bir birlik olarak toplumdaki diğer birlikler içinde en geçici ve değişken olanıdır.

2.1.5.2. Meslek Seçimi

Yetişkinlikte toplumsal ve ekonomik açıdan önemli bir görev de iş ve meslek seçimidir. Yetişkin bireyler yaşamını sürdürmek ve gelir elde etmek için çalışmaktadır. Kişinin seçtiği meslek de gelecek yaşamını belirlemektedir. Yetişkinlik yıllarının temeli, kişinin bir işe girip çalışması, gelir elde etmesi, karşı cinsle yakınlık kurması ve evlenmesidir.

Meslek seçimi süreci, kişinin işini seçmesinden önce başlamaktadır. Toplumsal sınıf, cinsiyet, yaş, etnik köken gibi değişkenler bireyin meslek seçimini

etkilemektedir. İnsanlar mesleklerini o meslekten olan birileri ile özdeşleşerek seçmektedirler. Günümüzde kitle iletişim araçları başka rol modellerini de tanıtmaktadır. Birey mesleğini deneyimlerine göre de seçebilmektedir. Bireylerin ilgileri, tercihleri de meslek seçiminde önemli rol oynamaktadır. Bireylerin ilgileri de deneyimlerini ve rol modellerini içermektedir. Meslek seçimi birey ile işi arasındaki uygunluğu yansıtmaktadır. Araştırmacı, sanatsal, girişimci olan kişiler kişiliği ile ilgili olan mesleklere yönelmektedir. Meslek ve kişiliğin uyumu meslekteki doyumunu artıran unsurlardandır (Onur, 2000).

Onur (1997) Erikson'un psikososyal gelişim kuramında 'üretkenliğe karşı durgunluk' evresini şu şekilde anlatmaktadır: "Üretkenlik kavramı çalışma yaşamındaki çabaları, kazanımları, deneyimleri ve birikimleri açıklamaktadır. Bireyler için çalışma, fiziksel ve ruhsal uğraşı ifade etmektedir. Meslek ve aile yaşamındaki başarı, bireyin kimlik duygusunu güçlendirmektedir. Bireyin işi kendi kimliğinin ve toplumsal kimliğinin bir parçasıdır ve onu yansıtmaktadır. Meslek aynı zamanda, toplumsal sınıfı ve eğitim düzeyini de göstermektedir. Meslek iş ve doyum kavramları ile de yakından ilişkilidir. Üretkenlikte durgunluk ve başarısızlık da yetişkinlik döneminin sorunları olarak değerlendirilmektedir. İşteki doyumsuzluk, bütün aile bireylerini etkilemekte ve aile içinde bunalımlara sebep olmaktadır".

Son yıllarda kadın ve erkeğin çalışma yaşamına katılması ve yaptıkları işe dair değişimler ve farklılıklar olmuştur. Giderek artan bir şekilde kadınlar işgücüne katılmakta, ulusal gelire katkı sunmaktadır. Bu değişim beraberinde pek çok sosyal sorunu getirmektedir. Bunlardan biri, kadınların daha düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kalması olup, bakıma muhtaç olan çocuğunu bakım sorununun ortaya çıkması, kariyer gelişiminde engellerin konulması gibidir. Ayrıca kadınların yaptıkları iş yine toplumsal cinsiyet açısından ayrımcılığının da bir uzantısı olarak yine "kadınlara uygun görülen öğretmenlik, hemşirelik ve sekreterlik gibi işlerdir"dır. Sonuç olarak iş ve meslek yaşamında genç birey pek çok sorun yaşarken özellikle kadın genç bireylerin yaşadıkları sorunlar daha da derinleşmektedir.

2.1.5.3. Romantizm, Duygusal Yakınlık ve Aşk

Toplumda ve ilişkiler ağı içinde yetişkinler, karşısındaki insanda hem kendisini çeken nitelikleri, hem de kendisine tatsız ve can sıkıcı gelen nitelikleri öğrenmektedir. Ayrıca, kendilerini daha yakından tanımak isteyenlerin, onları nasıl değerlendirdiklerini de görmektedirler. Bir bakıma başkalarının kendilerinde neyi çekici bulduklarını ve neyi tatsız ve can sıkıcı bulduklarını da öğrenmektedirler. Kimlik keşiflerine karşın, bireylerin beliren yetişkinlikte yaşadıkları aşk ve iş denemeleri her zaman olumlu sonuçlanmamaktadır. Bireyler, aşk konusunda bazen umutsuzluk ve reddedilme yaşamaktadırlar. Beliren yetişkinlikte kızlar aşk ve cinsellikle ilgili konuları partnerleriyle daha sık, daha rahat ve daha açık tartışabilmektedirler. Erkekler ise, bu konuları daha az sıklıkla, daha az açık ve daha az rahatlıkla konuşabilmektedirler (Atak ve Taştan, 2012).

Yetişkinlikte duygusal yakınlık ve kişilerarası bağlanma önemli bir konudur. Aşk ya da romantik ilişki, insan yaşamına anlam katması ve bilimsel olarak da insan yaşamında bazı işlevlerinin olması gibi nedenlerden dolayı oldukça önemlidir. Aşk yakınlık, bağlanma, güven, saygı ve sevgi gibi duyguları beraberinde getirmektedir. Aşk bütün toplumlarda, her kültürde ve tüm zamanlarda var olmuştur ve hemen hemen her insanın yaşamının bir döneminde en az bir kez yaşadığı ya da yaşamayı umut ettiği bir duygusal durumdur. Aşkın tanımı kültürden kültüre, kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Araştırmacıların aşkı ele alış biçimleri de, bakış açılarına göre değişmektedir. Bu bakış açılarının bazıları bireysel ya da toplumsal özelliklere, kimileri evrimsel geçmişe, kimileri de nöropsikoloji alanındaki bulgulara dayanmaktadır. Karmaşık bir duygu, düşünce ve davranışlar bütünü olan aşk, insanların toplumsal ilişkilerinin tamamlayıcı bir ögesidir.

Lee (1988) üç aşk türünden söz etmektedir. “Bunlar, *tutkulu aşk*, *oyun gibi aşk* ve *arkadaşça aşk*’tır. Tutkulu aşk için genellikle çok güçlü bir fiziksel çekim ve cinsel yakınlık çok önemlidir. Bu aşk türünde, bireyler aşk için risk almaya hazır durumdadır. Oyun gibi aşk, bağlayıcılığı düşük, eğlencesi ön planda, kısa süreli ve çok eşliliğe açık bir aşk türüdür. Aşkı oyun olarak gören bireyler, aynı anda birden fazla kişiyle beraber olmaktan hoşlanmaktadır. Bu tür aşkta bireylerin tercih ettikleri ideal özellikler yoktur ve bu bireyler, yaşamlarını tek bir kişiyle geçirmeyi

istememektedir. Arkadaşça aşk, benzerlik ve birbirini gözetmeye dayanan, zamanla gelişen bir aşk türüdür. Arkadaşça aşıklar için birlikte oldukları kişi ile çeşitli etkinlikleri ve ilgileri paylaşmak çok önemlidir. Onlar fiziksel etkileşime çok önem vermezler ve birlikte olacakları kişide bulunmasını istedikleri belirli fiziksel özellikler yoktur.”

Bir diğer sınıflandırma ise kuramsal olarak sekiz aşk türünün varlığıdır (Atak ve Taştan, 2012; Sternberg, 1999). Bunlar ise kısaca:

1. *Beğenme/Hoşlanma (Yakınlık)*: Bu aşk türü, bir kişinin başka bir kişiye kendini yakın hissetmesi, ona karşı bir sıcaklık beslemesi; ancak, o kişiye karşı belli bir tutku ya da uzun süreli bir bağlanma hissetmemesi olarak açıklanmaktadır.

2. *Çılgınca aşk (Tutku)*: Bu tür aşk, ilk görüşte aşk olarak da betimlenmektedir. Kişinin gerçekte aşık olduğu kişiye değil de, kafasında hayal ettiği kişiye karşı aşkın bir saplantı haline dönüşmesini ifade etmektedir. Kişinin aşktan fiziksel ve zihinsel olarak uyarılması durumu söz konusu olmaktadır. Çılgınca sevmeye davranışı, seven kişi tarafından çok kolay bir şekilde ortaya konulmaktadır. Bu tür aşk hemen ortaya çıkmakta ve kişi, zihinsel ve fiziksel olarak aşktan çok çabuk uyarılmaktadır.

3. *Boş aşk*: Bir kişinin başka bir kişiyi sevdiğine karar vermesi ve bu aşkı devam ettirmesi; ancak, ilişkinin yakınlık ve tutku barındırmaması sonucu boş aşk ortaya çıkmaktadır. Uzun yıllar süren, ancak doğal duygusal içeriklerin ve fiziksel çekimin zaman içinde yok olduğu ilişkiler bu tür aşka girmektedir. Kültürden kültüre değişmekle birlikte, bu tür aşklar uzun ilişkilerin sonunda ya da başında olabilmektedir.

4. *Romantik aşk (Yakınlık+Tutku)*: Romantik aşk, beğenmenin yanı sıra, kişilerin birbirlerine karşı fiziksel ve zihinsel açıdan çekici gelmesi durumunda oluşmaktadır. Bu aşkın olması için, fiziksel ve duygusal olarak eşlerin birbirine karşı ilgi duyması gerekmektedir. Bağlanma bu aşk türünde gerekli değildir. Bu tür aşkta gelecekte birlikte olmama durumu söz konusu olabilmektedir.

5. *Arkadaşça aşk (Yakınlık+Bağlanma)*: Bu tür aşk, uzun süren bir arkadaşlık ilişkisine benzemektedir. Tutku unsuru ilişkide söz konusu değildir. Birçok romantik aşk ilişkisi arkadaşça aşk ilişkisine dönüşebilmekte ve tutku ortadan kalkınca yerini yakınlık almaktadır. Tutku, uzun zaman sonra ilişkide derinden hissedilen bağlılığa dönüşebilmektedir. İnsanların arkadaşlığa dönüşen ilişkiler yaşama düşüncesine alışmaları kişiden kişiye değişmektedir.

6. *Aptalca aşk (Tutku+Bağlanma)*: Bu tür aşk filmlerde olduğu gibi insanlar tanışıp, ardından kısa bir süre içinde evlenmektedir. Zaman içinde gelişen yakınlık unsuru göz ardı edilip, yalnızca tutkuya dayanarak bir bağlanma ortaya çıkmaktadır. Aptalca aşk, stresin oluşmasına uygun bir ortam yaratmaktadır. Çünkü tutku ortadan kaybolduğunda ya da azaldığında geriye yalnızca bağlanma kalmaktadır. Ancak, bağlanma da zaman içinde gelişmekte ve derinlik kazanmaktadır. Bu tür aşkta, bireyler tutkuyu ilişkinin temeline yerleştirmekte; ancak, tutku azaldığında hayal kırıklığına uğramaktadır.

7. *Mükemmel aşk (Yakınlık+Tutku+Bağlanma)*: Özellikle romantik ilişkilerde her insanın istediği aşk türüdür. Bu tür bir aşkı yaşamak zordur; ancak, bu tür bir aşkı elde tutmak, onu yaşamaktan daha da zordur.

8. *Aşksızlık*: Bu tür aşkta üç unsurun hiçbiri bulunmamaktadır. Bu tür ilişki, bilinen ve yaşanan kişilerarası ilişkilere iyi birer örnektir. Bu tür ilişkiler nedensel etkileşimleri içermekte ve hatta bu tür ilişkide arkadaşlık bile söz konusu olmamaktadır. Bu ilişkiler zorunlu ilişkilerdir.

2.1.5.4. Eş Seçimi

Evlilik ve eş seçimi yaşamın en önemli kararlarından birisi olarak görülür. Giderek değişen sosyal ve ekonomik yapıda artık bu işlem de bazı değişimlere maruz kalmıştır. Bu döneme hazır olmak ve ilişkiye verilen ya da atfedilen değer ile beklentinin açıklığa kavuşturulması son derece kritik bir görevdir. Bireylerin evlilik zamanının saptanmasında en genel anlamda fiziksel duygusal, sosyal ve ekonomik olgunluğa ulaşmış olmaları öngörülmektedir.

Fiziksel olgunluk kavramı, bireylerin fiziksel açıdan gelişimlerini tamamlamış olmalarıdır. Bu, evlilikte günlük yaşamın sürdürülmesinin yanı sıra çocuk sahibi olma ve onları sağlıklı bir biçimde yetiştirebilme açısından da önem taşır. Fiziksel olgunluk ve sağlık aynı zamanda ruhsal olgunluğun da ön koşulu sayılabilir. Bireylerin duygusal olgunluk düzeylerinin derecesi sosyal olgunluklarının da belirleyicisidir. Burada olgunlaşmanın farklı boyutları arasında bir neden- sonuç ilişkisi görmek mümkün.

Sürecin en önemli boyutlarından sosyal ve duygusal olgunluk Zastrow (1990)'a göre şu şekilde açıklanmıştır. Bireyin olgunlaşması sürecinde sosyal olgunluğu, bireylerin başkalarının yönlendirmesinden ziyade kendi kendilerini yönlendirebilme becerisi geliştirmeleri şeklinde açıklamak mümkün. Kendi kendini yönlendirebilen kişiler kararlarını kişisel ilgileri doğrultusunda alabilirler. Duygusal olgunluk ise, bireyin ebeveynine ve diğer kişilere olan duygusal bağımsızlığından kurtulmayı gerektirir. Duygusal olgunlaşma “paylaşmayı”, “almayı”, “verebilmeyi” ve bunları başkalarını zorlamadan, duygusal yoğunluğa kapılmadan gerçekleştirebilmeyi öngörür.

Bireyin her yönüyle evlenmeye hazır olduğu dönemde sıra eş seçimine gelir. İnsanın yaşam boyu yaptığı seçimlerde olduğu gibi eş seçiminde de bilinçli ve bilinç dışı eğilimlerin yeri olmaktadır. Eş seçimi ile ilgili olarak gerek bireysel ve gerekse çevresel faktörler rol oynamaktadır. Bu konuda çevrenin etki düzeyi kadar bireyin beklentileri, tercihleri ve kararlılığı da önemlidir. Eş seçimiyle ilgili olarak literatürde farklı teoriler yer almaktadır.

Zastrow (1990) eş seçimiyle ilgili teorileri şu şekilde ele almaktadır.

1. Psikoanalitik teori,
2. Benzerlik/ortak özelliklere teorisi,
3. Zıt özellikler teorisi,
4. Bütünleme teorisi,
5. Uyarıcı-değer-rol teorisi.

En genelde ele alınan eş seçimi teorileri Onur (2000) tarafından aşağıdaki gibi ele alınmaktadır.

1. Benzerlik ilkesi: Sınırlı bir bireyler grubu içinde yaş, ırk, din, etnik köken, toplumsal sınıf, eğitim ve kişilik benzerliğine dayanılarak seçim yapılır. Benzerlik (homogami) ilkesi benzerlerin birbirini çektiği gerçeği üzerine yapılandırılmıştır.
2. Bütünleme ilkesi: Eşlerin özellikle kişilik açısından farklı ve tamamlayıcı özellikleri nedeniyle seçildiğini savunur. Karşıtların birbirini çektiği gerçeğine dayanır.

Araştırmalar hangi ilkenin daha çok uygulandığını ortaya koyamamıştır. Ancak benzerlik ilkesinin daha çok geçerli olduğu yolunda belirtiler vardır.

Ağdemir (1991) bu süreci şu şekilde özetlemektedir: “ Gençlerin çoğunun dolaylı yollarla da olsa arkadaşlık yapacak fırsatı buldukları ya da bulabilecekleri söylenebilmektedir. Kız-erkek arkadaşlığını normal saymayan çevrelerde bile gençlerin gizli yollarla arkadaşlık yaptıkları da söylenebilmektedir. Evlenme, insan topluluklarında her zaman ve her yerde yaygın, sosyal ve kişisel davranış modeli olarak ifade edilebilir. Bütün güçlükler, yoksulluklar ve hastalıklar, aile fertlerinin ortaklaşa çabaları ile burada çözümlenmektedir. İlk eğitim, bu çevrede kazanılmakta ve bireyler aile kurumunda sosyalleşmektedir. Toplumsal gelişimin temeli burada olmaktadır. Çocuklar anne babalarını örnek almakta ve taklit etmektedir. Ergenlik çağına ulaşınca da bir toplumsal kurum olan aileyi kurmaya hazırlanmaktadır. Kadın ve erkeği evliliğe götüren ana dürtüler arasında sevgi bağını ön plâna koyanlar çoğunluktadır. Sevgi, hem erkek hem de kadın karşı cinse bağlayan bir kuvvettir. Cinsel yanı olması nedeniyle diğer yakınlar arasındaki sevgiden ayrılmaktadır. Bireyler güveneceği bir hayat arkadaşına sahip olmak istemektedir. Ekonomik yönden rahat ve sıkıntısız bir hayat yaşamak için evlenilmektedir. Çoğu kimse de, geleneksel olduğu ve toplum bu davranışı doğru bulduğu için evlenmektedir. İnsan toplumlarında evlenip aile kurma, çoğunluğun yaptığı bir davranıştır. Belirli yaşa gelip de bekar olanları çevresindekiler evlenmeye zorlanmaktadır”.

Eş seçimine yönelik vurgulanması gereken önemli unsurlardan birisi de sevgi boyutudur. Bireylerin sevgi kavramına yükledikleri anlam, ilişkilerini biçimlendirecektir. Tutkudan öte gerçekten sevgi duygusunu taşıyan eşler, birbirlerine karşı saygılı, dürüst ve hoşgörülü olabilirler. Sevgi kapsamında saygı, dürüstlük ve

hoşgörü mutlu bir evliliğin anahtar kavramları olarak değerlendirilebilir. Bu duyguların günlük yaşamdaki işlevselliği arzu ettiğimiz demokratik ve paylaşım dayanan aile yaşamına kavuşmamızı sağlar. Bütün bunlar doğal olarak toplumsal yaşamımızı da etkiler (İl, 1999).

Sağlıklı ve mutlu bir evlilik yaşamı için bir diğer faktör de evlilik zamanıdır. Erken yaşta yapılan evliliklerde eşler evlilik yaşamı ile ilgili görevlerini yerine getirirken zorluk yaşamaktadır. 20 yaşından önce evlenen kadınların boşanma oranları 20'sinden sonra evlenenlere göre iki kat daha fazladır ve 30'undan sonra evlenen kadınlarda boşanma oranı daha az olmakla birlikte, boşanma gerçekleşirse yeniden evlenme çok kısa sürede gerçekleşmektedir. Evlilik ve hamilelik bir çok kişi tarafından ertelenmeye çalışılsa da, birçok kişi 30'undan önce evlenmekte ve çocuk sahibi olmaktadır. Evlilikten çok kısa bir süre sonra çocuk sahibi olanlar evlilikle ilgili statü değişiminde uyum sağlamada zorluklar ve daha fazla stres yaşamaktadırlar. evlilik ilişkisinde olumsuzlukların ifadesi, olumlulukların ifadesi kadar önemlidir (Blacker 1999, akt.Çamur-Duyan 2000).

2.1.6. AİLELERLE SOSYAL HİZMET

Sosyal hizmetler; kişi, grup ve ailelerin kendilerinden veya çevre koşullarından kaynaklanan maddi ve manevi sorunlarının çözümlenmesinde yardımcı olmayı ve yaşam koşullarını iyileştirerek, toplumda işlevsellik kazanmalarını sağlamayı amaçlayan hizmetlerdir.

Çağdaş sosyal hizmet anlayışı, ailenin refah, mutluluk, sağlığını koruyucu ve geliştirici yaklaşımlara büyük bir önem vermekte ve aileye yönelmenin gereğini kabul etmektedir (Çamur Duyan, 2000).

Aile genel olarak anne, baba ve varsa çocuklardan oluşan bir sistemdir. Yetişkinlikte duygusal yakınlık, eş seçimi ve de evlilik, ailelerle sosyal hizmet uygulamasının kapsamına girmektedir. Sağlıklı bir evlilik için özellikle evlenmeden önce çiftlerin profesyonel destek ve eğitim alması oldukça önemlidir. Aileler ya da aile içindeki bireyler, çeşitli sebeplerle sorun yaşayabilmektedir.

Ailenin pek çok işlevi vardır. Bu işlevleri genel anlamada; kolaylaştırıcı, arabulucu, uyum sağlayıcı ve birbirlerinden farklı yetenek ve potansiyele sahip üyeler için koruyucu bir sistem olarak ifade edilebilir. Buna göre ailenin temel görevleri; üyelerinin kapasitelerini geliştirmek, çocukların sosyalizasyonunu gerçekleştirmek, üyelerin işlevselliklerini sürdürdükleri organizasyonların taleplerini karşılamada yardımcı olmak, ailenin refahı için gerekli olan fiziksel ve ruhsal çevreyi oluşturarak üyelerin doyum sağlanmasını temin etmektir. Her aile yapısının paylaştığı kaçınılmaz bazı temel görevlerinden söz etmek olasıdır. Bunlar; biyolojik, psikolojik ve ekonomik görevlerdir.

Sosyal hizmet mesleğinin aileye yönelik görev ve müdahaleleri "aile sosyal hizmeti" adı altında ifade edilmektedir. Bulut (1993)'a göre aile sosyal hizmeti, bir bütün olarak ailenin ve birey olarak aile üyelerinin ailevi ilişkileri, sosyal uyumları ve her türlü işlevlerinin yerine getirilmesi ile ilgili sorunlarının çözümüne yardım etmek, aile hayatını geliştirmek ve güçlendirmek ve böylece ailenin refah, mutluluk ve bütünlüğünü sağlamak amacıyla bilinçli ve sistemli bir biçimde yapılan müdahale ve uygulamaları kapsayan mesleki bir faaliyet türüdür. Aile sosyal hizmetinin başlıca amacı; uyumlu aile ilişkilerine katkıda bulunmak, aileyi bir arada tutan bağları kuvvetlendirmek ve aile üyelerinin kişiliklerinin sağlıklı biçimde gelişmesine ve toplumsal yaşama uyumlarına yardım etmektir.

Aile sosyal hizmetinin başlıca amacı:

- uyumlu aile ilişkilerine katkıda bulunmak,
- aileyi bir arada tutan bağları kuvvetlendirmek ve

aile üyelerinin kişiliklerinin sağlıklı biçimde gelişmesine ve toplumsal yaşama uyumlarına yardım etmektir.

Aile hizmet kurumları, aile yaşamının güçlenmesine, korunmasına, aile sorunlarının önlenmesi ve çözümüne, aile üyelerinin aile birliği içinde sağlıklı gelişme ve doyurucu yaşam sürmelerine yardımcı olan kuruluşlardır. Aileyi odak alan aile hizmet kurumları genellikle üç boyutlu bir hizmet programı sunar. Bu program; aile tedavi ve danışması, aile yaşamı eğitimi ve son zamanlarda gelişen,

ailenin sosyal kurumlarla ilişkisini düzenlemesi ve savunuculuğunun yapılması biçiminde sıralanmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanlarının ve aile danışmanlarının evlilik ve aile yaşamına ilişkin konuları değerlendirmek üzere yetişkin bireylerle biraraya gelmeleri önemlidir. Sevgi dolu uzun süreli ilişkiler kurmak ve bu ilişkileri sürdürmek için, yetişkinlere bu konularda eğitim verilmesi de oldukça önemlidir. Ailelerle sosyal hizmet uygulamasının temeli, aile ya da çiftlerin sorunları belirlemek, sorunlara ilişkin bir müdahale planı geliştirmek ve bunu uygulamaya geçirerek çiftlerin ya da aile içindeki bireylerin sorununu çözmektir.

Bireyin karşılaştığı problemler genellikle aile içindeki dinamiklerden etkilenmekte ve bunları etkilemektedir. Aile, etkileşime giren bir sistem olduğundan aile üyelerinden birinin değişimi diğer aile üyelerini de etkilemektedir. Aileye odaklanmanın bir başka nedeni de müdahale sürecinde çoğunlukla diğer aile üyelerinin de katılımının gerekmesidir. Örneğin, alkol sorunu yaşayan bir aile üyesinin olduğu ailede aile üyelerinin tümünün danışmanlığa ihtiyacı vardır. Aile üyeleri alkol sorunu yaşayan bireye nasıl davranması gerektiği konusunda danışmanlığa ihtiyaç duyabileceği gibi bireyin bağımlılıktan kurtulması için ihtiyaç duyduğu duygusal destek konusunda da danışmanlık alabilirler. Aile sorunları; boşanma, ölüm, yoksulluk, hastalık, çocuk istismarı, suça yönelme, cinsel istismar, istenmeyen gebelik, davranışsal problemler gibi çok çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir. Ailelerin karşılaştığı sorunların çözümü için aileye yönelik planlı müdahale süreci; tanışma, ön değerlendirme, planlama, uygulama, son değerlendirme, sonlandırma ve izleme olmak üzere yedi aşamada gerçekleştirilmektedir. Ailelere sunulan önemli hizmetlerden biri de, aile danışmanlığı olarak da adlandırılabilir aile terapisi (Duyan ve ark., 2008). Aile sosyal hizmet uygulamasının aşamaları aşağıda kısaca yer almaktadır.

1-Tanışma: İlk oturumda ailenin kendisini rahat ve görüşmeye hazır hissetmesi önemlidir. Gizlilik ilkesi, danışma süreci danışmanın amacı, sürece ailenin hangi üyeleri ile devam edileceği, görüşmelerin ne sıklıkta gerçekleştirileceği hakkında aile üyeleri bilgilendirilir. Bu aşamada sosyal hizmet uzmanları ailenin

problemi konuşmaya hazır hale geldiğini hissettiğinde ‘müracaatçı/danışanın bulunduğu yerden başlamak’ ilkesi doğrultusunda problemle ilgili sorular sorarlar. Bunun üzerine aile üyeleri arasındaki etkileşimin niteliği ve bu etkileşimin sorunun ortaya çıkması ile ilintisi üzerinde çalışma gerçekleştirir.

2-Ön Değerlendirme: Bu aşama sosyal hizmet uzmanının gözleme ağırlık verdiği aşamadır. Problemin ne kadar zamandan beri sürdüğü ve problem başladığından beri onunla ilişkili temel olaylar; problemin görüşme haftasındaki ya da ondan iki hafta öncesindeki yoğunluğu ve durumu; geçmişte aile bireylerinin problemi çözmeye çalışmak için ne yaptığını ve problemin çözümünü şu ana kadar engelleyen durumlar belirlenmeye çalışılır. Ayrıca her bir aile üyesinin ayrı ayrı problem hakkında ne söylediği üzerinde durulmaktadır. Aile terapisi eğitimi almış bir kişi ön değerlendirme aşamasında da öğrendiği tekniği uygulayabilmektedir. Örneğin Virginia Satir eğitimi alan kişi bu aşamada da aile üyeleri arasındaki etkileşimi ve üyelerin birbirine bakış açısını öğrenebilmek için ‘Etkilenme Tekerleği’ tekniğini kullanabilmektedir.

3-Planlama: Ön değerlendirme sonucunda uygulanacak plan ve hedefler açık ve net olarak konur ve gerekli değişimlerin gerçekleştirilmesi amacıyla formal yada informal sözleşme yapılır. Bu noktada problem ve içeriğinin yanı sıra başa çıkma ve odaklanma konuları üzerinde durulur.

Bu aşamada sosyal hizmet uzmanları aile üyelerine başarmak istedikleri hedefler için ne tür değişikliklerin gerektiği konusunda destek verir.

4- Uygulama: Ailelerin karşılaştıkları sorunlar çok çeşitlidir ve kapsam olarak farklılık göstermektedir. Bu nedenle kullanacağımız teknikler ve yaklaşımlar farklılık göstermektedir. Aileyle çalışacak olan profesyonelin eğitimine, tercihine göre bu yaklaşım seçilir. Biz burada yukarıda detaylı olarak açıkladığım Virginia Satir’in Varoluşçu/Hümanistik Aile Terapisi modelini ele alarak açıklayacağız. Burada amaç sorunu direkt olarak ortadan kaldırmak değil, sistemik bağlantıların bulunması, sistemdeki döngüsel etkileşimlerin kavranması ve sorunun bu duruma geçici olarak var oluşun zorluğunu açıklamaktır. Sorunlardan sorunlu olan herhangi

bir aile bireyi olmayıp, hatta fonksiyonu bozuk aile de olmayıp, aile oyundur. Duyan, 2014).

Aile sisteminin sorunun çözümüne yarayacak güçlü yönleri ortaya konur, aile ilişkilerini olumsuz şekilde etkileyen ve tekrarlanan, üyeler arasındaki etkileşim biçimine dikkat çekerek bu durumun değişmesini isteyip istemediklerini sorulur, aile üyelerinin birbirine, daha anlayışlı, sevecen, olumlu yaklaşımlarına yardım edilir, ailenin ve üyelerinin ileriye dönük amaçlarını tanımlamak, sorun çözme sürecinin koşulları, yürütülme biçimi ve uzman ile aile üyelerinin süreçle ilgili sorumlulukları üzerinde anlaşma sağlanır, bir sonraki görüşmeye kadar geçecek zaman içinde aile üyelerinin yapacağı işleri aile ile görüşerek birlikte karara bağlanır ve görüşmenin sonunda üzerinde durulan sorunlar, ulaşılmak istenen hedefler ve kaydedilen gelişmeleri özetlenir.

5-Son Değerlendirme: Değerlendirmenin önemli bir boyutu, aileyle yapılan çalışmayı sonlandırmadan önce uzun erimli amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını ortaya koymakla ilgilidir. Sorunun çözümü en az ve en çok yardımcı olan etkenler, uzanın çalışmayı yürütme biçimi, katkıları vb. konularda görüşünün alınmasına değerlendirme adı verilmektedir.

Başlangıçta belirlenen amaçların her biri üzerinde ayrı ayrı durulur ve ne gibi gelişmeler sağlandığı gözden geçirilir. Son olarak aileden çalışma ile ilgili olarak geribildirim alınır.

Bu kısımda sosyal hizmet uzmanı kendi öz değerlendirmesini yapabildiği kısım olarak da ele alınmaktadır. Sosyal hizmet uzmanının yaptığı planlı müdahale sürecinin müracaatçı için işlevliği, konulan hedeflerin hangisine ulaşıldığı, bireyin bağımsızlığına kavuşma durumu konularında uzman kendi (self- criticism) yani öz eleştirisini yaptığı yerdir.

6-Sonlandırma: Ailenin gereksinim duyduğu kaynak ve hizmetlerden yararlanması, duygu, düşünce ve davranışlarında olumlu değişmelerin gerçekleşmesi, kendine güven duygusu geliştirmesi ve sorunlarını tek başına çözebilecek düzeye

gelmesi durumunda mesleki yardım süreci sonlandırılır. Çalışmayı bitirme şekli, sonuçta sağlanan gelişmeyi kalıcı, devamlı kılmak açısından önem taşımaktadır.

Bir mesleki çalışmanın başarıyla sonlandırılması için, çalışmanın ne zaman bitirileceğine karar vermek, bu aşamadaki duygusal reaksiyonlarını ele alıp çözüme kavuşturmak, çalışma sırasında sağlanan hizmetleri ve gerçekleştirilen amaçları gözden geçirmek, çalışma sonunda elde edilen gelişme ve başarıların devamı için neler yapılacağını planlamak gibi görevler yerine getirilmiş olmalıdır.

7-İzleme: İzleme, yapılan müdahalelerin tümü sonlandırıldıktan ya da müdahale tamamlandıktan sonra müdahale amaçlarıyla ilişkili olarak ailenin işlevsellik düzeyi hakkında bilgi toplanmasıdır. İdeal olan başvuran kişi veya ailenin durumunun mesleki çalışma sonra erdikten sonra 2 ile 6 ay süre ile izlenmesidir.

Virginia Satir (psikiyatrik sosyal hizmet uzmanı), sorun yaşayan ailelerdeki aile üyelerinin birbirinden ne kadar farklılaştığını göstermek ve bireylerin kendi özel, biricik, eşsiz varlıklarının farkına varmalarını sağlamak için her bireye sabırlı bir şekilde “ben mesajıyla” konuşmasını öğretmiştir. “Ben mesajları”, suçlayıcı olmayan, mesajı gönderenin mesajı alandan nasıl olumsuz etkilediğini gösteren mesajlardır. Satir, ailelerle danışmanlıkta aktif, yönlendirici ve sevgi duyan bir model olmuştur. Farklılıkların normal olduğunu, gelişme için bir fırsat olarak görülmesi gerektiğini öğretmiştir. Aile üyelerini uyumsuz ve ikili mesajlar yerine açık, anlaşılır ve uyumlu iletişim kurmaya teşvik etmiştir. Satir, uygulamasında aile heykeli oluşturma gibi sözsüz anlamları da kullanmıştır. Aile heykeli oluşturma, hem değerlendirme hem de tedavi amacıyla kullanılmaktadır. Bu yöntem, aile üyelerinin yakınlık duyduklarıyla şekil aldığı fiziksel bir düzenlemedir. Bu sembolik duruş, aile ilişkilerinin görüntüsünü vermektedir. Satir ayrıca ailedeki kuralları da analiz etmiştir. Kötü kuralların değiştirilebileceği, aile üyelerinin uzlaşmaya varabileceğini vurgulamıştır. Aile üyelerine, birbirlerinin bakış açısını anlamaları için yardım etmiştir. Özetle, Satir’in yaklaşımında aile bir sistem olarak ele alınır. Satir’in aile sistemine yönelik müdahalesinin odağı ise iletişim kalıplarını ortaya koymak, daha doğrudan ve uyumlu olmasına yardım etmektir. Temelde Satir’in iletişim yöntemlerini geliştirmesinin terapötik amaçlarının üç sonucu vardır (Okun ve Rappaport, 1980; Akt: Duyan ve ark., 2008):

- Her bir aile üyesi kendisi veya başkalarıyla ilgili gördüğü, duyduğu, hissettiği ve düşündüğü şeyleri, uyumlu ve açık iletişim yoluyla ortaya koyabilmelidir.
- Her birey kendi özgünlüğüyle ilgili olmalı, kararlar, güç anlamında değil keşfetme ve uzlaşma anlamında alınmalıdır.
- Farklılıklar açık bir şekilde bilinmeli ve gelişme için kullanılmalıdır

Ailelerle sosyal hizmet uygulamasında sorun çözme yaklaşımı kullanılmakta ve bu yaklaşımda dört aşamalı bir süreç izlenmektedir. Bu aşamalar; sorunun varlığını kabul etmek, sorunu çok yönlü analiz etmek, sorun çözme ile ilgili seçenekleri belirleme sürecine aile üyelerinin aktif katılımını sağlamak ve belirlenen seçenekleri gözden geçirip uygun olanı seçmektir. Aile sorunlarını çözmeye kolaylık sağlayabilecek bazı teknikler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları sorun hakkında diğer meslek elemanları ile görüş alışverişinde bulunmak, genelleştirmek, seçenek sunmak, özetlemek, sorunun dış çevreden kaynaklandığını belirtmek, ekip çalışması, uygulamadan elde edilen sonuçları izlemek, alışılmış davranış ve düşünce kalıplarını değiştirmek, mucize hayal etmek, tahminde bulunmak olarak ifade edilmiştir. Bu tekniklerin aileyle çalışmada kolaylık sağlayacağı bildirilmiştir. Ailenin sosyal çevresinin değiştirilmesi, ilişkilerinin düzenlenmesi, kişi ve ailelerin olanaklarını artırma, kişi ve ailelerin destek sistemlerini harekete geçirme, yaşanılan çevreyi değiştirme, kişi ve ailelerin kuruluşlardaki işlerini takip etme, kurumlarla ilişkilerini geliştirme, kurum sistemini değiştirme, kişi ve aileye duygusal yönde destek olma, yeni toplumsal kaynaklar yaratma ve kişi ve ailelerin haklarını savunma etkinlikleri ailelerle çalışmada kullanılmaktadır (Duyan ve ark., 2008).

Ailelerle sosyal hizmetin temel amacı, aile üyelerinin gelişimsel ve duygusal gereksinimlerini yetkin bir şekilde karşılayabilmesi için ailelere yardımcı olmaktır. Ailelerle sosyal hizmet, değişim ya da müdahale için ailelerin güçlerini pekiştirir, ailelerin etkili bir şekilde işlev görebilmesi için destek sağlar ve ailelerin günlük yaşamını etkili ve doyurucu bir şekilde sürdürebilmesi için aile işlevselliğinde somut değişiklikler gerçekleştirilir. Ailelerle sosyal hizmet bir dizi ilke çerçevesinde gerçekleştirilir. Bu ilkeler (Collins, 2007):

- Ailelere yardım etmek için en iyi yer ailelerin evidir.
- Danışmanlık, ailelerin sorunlarını kendi başlarına çözmeleri için onları güçlendirir.
- Müdahale bireyselleştirilmelidir ve ailenin sosyal, psikolojik, kültürel, eğitimsel, ekonomik ve fiziksel özelliklerini temel almalıdır.
- Aile, parçaların toplamından daha fazla bir bütündür.
- Ailelerin gereksinimleri karşılanmalı, daha sonra uzun dönemli amaçlara yönelinmelidir.
- Aileler değişme ve değişmeme arasında denge kurmaya çalışır
- Bir aile üyesinde meydana gelen değişme tüm aile üyelerini etkiler
- Aile üyelerinin davranışları en iyi döngüsel nedensellik ile açıklanabilir.
- Aile, daha büyük sosyal sistemlere aittir ve ailenin de birçok alt sistemi vardır.
- Aile, oluşturulmuş kurallar çerçevesinde işlev görür

Ailelere yönelik hizmetlerin amacı, aile içi ilişkileri uyumlu kılmak, aile hayatında pozitif değerleri güçlendirmek, bu birlik içinde üyelerin, özellikle çocukların sağlıklı kişilik gelişimini sağlayacak işlevlerin yerine getirilmesine, aile üyelerinin doyumlu ve mutlu olmalarına, uygun sosyal fonksiyonlara erişmelerine yardımcı olmak biçiminde tanımlanabilir. Bu çerçevede, evlilik, çocuk-ebeveyn ilişkileri, kardeşler arası ve akrabalarla ilişkiler, ailenin bir birim olarak çevresiyle uyumu özel olarak ele alınan konulardır. Aile hizmet kurumları, aile birliğinin sağlıklı oluşması, sürmesi yönünde destek sağlayan, aile birliğine ilişkin sorunları bilimsel yönden inceleyen, değerlendiren ve çözümlenmeye çalışan kurumlardır (İçağasıoğlu Çoban ve Özbesler, 2009).

Aile sosyal hizmeti ile ailenin kuruluş öncesinden başlamak üzere tüm yaşam döngüsü aşamalarında aileyi oluşturan üye ve sistemlere (birey, eş, ebeveyn, çocuklar gibi) yönelik sosyal hizmetin temel işlevleri olan danışmanlık verici, eğitici ve kaynak sağlayıcı boyutlarındaki hizmetler uygulanır.

2.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Yetişkinlik, bireyin eş ve iş seçimini içeren kritik bir yaşam dönemi olup; bu dönemde eş seçimi önem kazanmaktadır. Bu dönemin gereği bireyin ailesinden ayrılarak romantik ilişkileri, daha uzun süreli ve daha kalıcı niteliğe dönüştürmesidir. Romantik ilişkiler, gelecekte birlikte yaşanılacak eşi bulma amacını taşımaktadır. Romantik ilişkilerin bu dönemdeki temel fonksiyonu bireyin yakınlık ihtiyacının giderilmesidir. Yakınlık, uzun süreli ilişkiler için önemli ve hemen hemen her türlü ilişkiler için geçerlidir.

Bireyler karşı cinsle kurdukları ilişkilerde, ileride karşılaşılabilecekleri çeşitli sorunları yaşayabilmektedir. Birbirlerini tanıma konusunda olumlu ve olumsuz yaşantılar geçirebilmektedir. Bireyler kazandıkları deneyim ve geliştirdikleri ölçütlere göre eş seçimi yapabilmektedir. Eşler birbirlerini yeterince tanımadan evlilik gerçekleştiğinde, bu evlilik boşanma ile sonuçlanabilmektedir. Dolayısıyla, eşlerin evlilik öncesi dönemi yeterince iyi değerlendirememiş olmaları ve bu bilinçle eş seçimi yapmaları boşanmalara sebep olabilmektedir. Eş seçiminde bireylerin birbirini tanımaları, sorunlarının farkında olmaları ve soruna ilişkin çözüm yolları geliştirmeleri evlilik açısından oldukça gerekli bir durumdur.

Genç yetişkinlik dönemi eş seçimi, eşle birlikte yaşamayı öğrenme, bir aile kurma, çocuk yetiştirme, bir evin işlerini yürütme, yurttaşlık sorumluluğunu üstlenme ve yaşamda meydana gelebilecek değişimlere uyum sağlama gibi rollerle tanımlanmaktadır (Bener ve Günay, 2012). Yetişkinlikte eş seçimi ve evlilik bireysel ve toplumsal bir görevdir ve genç yetişkinliğin kendine özgü özelliklerinden biridir. Her birey yaşamını birlikte geçirmek, paylaşmak, hayatını düzenli bir şekilde geçirmek ve düzenli bir cinsel yaşama sahip olmak için evliliği tercih etmektedir. Bireyler eş seçiminde kendine yakın hissettiklerini tercih etmektedir. Fiziksel çekicilik, kişilik uyumu, kişisel özellikler, duygusal yakınlık, romantizm ve ahlaki değerler eş seçiminde belirleyici faktörlerdir. Bireyler eş seçiminde akılcı olmayan duygu ve inançlara sahip olabilmektedir. Gerçekçi olmayan evlilik beklentileri ve inançları evlilik ilişkisinde sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır. Gerçekçi olmayan evlilik inançları, çarpıtılmış varsayımlara dayalıdır ve ilişkide daha düşük doyum yaşanmasına yol açmaktadır (Akt: Larson, 2000) eş seçimi ile ilgili

sınırlandırıcı inançlardan söz etmektedir. Bu inançlar, kişinin ne zaman ve kiminle evleneceğine dair seçimler, uygun bir eş seçme konusunda gösterilen çabalar, alternatif çözüm yollarını sınırlandıran ve engelleyen inançları kapsamaktadır (Cihan Güngör ve ark., 2011).

Sonuç olarak birey, eş olabilecek kişilerle yetişkinlikte tanışmakta ve yaşamının geri kalanını ona göre planlamaktadır. Sosyal hizmet çift/aile terapisini kullanarak hem evlilik öncesinde hem de evlilik sonrasında çiftlerin ve ailelerin sorunlarına müdahale etmeyi amaçlamaktadır. Evlilik öncesinde özellikle eş seçimi, eş uyumu, ilişkideki sorunlar konusunda yönlendirme ve eğitim sağlamayı hedeflemektedir. Evlilik sonrasında da eşler arasında ve ailedeki diğer üyeler arasındaki iletişim sorunlarını düzeltmeyi, aile üyelerine sorumluluk verilerek soruların üstesinden gelinmesini ve sorunlarla baş edebilmeleri için aile üyelerinin çatışma çözme becerilerinin artırılmasını sağlamaya çalışmaktadır. Toplumun temelini oluşturan aile sisteminin evlilik birliği esasında, bireylerin evlilik süreçlerine giden düşünce ve algılarının anlaşılacak şekilde özellikle evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık hizmetleri çerçevesinde sosyal hizmetlerin planlanması büyük önem taşımaktadır. Özellikle aile yaşam döngüsü modelinden bakıldığında bireylerin evlilikle ilgili düşünceleri, konuyu nasıl ele aldıkları, sürece doğru ilerlerken ne tür etkenlere maruz kaldığı ve evliliği nasıl karşıladığının anlaşılması sağlıklı bir evlilik için anlaşılması gereken unsurlardandır.

Koruyucu önleyici aile ve evlilik sosyal hizmet programlarının oluşturulması ve uygulanmasına çeşitli açılardan veri sağlayacak olan bu çalışma aile ve evlilik sosyal hizmet uygulamalarına gereksinimin duyulduğunun da bir yansımasıdır. Son dönemlerde hızla artan boşanma oranlarına bakıldığında genç yetişkinlik aşamasında olan bireylerin tedavi edici ve danışmanlık sağlayıcı sosyal hizmet uygulamalarına da gereksinim duyduğu bir gerçektir. Bu bağlamda araştırmanın temel problemi; gençlik aşamasında olan ve üniversite döneminde özellikle evlilik yaşamının eşiğinde olan genç üniversite öğrencilerinin eş seçimine dair sınırlandırıcı inançlara sahip olup olmadıkları ve sınırlandırıcı inançlara sahiplerse bu inançların neler olduğunun belirlenmesi ve gençlerin eş seçimini hangi süreçler çerçevesinde yaptıklarının anlaşılmasıdır.

2.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimine ilişkin görüş ve düşünceleri ile varsa eş seçimi ve evliliğe dair sınırlandırıcı inançları belirlenmesidir. Bu çerçevede araştırmanın alt amaçları ise şunlardır:

- Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
- Öğrencilerin eğitim yaşamına ve genel anlamda bu döneme ait yaşadıkları sorunlar nelerdir ve bu sorunlara destek bulma süreçleri nasıldır?
- Öğrencilerin evlilik ve eş seçimine ilişkin görüş ve düşünceleri nelerdir?
- Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüş ve düşünceleri nelerdir?
- Öğrencilerin romantizm ve eş seçimine ilişkin görüş ve düşünceleri nelerdir?
- Öğrencilerin çeşitli değişkenler ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasındaki ilişki nasıldır?

2.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yetişkinlik alanında yapılan çalışmalar son yıllarda hızla artış göstermiştir. Özellikle yetişkinlik dönemine duyulan ilgi, araştırmalar ve kuramsal çalışmalarla ortaya çıkarılmıştır. Araştırmalar, yetişkinlik döneminin kendine özgü özellikleri, yaşam dönemleri, evreleri ve gelişim görevlerini tanımlaya çalışmış ve bu dönemin kuramsal çerçevesinin temelini oluşturmuştur. Eş seçimine ilişkin yapılan çalışmalar genellikle gençlik döneminde ele alınmıştır. Tüzemen ve Özdağoğlu (2007) doktora öğrencilerinin eş seçiminde önem verdikleri kriterleri analitik hiyerarşi yöntemi ile belirlenmesini araştırmıştır. Haskan Avcı (2014) üniversite öğrencilerinin evlilik öncesi ilişkilerde problem yaşadıkları ve eğitim almak istedikleri konuları araştırmıştır. Bener ve Günay (2012) çalışmalarında gençlerin evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Yılmaz ve arkadaşları (2013) üniversite öğrencilerinin romantizm ve eş seçimine dair mitleri araştırmıştır. Romantizm ve eş seçimi ile ilişkili çalışmalar gençlik döneminde ele alınmıştır. Çapri ve Gökçakan (2013) eş tükenmişliğini yordayan değişkenleri araştırmışlardır. Sığırcı (2010) evli bireylerde bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançları ile evlilik doyumu ile ilişkisini incelemiştir.

Bu çalışma sosyal hizmet bakışı ile üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimine ilişkin görüş ve düşünceleri ile varsa eş seçimi ve evliliğe dair sınırlandırıcı inançları belirlenerek sosyal hizmetin evlilik ve aile danışmanlığı alanında koruyucu önleyici, tedavi edici uygulamaların geliştirilmesine fikir vermesi açısından önemlidir. Ayrıca bu araştırma sonuçlarının üniversitelerin gençlere yönelik gereksinim duyulması halinde bireysel veya evlilik öncesi eğitim programlarının düzenlenmesi ya da bölümler/programlar müfredatlarına toplumsal cinsiyet odaklı dersler yerleştirerek gençlerin kadın, erkek ve eş olma ile aile sistemine yönelik konularda bilgili ve duyarlı olmasının da sağlanmasına yön vereceği tahmin edilmektedir.

Sağlıklı bir evliliğin oluşturulması açısından gençleri evlilik, evliliğe ilişkin olumlu tutum, aile yaşamı ve ailede rol paylaşımı gibi konularda bilinçlendirmek oldukça önemlidir. Evliliğe aday gençlerin, evlilik ve evlilik yaşamına ilişkin tutumlarını belirlemek ve bu konuyla ilgili farkındalık ve bilinç düzeylerinin artırmak, gençlerin evliliğe ilişkin görüş ve düşüncelerinin anlaşılmasını gerektirmektedir.

2.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

- Araştırma kapsamında araştırmanın verilerinin toplandığı üniversite öğrencilerinin beyanı esas alınmıştır.
- Araştırma kapsamında kullanılan Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği ile görüşme formunun öğrencilerin eş seçimine ilişkin görüş ve düşünceleri ile inançlarını belirlemede yeterli olduğu varsayılmaktadır.

2.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

- Araştırmanın evreni Ankara ilinde yer alan Turgut Özal Üniversitesi'ndeki tüm öğrencilerdir. Ancak tüm öğrencilere erişim güçlüğü ve zaman yetersizliği gibi nedenlerden ötürü araştırma Sağlık Yüksekokulu'nda 2014-

2015 eğitim öğretim döneminde kayıtlı olan ve 3.sınıfa devam eden Çocuk Gelişimi, Odyoloji ve Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileriyle sınırlıdır.

- İlgili Yüksekokulun bölümlerinin veri toplama döneminde 4. Sınıflarının bulunmaması sınırlılıktır.
- Araştırma 2014-2016 yılları arasında zaman sınırlılığına sahiptir.

2.7. TANIMLAR

Üniversite öğrencileri: Turgut Özal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu bünyesinde yer alan Çocuk Gelişimi, Odyoloji ve Sosyal Hizmet Bölümlerinin 1.,2. ve 3. Sınıflarına devam eden ve hali hazırda bekar olan öğrenciler.

Evlilik ve eş seçimine ilişkin görüş ve düşünceler: Araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin evlenmeden önce evleneceği kişiye ait seçme kriterleri.

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüş ve düşünceleri: Araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin kadın ve erkek rol ve görevlerine ilişkin kriterleri.

Romantizm ve eş seçimine ilişkin görüş ve düşünceleri: Cihan Güngör, Yılmaz ve Balcı Çelik (2011) tarafından Geçerlik ve Güvenirlik çalışması yapılan “Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği”nin ölçtüğü maddeler.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma nicel desende tasarlanmıştır; ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilen bir araştırmadır. İlişkisel tarama modeli iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2014). Araştırmada karşılaştırma yapmak amacıyla herhangi bir kontrol grubu kullanılmamıştır.

3.2. ÇALIŞMA EVRENİ

Araştırmanın çalışma grubunu Turgut Özal Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu Sosyal Hizmet, Odyoloji ve Çocuk Gelişimi bölümlerinde eğitimlerine devam eden 228 **bekar** üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Evli ya da boşanmış olan öğrenciler araştırmanın amacı dışında olduğu için kapsam dışında bırakılmıştır.

Bu bölümlerde son sınıfta öğrenci bulunmaması nedeni ile araştırmaya kapsamına dâhil edilmemiş olup çalışma birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda eğitimlerine devam eden üniversite öğrencileriyle yürütülmüştür.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada amaçlar çerçevesinde iki temel veri toplama aracı kullanılmıştır. İlk veri toplama aracı; araştırmacı tarafından geliştirilen üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleriyle birlikte evliliğe ilişkin görüş ve düşüncelerini anlamak amacıyla literatür taraması ile oluşturulmuş 55 sorudan oluşan “Görüşme Formu” (Ek-1).

Bir diğer veri toplama aracı ise “Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği” (Ek-2) dir. Cobb, Larson and Watson (2003) tarafından geliştirilen ve Cihan Güngör, Yılmaz ve Balcı Çelik (2011) tarafından Geçerlik ve Güvenirlilik çalışması yapılan

“Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği (REST)” toplam 32 madden oluşmakta olup, 5’li likert tipinde bir ölçektir. Maddeler “1: Hiç Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum ve 5: Tamamen Katılıyorum” şeklinde hesaplanmakta, ölçekteki 10, 6, 29, 16 ve 24. maddeler tersten puanlanmaktadır (Cihan Güngör ve ark., 2011). Ölçekten alınabilecek en düşük puan 28, en yüksek puan ise 140’tır. Ölçek ‘Beraber Yaşam’, ‘Yalnız ve tek doğru’, ‘Aşk Yeterli’, ‘Çaba Göstermeme’, ‘İdealleştirme’, ‘Zıt Kutuplar’ ve ‘Tam Güven’ olmak üzere yedi alt faktörden oluşmaktadır.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın verilerini toplamadan önce; ilgili veri toplama araçlarını kullanarak Sosyal Hizmet Bölümündeki 12 öğrenciye öndeneme yaparak veri toplama araçlarının uygunluğuna bakılmıştır. Yapılan ön deneme sonucunda görüşme formunda ve veri toplama sürecine ilişkin bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Verilerin toplanması; 04.05.2015-15.05.2015 tarihleri arasında bizzat araştırmacı tarafından toplanmıştır. Araştırmacı verilerinin toplanması için gerekli izinleri almış ve her sınıfın akademik danışmanı ile görüşmüş; araştırmanın amacı belirtmiştir.

Öğrencilerin ders programlarına göre en uygun olan zamanı seçilerek, akademik danışman eşliğinde sınıflarına girilerek; çalışmanın amacı ve veri toplama araçları araştırmacı tarafından öğrencilere açıklanmıştır. Evli olan öğrenciler kapsam dışında bırakılarak; veri toplama araçlarına yanıt vermek isteyen gönüllü öğrencilere ilgili formlar dağıtılmıştır. Ayrıca verilerin toplandığı esnada derste olmayan öğrenciler kapsam dışı bırakılmıştır.

3.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Toplanan tüm veriler bilgisayar ortamına aktarılıp, “SPSS 21.0 (Statistical Package for the Social Sciences)” ile yorumlanmış ve tablolar halinde sunulmuştur. Görüşme Formu’nda yer alan veriler frekans değerleriyle analiz edilip; yüzde (%) ve sıklık (N) dağılımları esas alınmıştır.

Görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular araştırmacı tarafından uygun şekilde sınıflandırılmıştır.

Ölçeğe ilişkin hesaplamalarda ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Bağımsız Örneklem T-Testi kullanılmıştır. Hesaplanan istatistiklerin anlamlılık sınamalarında yanılma payı en çok % 5 ($p < .001$.) öngörülmüştür.

3.6. SÜRE VE OLANAKLAR

Araştırma 2014 Şubat–2016 Şubat tarihleri arasında tamamlanmıştır. Araştırmanın tüm giderleri araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın amaçları doğrultusunda altı başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar sırasıyla aşağıdaki gibidir:

1. Öğrencilerin Sosyo- Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgular
2. Öğrencilerin Yaşadıkları Çeşitli Sorunlar Ve Destek Bulma Süreçlerine İlişkin Bulgular
3. Öğrencilerin Evlilik ve Eş Seçimine İlişkin Görüş ve Düşünceleri
4. Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüş ve Düşünceleri
5. Öğrencilerin Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumları
6. Öğrencilerin Sosyo- Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgular

“Öğrencilerin Sosyo- Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgular başlığı altında; katılımcıların cinsiyet, yaş, doğum yeri, okuduğu bölüm, sınıf, yaşadığı yer, Ankara’da yaşadığı süre, çalışma durumu, kaldığı yer, fiziksel hastalık gibi bulgular yer almaktadır. Bu başlık altında “Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Bulgular”, başlığı da yer almaktadır. Bu kapsamda ele alınan bilgiler; anne babanın medeni durumu, anne babanın evlenme biçimi, kardeş sayısı, evli kardeşi olma durumu, evlenmeyi düşündüğü birinin olma durumu, tanışma süresi, evlenmeyi düşündüğü kişiyi aileye tanıştırma durumu, evlenmeyi düşündüğü kişinin ailesiyle tanışma durumu, evlenmeden önce tanışmanın gerekli olduğunu düşünme durumu, ideal evlenme yaşı, ailede boşanan kişilerin olma durumları yer almaktadır.

“Öğrencilerin Yaşadıkları Çeşitli Sorunlar ve Destek Bulma Süreçlerine İlişkin Bulgular” başlığı altında; ekonomik sorun yaşama durumu, okulda sorun yaşama durumu, gelecek kaygısı yaşama durumu, ailede sorun yaşama durumu, özel yaşamda sorun yaşama durumu, ruhsal sorun yaşama durumu, bedensel sorun yaşama durumu, arkadaş desteğine sahip olma durumu, sevgilisinden destek alma durumu, annesinden, babasından kardeşinden ve akrabalarından destek alma ile profesyonel destek almayı düşünme durumları yer almaktadır.

“Öğrencilerin Evlilik ve Eş Seçimine İlişkin Görüş ve Düşünceleri” ne dair yer alan bulgular başlığı altında; evlenmeden önce gençlere evlilik aile danışmanlığı verilmesi gerektiğini düşünme, evlilik esnasında çıkacak sorunlar için mutlaka bir evlilik-aile danışmanlığına gidilmesi gerektiğini düşünme ile eşin fiziki görüntüsünün önemli olduğunu, eşin yalnız akılla seçileceğini, eşin yalnız duygularla seçileceğini belirtme durumları, eşyle eğitim düzeylerinin aynı olması gerektiğini, eşyle dini inançlarının aynı olması gerektiğini, eşyle kültürel özelliklerinin benzer olması gerektiğini düşünme ve bir yastıkta kocamak fikrini uzak bulma, sadece çocuk sahibi olmak için evlenmek isteme, evlenme fikrini uzak bulma, evlenmeden de sevdiği biriyle aynı evde yaşayabileceğini düşünme durumları yer almaktadır.

“Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüş ve Düşünceleri” başlığında ise; eşlerin ortaklaşa kararlar alması gerektiğini, son sözün kocaya ait olduğunu, ailenin neslin devamını sağladığını, kadının çalışması gerektiğini, kadının sadece kocasının soyadını taşıması gerektiğini, ev işlerine kadın bakması gerektiğini, boşanıp yeniden evlenebileceğini, kendi akrabasıyla evlenebileceğini, aile üyeleri arasında bir işbölümünün olması gerektiğini, anlaşmazlık durumunda son sözün kocaya ait olduğunu düşünme durumları değerlendirilmiştir.

Son bölümde ise “Öğrencilerin Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumları” yer almaktadır.

4.1. ÖĞRENCİLERİN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin sosyo-demografik bilgileri kapsamında; cinsiyet, yaş, doğum yeri, okuduğu bölüm, sınıf, yaşadığı yer, Ankara’da yaşadığı süre, çalışma durumu, kaldığı yer, fiziksel hastalık, anne babanın medeni durumu, anne babanın evlenme biçimi, kardeş sayısı, evli kardeşi olma durumu, evlenmeyi düşündüğü birinin olma durumu, tanışma süresi, evlenmeyi düşündüğü kişiyi aileye tanıştırma durumu, evlenmeyi düşündüğü kişinin ailesiyle

tanışma durumu, evlenmeden önce tanışmanın gerekli olduğunu düşünme durumu, ideal evlenme yaşı, ailede boşanan kişilerin olma durumları yer almaktadır.

Tablo 1. Öğrencileri Tanıtıcı Bulgular

Cinsiyet	N	%
Kadın	194	85.1
Erkek	34	14.9
Toplam	228	100.0

Yaş Dağılımı*	N	%
18 yaş	10	4.4
19 yaş	41	18.0
20 yaş	80	35.1
21 yaş	55	24.1
22 yaş ve üzeri	42	18.4

*Yaş ortalaması: 20,63 SS= 2,03   En Düşük= 18   En Yüksek=35

Doğdukları yer	N	%
İl Merkezi	166	72.8
İlçe Merkezi	62	27.2
Toplam	228	100.0

En Uzun Süre Yaşanılan Yer	N	%
Kır	8	3.5
Kent	211	92.5
Yurtdışı	9	3.9
Toplam	228	100.0

Ankara'da Yaşama Süresi*	N	%

1-12 ay	40	17.5
13-24 ay	51	22.4
25-36 ay	31	13.6
37 ay ve üzeri	106	46.5
Toplam	228	100.0

*Ortalama Yaşam Süresi: 110,90 SS= 103,984 En Düşük= 1 En Yüksek=312

Kiminle ve Nerede Yaşadığı	N	%
Ailesiyle	121	53.1
Yurtta	53	23.2
Kendisine Ait Bir Evde	34	14.9
Diğer*	20	8.8
Toplam	228	100.0

* Akraba yanı, arkadaşlarıyla vb.

Toplam Kardeş*	N	%
Tek çocuk	12	5.3
2 kardeş	96	42.1
3 kardeş	90	39.5
4 ve üzeri kardeş	30	13.1
Toplam	228	100.0

*Ort= 2,68 SS= 1,0 En Düşük= 1 En Yüksek=8

Kardeşlerin Evli Olma Durumu	N	%
Evli Kardeş	58	25.4
Evli Olmayan Kardeş	170	74.6
Toplam	228	100.0

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin % 85,1'i kadın ve % 14,9'u erkek olmak üzere toplam 228 kişidir. Öğrenciler yaş gruplarına göre irdelendiğinde, % 35,1'i 20 yaşında olup bunu sırasıyla % 24,1 oran ile 21 yaşındakiler, % 18,4 oran ile

22 yaş ve üzerinde olanlar, % 18 oran ile 19 yaşındakiler ve % 4,4 oran ile 18 yaşındakiler izlemektedir. Katılımcıların ortalama yaşı 20.63 olup; %72,8 gibi büyük bir bölümü kent doğumlu olup geriye kalanı da kırsal kesim doğumludur.

Yıldırım'ın (2007) üniversite öğrencilerinde eş seçme kriterlerini belirlemeye yönelik araştırmasında, 1126 üniversite öğrencisinin % 65'i kadın ve % 35'i erkektir. Yine Yıldırım'ın (2007) üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada, katılımcıların yaşları bu bulgular ile benzerlik göstermemekte olup yaş aralıkları 21-28 arasında değişmektedir.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin % 92.5 gibi tamamına en uzun süre kentte; geriye kalanının da % 3.9'u yurtdışında ve oldukça az bir kısmı olan % 3.5'i de kırdada yaşadığını ifade etmiştir. Yine öğrencilerin Ankara'da ne kadar süre yaşadığına bakıldığından; yarıya yakınının (% 46.5) 37 ay ve üzeri, % 22.4'ünün 13-24 ay arası, % 17.5'inin 1-12 ay arası ve % 13.6'sının 25-36 ay arası kaldıkları görülmektedir.

Öngen ve Aytacı (2013)'ın gerçekleştirdiği üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi konulu araştırma sonuçlarına göre araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin yaş ortalaması $21 \pm 1,77$ olup minimum yaş 18, maksimum yaş ise 31 olup; %5,9'u köy, %25,6'sı ilçe, %68,5'i il doğumludur. Araştırma sonuçları ile benzer bulgular söz konusudur.

Güleri (1994) gençlerle yaptığı araştırmada, gençlerin % 80.0'inin ailesi ile kaldığı, % 7.7'sinin tek başına kaldığı, % 7.1'inin bekar arkadaşları ile kaldığı ve % 5.2'sinin öğrenci yurdunda kaldığı yönünde bulgulara ulaşmaktadır. Bu bulgu, araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir.

Evli bireylerin kardeş sayıları değerlendirildiğinde, % 42.1'i 2 kardeş, % 39.5'i 3 kardeş, % 13.1'i 4 ve üzeri ve % 5.3'ü 1 kardeşe sahiptir. Katılımcıların çoğunluğunun (% 74.6) resmi nikahlı evli kardeşi bulunmazken, % 25.4'ünün resmi nikahlı evli kardeşi bulunmaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin Eğitim Yaşamına ve Çalışma Durumuna İlişkin Bilgiler

Eğitim Gördükleri Bölüm	N	%
Çocuk Gelişimi	35	15.4
Odyoloji	124	54.4
Sosyal Hizmet	69	30.3
Toplam	228	100.0

Devam Edilen Sınıf	N	%
1. sınıf	82	36.0
2. sınıf	105	46.1
3. sınıf	41	18.0
Toplam	228	100.0

Çalışma Durumu	N	%
Çalışıyor	36	15.8
Çalışmıyor	192	84.2
Toplam	228	100.0

Araştırma sonuçlarına göre görüşülen öğrencilerin eğitim gördüğü bölümlerin dağılımına bakıldığında yarından biraz fazlası yani % 54.4'ünün odyoloji, % 30.3'ünün sosyal hizmet ve % 15.4'ünün çocuk gelişimi okuduğu görülmektedir. Öğrencilerin sınıflara göre dağılımı incelendiğinde ise; % 46.1'inin 2. sınıf, % 36.0'sının 1. sınıf ve % 18.0'inin 3. sınıf olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 84.2'si çalışmazken çalışanların oranı % 15.8'dir. Öğrencilerin % 53.1'i ailesi ile yaşamakta, % 23.2'si yurttan yaşamakta, % 14.9'u yalnız yaşarken arkadaş, akraba yanında kalanların oranı % 8.8'dir.

Tablo 3. Öğrencilerin Fiziksel Hastalığının Olması

Fiziksel Hastalık Durumu	N	%
Herhangi bir fiziksel hastalığı var*	24	10.5
Herhangi bir fiziksel hastalığı yok	204	89.5
Toplam	228	100.0

* Alerji, astım, anemi, diyabet, tansiyon, guatr, vertigo

Araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunda (% 89.5) fiziksel hastalık görülmezken az bir kısmında (% 10.5) fiziksel bir hastalık görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Anne-Babalarının Medeni Durumu ve Evlenme Biçimi

Anne-babanın hala evli olma durumu	N	%
Evet	213	93.4
Hayır	15	6.6
Toplam	228	100.0
Evlenme Biçimi	N	%
Arkadaşlık ederek	55	24.1
Akraba aracılığıyla	61	26.8
Görücü usulüyle	112	49.1
Toplam	228	100.0

Araştırma kapsamına alınan bireylerin büyük çoğunluğunun (% 93.4) anne babası evli iken çok az bir kısmının (% 6.6) anne babası boşanmıştır. Araştırmaya katılanların anne babalarının evlenme biçimine göre değerlendirildiğinde; katılımcıların anne babalarının ortalama yarısı (% 49.1) görücü usulü, 26.8'inin akraba aracılığı ile ve % 24.1'i arkadaşlık ederek evlenmiştir. Bu durum, Ağdemir (1991) ve Yıldırım'ın (2007) da belirttiği gibi Türk kültüründe geleneksel olarak yapılandırılan ve inanç boyutu da olan görücü usulü ile evliliğin yaygın olduğunu

destekler niteliktedir. Dedeoğlu'na (2000) göre, aile var olan belli bir biçimdeki cinsiyet rollerinin ve ilişkilerinin sonucu ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ideolojisinin yeniden üretildiği ve geliştirildiği alanın maddi çerçevesini oluşturmaktadır. Böylelikle, aile tarafından belirlenen eş adayları bireylere önerilmekte ve bu doğrultuda evliliğin yapılması öngörülmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Halihazırda Evlenmeyi Düşündükleri Kişiye İlişkin Bilgileri

Evlenmeyi Düşündükleri Birinin Olup Durumu	N	%
Var	67	29.4
Yok	161	70.6
Toplam	228	100.0

Eğer Varsa Bu Kişiyle Ne Zamandan Beri Tanıştıkları*	N	%
1-12 ay	25	37.3
13-24 ay	18	26.9
25 ve üzeri ay	24	35.8
Toplam	67	100.0

*Ort= 33,03   SS= 34,53   En Düşük= 1   En Yüksek=174

Evlenmeyi Düşündüğü Kişiyi Ailesine Tanıştırma Durumu	N	%
Tanıştırdı	28	41.8
Tanıştırmadı	39	58.2
Toplam	67	100.0

Evlenmeyi Düşündüğü Kişinin Ailesiyle Tanışma Durumu	N	%
Tanıştı	37	55.2
Tanışmadı	30	44.8
Toplam	67	100.0

Yukarıdaki sonuçlar ele alındığında; görüşülen üniversite öğrencilerinin % 70.6'sının hayatında evlenmeyi düşündüğü biri olmazken, % 29.4'ünün evlenmeyi düşündüğü biri bulunmaktadır. Hayatlarında evlenmeyi düşündükleri biri bulunan bireylerin % 37.3'ünün tanışma süresi 1-12 ay arasında, % 35.8'inin 25 ay ve üzerinde ve % 26.9'unun 13-24 ay arasında olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin % 58.2'si evlenmeyi düşündüğü kişiyi ailesi ile tanıştırmazken, ailesi ile tanıştıranların oranı % 41.8'dir. Bireylerin evlenmeyi düşündüğü kişinin ailesi ile tanışma durumu değerlendirildiğinde ise % 55.2'sinin tanıştığı, % 44.8'inin ise tanışmadığı görülmüştür.

Onur (1997) genç yetişkinlerin aileden ayrılma, üniversiteye gitme, üniversiteyi bitirme, bir işe girip çalışma ve daha sonrasında evlenmeyi düşündüklerini belirtmektedir. Bu bulgu, sözü edilen bilgiler ile benzerlik göstermekte olup, genç yetişkinlerin artık daha ileri bir yaşta evlenmeyi düşündüklerini ortaya koymaktadır.

Ağdemir (1991) kız öğrencilerin arkadaşlığa kendi ailelerinin fikirlerini almadan başladıklarını, büyük çoğunluğunun arkadaşlarını ailesi ile tanıştırmadığını ifade etmektedir. Dolayısıyla, araştırmanın bu sonuçları Ağdemir'in ifadeleri ile benzeşmektedir.

Tablo 6. Evlenmeden Önce Biriyle Tanışmanın Gerekliliğine İlişkin Düşünceleri

Evlenmeden Önce Tanışmanın Gerekli Olduğunu Düşünme Durumu	N	%
Evet	164	71.9
Hayır	12	5.3
Yanıtsız	52	22.8
Toplam	228	100,0

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin çoğunluğu (% 71.9) evlenmeden önce evleneceği kişiyle tanışmanın gerekli olduğunu düşünürken, bu konuda kararsız

olanların oranı % 22.8 ve evlenmeden önce tanışmanın gerekli olmadığını düşünenler ise (% 5.3) oldukça düşüktür.

Üniversite gençliği üzerinde yapılan araştırmalar, karşı cins arkadaşlığının eş seçimini büyük bir oranda etkilediği yönünde sonuç vermiştir. Bireyler karşı cins arkadaşlıkları sırasında ileride kuracakları ailede karşılaşılabilecekleri olası problemlerin bir kısmını yaşamakta ve iki cins birbirlerini tanıma yönünde olumlu ve olumsuz yaşantılar kazanmaktadır. Bunun sonucunda çiftler kazandığı deneyim ve geliştirdiği ölçütlere göre eş seçimi yapmaktadır. Eş seçiminden önceki arkadaşlık dönemi özenle sürdürülmesi ve iyi değerlendirilmesi gereken bir zaman dilimi olarak görülmektedir (Özabacı, 2004).

Çalışkan ve arkadaşlarının (2015) belirttiği gibi bireylerin evlenmeden önce tanışması ve birbirlerine yakından tanınması toplumda yaygınlaşan bir durumdur. Bu bağlamda, bulguların literatürü desteklediği söylenebilir.

Tablo 7. Ailede Boşanan Kişilerin Olması

Aile İçerisinde Boşanan Bireyler	N	%
Var	88	38.6
Yok	140	61.4
Toplam	228	100.0

Elde edilen sonuçlara bakıldığında katılımcıların % 61.4'ünde ailesinde boşanan kişiler yok iken, % 38.6'sının ailesinde boşanan kişiler bulunmaktadır. Ailesinde boşanma oranı % 38.6 yüksek olarak görülebilir. Bunda son yıllarda hızla artan boşanma oranlarının da bir yansıması olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre görüşme yapılan öğrencilerden kadınların ailesinde boşananların oranı (85,2) erkek öğrencilerin ailesinde boşananlara göre (14,8) daha yüksektir (Ek- 3 Tablolar).

Boşanmanın çocuklar üzerinde yarattığı olumsuzlukları ortaya koyabilmek amacı ile ilgili literatür incelendiğinde bir çok araştırmaya rastlamak mümkündür.

Boşanmış ailelerin kız çocuklarının evlenme çağına geldiklerinde, evliliğe yönelik görece daha düşük bir bağlılık ve güven içinde oldukları ve potansiyel olarak boşanma risklerinin de arttığı belirtilmektedir (Akt: Efe 2013).

Şentürk'e (2008) göre çözümler yaşayan aile kurumu çok ciddi risklerle karşı karşıyadır. Bu riskler; boşanma oranındaki hızlı artış, tek ebeveynli ailelerdeki artış, evliliğe karşı çıkış veya evliliği erteleme, nikahsız birliklerdeki artış, çocuk yapmama eğilimindeki artış, aile-içi şiddet gibi ailenin yeni dönemde karşılaştığı çeşitli sorunlardır.

Boşanma, aile birliğini sona erdiren hem aile üyeleri hem de toplum açısından pek çok yönü ve sonuçları olan bir olgudur. Türkiye'de giderek artan boşanma oranları günümüzde aile kurumu ve sistemi ile ilgili önemli sorunlardandır. Efe (2013)'ye göre boşanmaların önemli bir nedeni; çiftlerin evlenmeden önce kendilerini, eşlerini, eşlerinin aile ve yakın çevrelerini yeterince akılcı ve gerçekçi bir gözle değerlendirememiş olmalarından kaynaklanabileceği söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen sonuca göre %38,6 oranında ailesinde boşanan bireyin varlığı bu gençlerin evlilikle ilgili düşüncelerini belirlemede önemli bir rol oynayabilir. Bu oranın görece yüksekliği mutlaka dikkate alınmalıdır.

4.2. ÖĞRENCİLERİN YAŞADIKLARI ÇEŞİTLİ SORUNLAR VE DESTEK BULMA SÜREÇLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 8. Öğrencilerinin Yaşadıkları Çeşitli Sorunlar

Ekonomik Sorun Yaşama Durumu	N	%
Yaşıyor	52	22.8
Yaşamıyor	176	77.2
Toplam	228	100.0
Okulda Sorun Yaşama Durumu	N	%
Yaşıyor	72	31.6
Yaşamıyor	156	68.4
Toplam	228	100.0
Gelecek Kaygısı Yaşama Durumu	N	%
Yaşıyor	104	45.6
Yaşamıyor	124	54.4
Toplam	228	100.0
Ailede Sorun Yaşama Durumu	N	%
Yaşıyor	37	16.2
Yaşamıyor	191	83.8
Toplam	228	100.0
Özel Yaşamında Sorun Yaşama Durumu	N	%
Yaşıyor	72	31.6
Yaşamıyor	156	68.4
Toplam	228	100.0
Ruhsal Sorun Yaşama Durumu	N	%
Yaşıyor	25	11.0
Yaşamıyor	203	89.0
Toplam	228	100.0
Bedensel Sorun Yaşama Durumu	N	%

Yaşıyor	15	6.6
Yaşamıyor	213	93.4
Toplam	228	100.0

Araştırma kapsamında yer alan bireylerin yaşadıkları sorun/sorunlar incelendiğinde üniversite öğrencilerinin %22.8'i ekonomik sorun yaşadığını, %31.6'sının okulda sorun yaşadığı, yarısına yakınının (%45.6) gelecek kaygısı taşıdığı, az bir kısmının (%16.2) aile içinde sorun yaşadığı, %31.6'sının özel yaşamlarında sorun yaşadığı, çok az bir kısmının (%11.0) ruhsal sorun ve bedensel sorun (%6.6) yaşadığı tespit edilmiştir.

Bulgular incelendiğinde üniversite öğrencilerinin yarıya yakınının gelecek kaygısı taşıdığı dikkat çekmektedir. Öğrencilerin mezun olduktan sonra düzenli bir işe sahip olabilme kaygısının bu durumda etkili olduğu düşünülmektedir. Gençlerde % 45.6 oranında gelecek kaygısı yaşama yüksek olarak görülebilir. Güleri (1994), gençlerle yaptığı çalışmada, gençlerin yaşama bakış açılarının % 56.0 oranında kötümser olduğuna dair bulgulara ulaşmıştır. Bu bulgu, araştırmanın bulgusunu desteklemektedir.

Türkiye'de üniversite öğrencilerinin yaşadıkları sorunları inceleyen çeşitli çalışmalarda öğrencilerinin uyum sorunları, akademik sorunlar, karşı cinsle ilgili sorunları, iletişim sorunları, iş bulma ve gelecek kaygısı sorunları, ekonomik sorunlar, aile sorunları ve stres, kararsızlık, kaygı, depresyon gibi psikolojik sağlıkla ilgili sorunları yaşadıkları görülmektedir (Demir ve Koydemir, 2005; Erkan, Özbay, Cihangir-Çankaya ve Terzi, 2012). Elde edilen sonuçlar ile örtüşen çeşitli sonuçlar göstermektedir ki üniversite öğrencilerinin bu dönemde psikolojik yardım ve destek lamlarını gerektiren kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki sorunlar ile geleceğe dair sorunları bulunmaktadır.

Tablo 9. Öğrencilerinin Sorun Yaşadıklarında Destek Alma Durumu

Arkadaş Desteği	N	%
Evet	128	56.1
Hayır	100	43.9
Toplam	228	100.0
Sevgilisinden Destek Alma	N	%
Evet	53	23.2
Hayır	175	76.8
Toplam	228	100.0
Annesinden Destek Alma	N	%
Evet	152	66.7
Hayır	76	33.3
Toplam	228	100.0
Babasından Destek Alma	N	%
Evet	107	46.9
Hayır	121	53.1
Toplam	228	100.0
Kardeşinden Destek Alma	N	%
Evet	95	41.7
Hayır	133	58.3
Toplam	228	100.0
Akrabalarından Destek Alma	N	%
Evet	37	16.2
Hayır	191	83.8
Toplam	228	100.0

Elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin sorun yaşadıklarında en çok kimden/kimlerden destek aldıkları görülmektedir. Bulgular incelendiğinde katılımcıların yarısından fazlası (%56.1) arkadaş desteği aldığını, %23.2'si

sevgilisinden destek aldığını, büyük çoğunluğunun annesinden (%66.7) annesinden destek aldığı, % 46.9'unun babasından destek aldığı, % 41.7'sinin kardeşinden destek aldığını, oldukça az bir kısmının (%16.2) akrabalarından destek aldığı görülmektedir.

Çalışkan ve arkadaşları (2015) gençlerin ilişkileri ile sorun yaşadıklarında yalnızca % 27.7'sinin sevgilisinden ya da flörtünden destek aldığını belirtmektedir. Bu bulgu, araştırma bulgusu ile benzer özellikler göstermemektedir.

Erkan, Özbay, Cihangir-Çankaya ve Terzi (2012) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, katılımcıların yakın ilişkilerine dair romantik sorunlar yaşadıklarında % 54.4'ünün arkadaşlarından destek aldığı bulunmuştur. Bu bulgu, araştırmanın bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Yine Çalışkan ve arkadaşları (2015)'nin yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre; geleneksel aile yapısının hakim olduğu toplumumuzda annelerin gençler açısından daha ulaşılabilir olduğu sonucu vurgulamaktadır. Dolayısıyla, gençlerin annelerinden fazlaca destek almaları bu bilgiyi doğrular niteliktedir.

4.3 ÖĞRENCİLERİN EVLİLİK VE EŞ SEÇİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİ

Tablo 10. Öğrencilerinin Evliliğe İlişkin Görüş ve Düşünceleri –I

Düşünceler	Evet		Hayır		Kararsız	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Herhangi Bir Sorun Yaşadığımda Profesyonel (Psikolog, Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikiyatrist vb.) Yardım Alırım	108	44,4	77	33,8	43	18,9
Evlenmeden Önce Gençlere Evlilik&Aile Danışmanlığı Verilmelidir	196	86,0	5	2,2	27	11,8
Evlilik Esnasında Çıkacak Sorunlar İçin Mutlaka Bir Evlilik&Aile Danışmanlığına Gidilmelidir	159	69,7	15	6,6	54	23,7

Araştırmaya katılan öğrenciler herhangi bir sorun yaşaması durumunda, % 47.4'ü profesyonel yardım alabileceğini düşünürken, % 33.8'i yardım almayacağını düşünmekte ve % 18.9'u ise bu konuda emin olamamaktadır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere katılımcıların çoğu (% 86.0) gençlere evlilik öncesi danışmanlık verilmesi gerektiğini düşünmekte, % 11.8'i bu konuda emin olmayacağını belirtmekte ve çok az bir kısmı da (% 2.2) gençlere evlilik öncesi danışmanlık verilmesi konusunda yanıtını hayır olarak ifade etmektedir. Tablo incelendiğinde; evlilikteki sorunlar için katılımcıların % 69.7'si sorun durumunda aile danışmanına gidilmesi gerektiği görüşünde, % 23.7'si bu konuda emin olamamakta ve % 6.6'sı da aile danışmanına gidilmesi gerektiği görüşünde değildir.

Erkan ve arkadaşlarının (2012) yaptığı araştırmada, üniversiteli gençlerin sorun yaşadıkları durumlar, sırasıyla duygusal sorunlar, akademik sorunlar ve ekonomik sorunlardır. Katılımcıların sorun yaşadıkları durumlarda uzmanlardan yardım aldığı bulunmuştur. Bu bulgular, çalışmanın bulguları ile örtüşmektedir.

Yurtdışı örneğine baktığımızda nişanlı ya da duygusal ilişkiler yaşayan bireylerin ilişkilerini geliştirmeye ve onları evliliğe hazırlamaya yönelik pek çok program bulunmaktadır. Bireylerin evlilik öncesi eğitim almaları sonucunda eşlerine kendilerini daha fazla açtıkları, akılcı olmayan inançlarının azaldığı, ilişki doyumlarının arttığı, problem yoğunluklarının azaldığı ve çatışma çözme becerilerinin geliştiği saptanmıştır (Akt: (Duran ve Hamamcı, 2010).

Haskan Avcı'nın (2014) üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada, gençlerin evlilik öncesi aile danışmanlığı ve eğitim almak istedikleri ve eğitim almak istedikleri konuların sırasıyla iletişim, çatışma çözme, farklılıkları kabul, romantizm-cinsellik ve sosyal destek olarak öne çıktığı belirlenmiştir. Bu bulgu, araştırma bulgusunu destekler niteliktedir.

Tablo 11. Öğrencilerin Eş Seçimine İlişkin Görüş ve Düşünceleri- II

Düşünceler	Evet		Hayır		Kararsız	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eşin Fiziki Görüntüsünün Önemlidir	136	59,6	26	11,4	66	28,9
Eş Yalnız Akılla Seçilir	13	5,7	171	75,0	44	19,3
Eş Yalnız Duygularla Seçilir	23	10,2	165	72,4	40	17,5
Eşler Ortaklaşa Kararlar Almalı	212	93,0	10	4,4	6	2,6
Son Sözün Kocaya Aittir	25	11,0	183	80,3	20	8,8
Aile Neslin Devamını Sağlar	208	91,2	12	5,3	8	3,5

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre gençlerin %59.6'sı eşin fiziki görüntüsünün önemli olduğunu düşünmekte, %75.0'i eşin yalnız akılla seçilebileceğini ve %72.4'ü eşin yalnızca duygularla seçilebileceğini düşünmemektedir.

Yıldırım (2007) üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada, gençlerin eş seçimini etkileyen faktörler içerisinde, her iki cins için de fiziksel çekiciliğin puan ortalamalarının yüksek olduğunu saptamıştır. Bu bulgu, çalışmanın bulgularını destekler nitelikte olup fiziksel görünümün eş seçiminde önemli rol oynadığı

Araştırma kapsamına alınan gençlerin %93 gibi neredeyse tamamı; eşlerin ortaklaşa kararlar alması gerektiği maddesine evet yanıtını verirken, %80.3'ü son sözün kocaya ait olduğu maddesine hayır yanıtını vermiştir. Öğrencilerin %91.2'si ailenin neslin devamını sağladığını düşünmektedir. Yine araştırma sonuçlarından dikkat çeken bir diğer sonuç da son sözün kocaya ait olduğunu söyleyen %60 oranında kadın %40 oranında erkek olmasıdır (Ek-3 Tablolar). Erkek öğrencilerin sayısının kadınlara göre daha az olmasına rağmen bu görüş ve düşüncede oranın %40 olması oldukça dikkat çekicidir. Pınar, Taşkın ve Eroğlu (2008) tarafından üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin gerçekleştirdikleri araştırma sonuçlarına göre; hem kız hem de erkek öğrencilerin geleneksel bakış açısına sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin kültürel değerlerde yer alan kadın-erkek

rollerine ilişkin tutumlarının çok belirgin kurallara bağılı olmayıp esnek yapıda olduğu, ancak geleneksel kadın-erkek anlayışının halen etkisinin sürdüğü söylenebilir. Yılmaz ve Arkadaşlarının (2009), 448 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırmada, çalışma yaşamı ve evlilik yaşamı ile ilgili alanlarda erkeklerin daha geleneksel görüşlere sahip oldukları, toplumsal yaşam ve aile yaşamı ile ilgili önermelerde ise kız ve erkek öğrencilerin eşitlikçi görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çok sayıda çalışmada erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha geleneksel bakış açısına sahip oldukları görülmektedir (Aşılı, 2001; Vefikuluçay vd., 2007; Rosenkrantz vd.,1986; Güvenç, 1996; Trommsdorff vd., 1989).

Eşlerin ortaklaşa kararlar alması demokratik ve sağlıklı bir aile için oldukça önemlidir.(http://www.aep.gov.tr/wpcontent/uploads/2012/10/01_02_evlilik_ve_aile_hayati.pdf) birlikte karar alma, ailenin gelenekselci yapıdan uzaklaşp modern bir aile konumunda olması ile açıklanabilir.

Gelenekselci aile yapılarında ataerkillik ön plana çıktığı için ve ailede erkek çalıştığı için ailede son sözü söyleyen kişinin ailedeki erkek birey olarak öne çıkmaktadır (Dedeoğlu, 2000). Araştırmada bu bilgiyi doğrulamayan bulgu ortaya çıkmış olup gençlerin daha modern bir çizgide olduğu ifade edilebilir.

Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin görüşlerinin incelendiği bir çalışmada (Ondaş, 2007), “evlilik, neslin devamını sağlar” görüşüne araştırmaya katılan katılımcıların yüksek oranda katıldıkları görülmüştür. Sonuçlar bu araştırma sonucu ile benzerdir.

Eşler evliliği, neslin devamını sağlamanın bir aracı olarak görürken, diğer yandan kişisel gelişimlerine ve kendilerini gerçekleştirmelerine olanak sağlayan kurumlar olarak da değerlendirmeye başlamışlardır (Cherlin, 2004). Cherlin’e (2004) göre, ancak ne var ki bu değişim evlilik süreci içinde gereksinimlerinin doyuma ulaştığı duygusunu yaşayan eşlerin yeni ilişkilere yönelmelerini de bir ölçüde beraberinde getirmiştir.

4.4. ÖĞRENCİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 12. Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüş ve Düşünceleri

Düşünceler	Evet		Hayır		Kararsız	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kadın Çalışmalıdır	182	79,8	21	9,2	25	11,0
Kadın Sadece Kocasının Soyadını Taşımaktadır	38	16,7	139	61,0	51	22,4
Ev İşlerine Kadın Bakar	32	14,0	161	70,6	35	15,4
Boşanıp Yeniden Evlenebilirim	91	39,9	59	25,9	78	34,2
Kendi Akrabamla Evlenebilirim	26	11,4	167	73,2	35	15,4
Aile Üyeleri Arasında Bir İşbölümü Vardır	212	93,0	6	2,6	10	4,4

Elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin %79.8'i kadının çalışması gerektiği görüşüne katılmakta; yarıdan biraz fazlası (%61.0) kadının sadece kocasının soyadını taşıması gerektiği fikrine katılmamakta; % 70.6'sı ev işlerine kadının bakması gerektiğini düşünmemektedir.

Öğrencilerin %39.9'u boşanıp yeniden evlenebileceğini ifade ederken; %73.2'si kendi akrabası ile evlenme düşüncesine katılmadığını belirtmektedir. Ayrıca elde edilen sonuçlara göre araştırmaya katılan öğrencilerin %93 gibi büyük bir bölümü aile üyeleri arasında işbölümünün olması gerektiğini belirtmektedir.

Araştırma sonuçlarından dikkat çekici bir diğer sonuç da " Ev İşlerine Kadın Bakar" görüşüne araştırmaya katılan kadınların %59,4'ü erkeklerin de %40,6'sının evet demiş olması ile "Kadın Sadece Kocasının Soyadını Taşımaktadır" görüşüne kadınların %63'sinin erkeklerin de %36,8'sinin evet demiş olmasıdır (Ek 3 Tablolar). Bu sonuçlardan hareketle araştırmaya katılanların "gelenekselci" bir bakış açısına sahip olduğu söylenebilir.

Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlığın ve erkekliğin sosyal ortamlarda ifade edilışıdır ve kültürel beklentileri de ifade eder. Bir erkek için uygun olduğu düşünölen davranışlar erkeksi, kadınlar için uygun olduğu düşünölen davranışlar ise kadınsı olarak adlandırılır. Bu kadınsı ve erkeksi rollerin, cinsiyetten bağımsız olarak ifade edildiği gibi bireylerin buldukları ortama göre değiştii gözlenebilmektedir (Dökmen, 2004).

Feminist kuram, kadınların çalışma yaşamına katılımını ve konumunu sorgularken, cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasındaki ayrıma dikkat çekmektedir (Özçatal, 2011). Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin kadının çalışmasını gerekli görmesi “öğrencilerin feminist kuramın özelliklerini taşıması” ile ifade edilebilir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin toplumsal yaşama ilişkin yansımaları geleneksel ve eşitlikçi roller olarak kadın ve erkeklerin yaşamını farklı yönlerde şekillendirmektedir (Zeyneloğlu, 2008). Geleneksel roller içerisinde toplum tarafından kadına yüklenen roller; çocuk doğurma ve büyüme, temizlik yapma, bulaşık yıkama, yemek pişirme gibi ev işlerinden sorumlu olma, kendilerinden önce eşlerinin ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama, onların mutluluğu ve rahatı için kendi isteklerinden ödün verme, iş hayatında aktif olmama gibi eşitlikçi olmayan sorumluluklardır. Erkeklere yüklenen geleneksel roller ise; ev dışında çalışma, aileleri için zorluklarla mücadele etme, evin geçiminden sorumlu olma, parasal kaynaklar üzerinde kontrol sahibi olma ve evin reisi olma gibi eşitlikçi olmayan sorumlulukları içermektedir (Zeyneloğlu, 2008; Atış, 2010).

Yine Feminist analize göre toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü salt teknik bir işbölümü olarak görölmemektedir. Bu işbölümü erkekleri üst, kadınları bağımlı konuma yerleştirmekte ve kadınların çalışma yaşamında daha düşük ücret ödenen işleri yapmasını sağlamaktadır. Bu şekilde, kadınların erkeklere ekonomik bağımlılıkları garanti altına alınmaktadır. Kadının ev içi çalışmayla yükümlü tutulması; çalışma yaşamında düşük ücretli işlerde çalışması; kadınların belli sanayi sektörlerinde yoğunlaşması, belli mesleklere yönlendirilmesini, kadınların vasıfsız işlerde ve hiyerarşi ve otorite bakımından düşük konumlarda bulunması sonucunu getirmektedir. Kadınlar, ücretli kesimde çalışsalar bile, evdeki sorumluluk onların

sırtına yüklenmektedir. Ev içi görevlerine bir de ücretli işlerin doyurucu olmayışı eklendiğinde bu durum, kadınların çalışma yaşamına katılımında önemli bir engel durumuna gelmektedir. Feminist kuramsal yaklaşımda, kadınların çalışma yaşamındaki sınırlı katılımları ve ikincil konumları çözümlenirken, toplumsal cinsiyet kavramı yanında ataerkillik kavramı da çözümlenmeye dâhil edilmektedir. Ataerkil sistemde, erkekler, hem ev içinde hem de ücretli işlerde kadınların üretkenliğini denetim altında tutmaktadır. Bu sistemin getirdiği ilişkiler, kadınların evde ve çalışma yaşamında ikincil konumda kalmalarına sebep olmaktadır. Ataerkil sistem, toplum içinde gelişen sosyal ilişkilerde erkeğe üstünlük tanımakta ve erkeği daha güçlü kılmaktadır (Özçatal, 2011). Araştırmanın bulgusunun kadının çalışması ile ilgili toplumsal cinsiyet rollerinden ve ataerkillikten uzak olduğu söylenebilir.

Evlilik bireysel olduğu kadar toplumsal bir olgudur ve içinde bulunduğu toplumu etkilerken, toplum tarafından da etkilenerek varlığını sürdürür. Bu açıdan ele alındığında her iki taraftan da çiftlerin aileleri, akrabaları, eş dost ve arkadaşlarının bu ilişkiye hem eş seçme hem de evlilik aşamasında az ya da çok eşlik ettikleri söylenebilir. Böylelikle eşlerin, sadece birbirleri ile sınırlı olmayan, aynı zamanda evlilikleri ile birlikte yaşamlarına giren diğerlerine karşı da üstlenmeleri gereken yeni görevleri oluşmaktadır. Özçatal (2011) toplumsal cinsiyet kavramının cinsiyete dayalı işbölümü ve cinsiyetler arasındaki toplumsal ilişkileri vurguladığını, sadece kadının değil erkeğin de pozisyonuna işaret ettiğini belirtmektedir. Bu bakımdan, ailedeki işbölümünün toplumsal rollerle ilişkili olduğu ifade edilebilir.

Tablo 13. Öğrencilerin İdeal Eşle Benzerliklerine Dair Düşünceleri

Düşünceler	Evet		Hayır		Kararsız	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eşimle Eğitim Düzeylerimiz Aynı Olmalı	131	57,5	44	19,3	53	23,2
Eşimle Dini İnançlarımız Aynı Olmalı	184	80,7	26	11,4	18	7,9
Eşimle Kültürel Özelliklerimiz Benzer Olmalı	172	75,4	26	11,4	30	13,2
Bir Yastıkta Kocamak Fikri Bana Uzaktır	21	9,2	177	77,6	30	13,2
Sırf Çocuk Sahibi Olmak İçin Evlenmek İsterim	23	10,1	177	77,6	28	12,3

Evlenme Fikri Bana Uzaktır	23	10,1	165	72,4	40	17,5
Evlenmeden de Sevdiğim Biriyle Aynı Evde Yaşayabilirim	28	12,3	175	76,8	25	11,0
Anlaşmazlık Durumunda Son Söz Kocaya Aittir	20	8,8	184	80,7	24	10,5

Çalışmada görüşülen öğrencilerin %57.5'i eşi ile eğitim düzeylerinin aynı, % 80.7'sinin eşi ile dini inançlarının aynı, % 75.4'ü eşi ile kültürel özelliklerinin benzer olması gerektiğini düşünmekte iken % 77.6'sı bir yastıkta kocamak fikrini uzak bulmadığını, %10.2'sinin sadece çocuk sahibi olmak için evlenmeyi düşündüğü, yalnızca % 10.1'inin evlenmeyi uzak bulduğu, %76.8'inin evlenmeden de aynı evde yaşayabileceğine düşünmediğini ve % 80.7'sinin anlaşmazlık durumunda son sözün kocaya ait olduğunu düşünmediği görülmüştür.

Çalışkan ve arkadaşlarının (2015) üniversite öğrencileri ile yürüttükleri çalışmada, eğitim düzeyi ile eş seçimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Çalışmanın bulguları bu bulgular ile zıt niteliktedir. Yıldırım (2007), dini hassasiyetin eş seçimini etkileyen faktörler arasında olduğunu belirtmektedir. Çalışkan ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada, gençlerde dindarlık ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutum arasında anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla, bu bulguların ifadeyi destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Yıldırım (2007) kültürel özellikleri eş seçimini etkileyen faktörler arasında değerlendirmektedir. Çalışkan ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada, toplumsal ve kültürel beklentilerin eş seçiminde önemli olduğu bulunmuştur. Çalışmanın bulguları ile uyumaktadır. Toplumsal beklentiler, daha yakın kültürel özelliklerin birbiri ile uyum içinde olduğunu desteklemektedir. Bireylerin ailelerinin kültürel özelliklerinin birbirine yakın olması ebeveynleri açısından da istenen bir durumdur. Dolayısıyla, kültürel özelliklere yapılan vurgunun toplumsal beklentiler ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Yine Yıldırım (2007)'ın yaptığı çalışmada; Türk kültüründe, “iki baş bir yastıkta” evliliklerin sürmesi beklendiğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda, “baba

evinden gelinlikle giden kefeni ile döner” anlayışına vurgu yapmaktadır. Bu durum, Dedeoğlu'nun da (2000) ifade ettiği gibi sosyal yönleri olan ve kadının nasıl yaşaması gerektiğine inancı içeren toplumsal cinsiyet ve toplumsal roller ile açıklanabilir.

Tablo 14. Öğrencilere Göre İdeal Evlenme Yaşı

Sizece Evlilikte İdeal Yaş*	N	%
20-24 yaş	44	19.4
25 yaş	75	32.9
26-29	48	21.1
30 yaş ve üzeri	21	9.1
Yanıtsız	40	17.5
Toplam	228	100.0

*Ort= 25,57   SS= 2,33   En küçük= 20   En yüksek= 35

Araştırmada yer alan katılımcıların ideal evlenme yaşı ile ilgili görüşlerine bakıldığında; % 32.9'u 25 yaş, % 21.1'i 26-29 yaş, % 19.4'ü 20-24 yaş, % 17.5'i kararsız ve % 9.1'i 30 ve üzeri yaşı ideal evlenme yaşı olarak görmektedir.

Ağdemir'in (1991) ifadeleri de bu durumu destekler niteliktedir. Erkekler için okulu bitirme ve askerliği yapmış olma, kadınlar için de okulu bitirme evlilik için önemli kıstasları oluşturmaktadır. Güleri'nin (1994) gençlerle yaptığı araştırmada, kadınlar için evlilik yaşı olarak 26-30 yaş, %59.4 oranında benimsenirken, 26-30 yaşlarını özellikle erkeklerin %87.0 oranında benimsemekte olduğuna dair bulgulara ulaşılmıştır. Dolayısıyla, bireyler için evlenme yaşı toplumsal olarak yapılandırılmakta ve açıklanabilmektedir. Onur (1997) bireylerin ne zaman evlilik yapacağına dair bir toplumsal saatin olduğunu ve buna göre evliliğin yapıldığını belirtmektedir. Ondaş (2007)'in üniversite öğrencileriyle ilgili yaptığı araştırmaya göre; en uygun evlenme yaşına katılımcıların yarısından fazlası (% 52,2) en uygun 26-29 yaş aralığı ve %37,1'i 22-25 olarak belirtmiştir.

4.5. ÖĞRENCİLERİN ROMANTİZM VE EŞ SEÇİMİNE YÖNELİK BULGULARI

Tablo 15. Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumların Dağılımı

	Ort	SS	Min	Max
Beraber yaşama	9.70	4.08	4.00	20.00
Yalnız ve tek doğru	5.78	1.69	2.00	10.00
Aşk yeterli	20.04	4.57	6.00	30.00
Çaba göstermeme	10.05	2.37	3.00	15.00
İdealleştirme	12.86	2.33	7.00	20.00
Zıt kutuplar	10.43	2.43	4.00	17.00
Tam güven	17.70	3.67	5.00	25.00
Toplam	86.55	11.20	48.00	120.00

Romantizm ve eş seçimine dair tutumları ölçmeyi amaçlayan ölçeğin alt boyutları değerlendirildiğinde; katılımcıların beraber yaşama alt ölçeğinden aldığı puanların ortalaması 9.70 ve standart sapma 4.08 olarak hesaplanmıştır. Yalnız ve tek doğru alt ölçeğinden alınan puanların ortalaması 5.78 ve standart sapma 1.69 olarak hesaplanmıştır. Az yeterli alt ölçeğine ilişkin alınan puanların ortalaması 20.04 ve standart sapma 4.57'dir. Çaba göstermeme alt ölçeğinden alınan puanların ortalaması 10.05, standart sapması ise 2.37 bulunmuştur. İdealleştirme alt ölçeğine ilişkin katılımcıların aldıkları puanların ortalaması 12.86, standart sapması 2.33'tür. Zıt kutuplar alt ölçeğinden alınan puanların ortalaması 10.43, standart sapması 2.43 olarak hesaplanmıştır. Tam güven alt ölçeğinden alınan puanların ortalaması 17.70 ve standart sapma 3.67 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan puanlar **28.00 ve 140.00** puan arasında değişmekte olup ölçekten toplam alınan puanların ortalaması 86.55 ve standart sapması 11.20'dir.

Tablo 16. Cinsiyete ile Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

	N	χ^2	SS	İstatistik	p
Kadın	194	86.5000	11.46576	-.155	.877
Erkek	34	86.8235	9.70620		
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Araştırma sonuçlarına göre cinsiyet ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ve erkekler ile kadınlar ortalama puanlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür ($p>0.05$).

Yıldırım (2007) üniversite öğrencilerinde eş seçme kriterlerini araştırdığı çalışmasında, kadınların evlilikle ilgili bazı kaygılar yaşadıkları ve eş seçiminde erkeklere göre daha seçici davrandıkları yönünde bulgulara ulaşmıştır.

Tablo 17. Yaş ile Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

	N	χ^2	SS	İstatistik	p
Yaş	228	20.6316	2.03824	-.041	.543
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Elde edilen sonuçlara göre yaş ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Kasapkara ve Kasapkara (2014)'nın 20-30 yaş arası genç yetişkinlerin romantizm ve eş seçimi tutumlarını araştırdığı çalışmada, yaşa göre romantizm ve eş seçimine yönelik tutumlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Yaş değişkenine göre katılımcıların eş seçimleri ve eşten beklentilerinin farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu bulgu, çalışmanın bulgusunu desteklememektedir. Çalışmanın katılımcıların yaşlarının birbirine yakın olmasının anlamlı bir fark yaratmadığı ifade edilebilir. Bu bulgu çalışmanın bulguları ile örtüşmemektedir.

Tablo 18. Doğum Yerine Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

	N	χ^2	SS	İstatistik	p
Kentsel	166	87.6446	10.89288	2.444	.015
Kırsal	62	83.6129	11.57492		
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Elde edilen sonuçlara göre, doğum yeri ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumlar arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Kentte doğan bireylerin ortalama puanlarının kırsal doğan bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna göre, kentlerde doğan bireylerin romantizm ve eş seçimine yönelik daha fazla sınırlandırıcı inançlara sahip olduğu söylenebilir.

Kent ortamının dokusu, kentteki iş yaşamı, bireylerin meslekte ilerlemeyi düşünmesi, bireylerin eğitim düzeylerinin aynı olması düşüncesi (Ağdemir, 1991) gibi durumlar evlenmeyi geciktirebilir ve eş seçimi ve romantizm konularında bireylerin sınırlandırıcı inançlara sahip olmalarına yol açabilir.

Kentte doğan bireylerin ortalama puanlarının kırsal doğan bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna göre, kentlerde doğan bireylerin romantizm ve eş seçimine yönelik daha fazla sınırlandırıcı inançlara sahip olduğu söylenebilir. Kent ortamının dokusu, kentteki iş yaşamı, bireylerin meslekte ilerlemeyi düşünmesi, bireylerin eğitim düzeylerinin aynı olması düşüncesi (Ağdemir, 1991) gibi durumlar evlenmeyi geciktirebilir ve eş seçimi ve romantizm konularında bireylerin sınırlandırıcı inançlara sahip olmalarına yol açabilir. Kasapoğlu ve Kasapoğlu'nun (2014) 20-30 yaş arası genç yetişkinlerle yürüttükleri araştırmada, doğum yerinin yetişkinlerin romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları etkilemediği saptanmıştır. Bu bulgu, çalışmanın bulgusu ile zıt özelliktedir.

Tablo 19. Eğitim Görülen Bölüme Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

Bölüm	N	χ^2	SS	İstatistik	P
Çocuk Gelişimi	35	87.2857	11.50849	2.590	.077
Odyoloji	124	87.7500	11.19496		
Sosyal Hizmet	69	84.0145	10.79555		
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Çizelgeden de görüleceği üzere, katılımcıların bölümleri ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Tablo 20. Devam Edilen Sınıfa Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

Sınıf	N	χ^2	SS	İstatistik	p
1. sınıf	82	88.7561	9.80370	3.321	.038
2. sınıf	105	84.5905	12.48206		
3. sınıf	41	87.1463	9.59052		
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların sınıfları ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Birinci sınıfların ortalama puanlarının diğer sınıflara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Buna göre, birinci sınıftaki öğrencilerin diğer sınıflara göre eş seçimi ve romantizm konularında daha fazla sınırlandırıcı inançlara sahip oldukları ifade edilebilir. Üniversiteye başlama, üniversiteye uyum sağlama ve evliliğin uzak planda olması gibi unsurlar birinci sınıfların eş seçimi ve romantizm konularında sınırlandırıcı inançlara sahip olmalarına yol açtığı düşünülebilir.

Tablo 21. Ankara’da Yaşama Süresine Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

	N	x ²	SS	İstatistik	p
Ankara’da Yaşam Süresi	228	110.90	103.984	.056	.401
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Yukarıdaki tablo sonuçlarına göre katılımcıların Ankara’da yaşama süresi ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 22. Anne-Babanın Evlenme Biçimi ile Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

Anne-Babanın Evlenme Biçimi	N	x ²	SS	İstatistik	p
Arkadaşlık ederek	55	88.0727	11.97351	4.532	.012
Akraba, arkadaş aracılığıyla	61	89.2131	9.31328		
Görücü usulüyle	112	84.3482	11.40390		
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Tablodan da görülebileceği gibi, katılımcıların anne babalarının evlenme biçimlerine göre romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Anne babaları akraba, arkadaş aracılığıyla evlilik yapan katılımcıların ortalama puanlarının diğer evlenme biçimlerine oranla daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Buna göre, ebeveynleri akraba veya görücü usulle evlilik yapmış bireylerin romantizm ve eş seçimine dair daha fazla sınırlandırıcı inançlara sahip olduğu söylenebilir. Görücü usulü ile tanışma, bireylerin tam anlamıyla birbirini tanıyamaması, kısa sürede evliliğin yapılması, bireylerin kendi isteklerinden çok ebeveynlerinin isteği ve toplumsal baskı gibi unsurların (Cihan Güngör ve ark., 2011) katılımcıların romantizm ve eş seçimi konularında sınırlandırıcı inançlara etkide bulunduğu iddia edilebilir.

Tablo 23. Anne-Babanın Medeni Durumuna Göre İle Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

	N	χ^2	SS	İstatistik	p
Evli	213	86.3662	10.93192	-.924	.356
Boşanmış	15	89.1333	14.73997		
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Elde edilen sonuçlara göre; katılımcıların ebeveynlerinin medeni durumları ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 24. Kardeş Sayısına Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

	N	χ^2	SS	İstatistik	p
Kardeş sayısı	228	2.6798	1.00138	-.051	.440
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Tablodan da izleneceği üzere, katılımcıların kardeş sayıları ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Tablo 25. Evli Kardeşi Olma Durumu ile Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

Evli Kardeşi Olma Durumu	N	χ^2	SS	İstatistik	p
Var	58	86.1552	11.69766	-.309	.758
Yok	170	86.6824	11.06004		
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Tablo sonuçları değerlendirildiğinde; katılımcıların evli kardeşi olma durumu ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 26. Evlenmeyi Düşündüğü Birinin Olma Durumu ile Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

Evlenmeyi Düşündüğü Birinin					
Olma Durumu	N	χ^2	SS	İstatistik	p
Evet	67	88.4328	12.03181	1.645	.101
Hayır	161	85.7640	10.77991		
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Tablo incelendiğinde; katılımcıların evlenmeyi düşündüğü birinin olma durumu ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumlar arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Tablo 27. Evlenmeden Önce Tanışmanın Gerekli Olup Olmadığını Düşünme Durumuna Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

Evlenmeden Tanışmanın Gerekliliği	N	χ^2	SS	İstatistik	p
Gerekli	164	86.5061	11.60680	.085	.919
Gerekli değil	12	87.8333	10.29416		
Kararsız	52	86.3846	10.23097		
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Tablodan da görülebileceği gibi, katılımcıların evlenmeden önce tanışmanın gerekliliğini düşünme durumları ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumlar arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).

Tablo 28. Ailede Boşanan Birinin Olma Durumu ile Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

Ailede Boşanma Durumu	N	χ^2	SS	İstatistik	p
Var	88	84.8523	12.63323	-1.822	.070
Yok	140	87.6143	10.10277		
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Tablo dikkate alındığında, katılımcıların ailesinde boşanma olma durumu ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumlar arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 29. Ailede Sorun Yaşama Durumuna Göre ile Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

Ailede Sorun Yaşama Durumu	N	χ^2	SS	İstatistik	p
Evet	37	85.0541	11.33075	-.886	.377
Hayır	191	86.8377	11.18363		
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Tablo değerlendirildiğinde, katılımcıların ailede sorun yaşama durumları ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumlar arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Tablo 30. Sevgiliden Destek Alma Durumuna Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

Sevgiliden Destek Alma Durumu	N	χ^2	SS	İstatistik	p
Evet	53	88.6604	12.21277	1.572	.117
Hayır	175	85.9086	10.83325		
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Tablodan da izlenebileceği üzere, katılımcıların sevgilisinden destek alma durumları ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).

Tablo 31. İdeal Evlenme Yaşına İlişkin Görüşlere Göre Romantizm ve Eş Seçimine Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişki

	N	χ^2	SS	İstatistik	p
İdeal Evlenme Yaşı	188	25.57	2.326	-.033	.650
Toplam	228	86.5482	11.20189		

Tabloda da görüleceği üzere, katılımcıların ideal evlenme yaşına ilişkin görüşleri ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimine ilişkin görüş ve düşünceleri ile eş seçimi ve evliliğe dair sınırlandırıcı inançları belirlenmesi amacı ile yürütülen araştırmada, elde edilen sonuçlar özetle aşağıdaki gibidir.

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların çoğu (% 85.1) kadın geriye kalanı da erkektir. Katılımcıların % 35.1'i 20 yaşında, çoğunluğu (% 72.8) kentlerde doğmuş, % 54.4'ü odyoloji bölümü öğrencileri, % 46.1'i 2. sınıf öğrencisi, büyük çoğunluğu (% 92.5) kentte yaşamakta, yarıya yakını (% 46.5) 37 ay ve üzeri Ankara'da yaşamakta, çoğu (% 84.2) çalışmamakta, % 53.1'i ailesi ile yaşamaktadır.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun (% 93.4) anne babasının evli olduğu, anne babalarının ortalama yarısının (% 49.1) görücü usulü ile evlendiği, % 41.2'sinin 2 kardeşe sahip olduğu, çoğunluğunun (% 74.6) evli kardeşinin bulunmadığı, % 70.6'sının evlenmeyi düşündüğü, % 58.2'sinin evlenmeyi düşündüğü kişiyi ailesi ile tanıştırmadığı, % 55.2'sinin evlenmeyi düşündüğü kişinin ailesi ile tanıştığı, % 71.9'unun evlenmeden önce tanışmanın gerekli olduğunu düşündüğü tespit edilmiştir.

Araştırmadaki öğrencilerin % 32.9'una göre ideal evlenme yaşının 25 olduğu, % 61.4'ünün ailesinde boşanan kişiler olmadığı, çoğunluğunun (% 77.2) ekonomik kaynaklı sorun yaşamadığı, % 54.4'ünün gelecek kaygısı taşımadığı, çoğunluğunun (% 83.8) aile yaşamında herhangi bir sorun yaşamadığı, % 68.4'ünün özel yaşamlarında bir sorunun olmadığı, büyük çoğunluğunun (% 89.0) ruhsal sorun yaşamadığı, büyük çoğunluğunda (% 93.4) bedensel soruna rastlanmadığı, % 56.1'inin arkadaş desteğine sahip olduğu, % 66.7'sinin herhangi bir sorun durumunda annesinden destek aldığı, % 47.4'ünün herhangi bir sorun yaşadığında profesyonel yardım alabileceğini düşündüğü, çoğunun (% 86.0) gençlere evlilik öncesi aile danışmanlığı verilmesi gerektiğini düşündüğü belirlenmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin % 59.6'sının gelecekteki eşin fiziki görüntüsünü önemseydiği, % 5.7'sinin eşin yalnızca akılla seçileceğini düşündüğü, % 10.1'inin eşin yalnızca duygularla seçileceğini düşündüğü, büyük çoğunluğunun (% 93.0) eşlerin ortaklaşa kararlar alması gerektiğini düşündüğü, büyük çoğunluğunun (% 91.2) ailenin neslin devamını sağladığını düşündüğü, % 79.8'inin kadının

çalışması gerektiğini düşündüğü, büyük çoğunluğunun (% 93.0) aile üyeleri arasında işbölümü olması gerektiğini düşündüğü % 57.5'inin eşi ile eğitim düzeyinin aynı olması gerektiğini düşündüğü, % 80.7'sinin eşi ile dini inançlarının aynı olması gerektiğini düşündüğü, % 75.4'ünün eşi ile kültürel özelliklerinin benzer olması gerektiğini düşündüğü bulunmuştur.

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin cinsiyeti, yaşları, okuduğu bölüm, Ankara'da yaşama süresi, anne babalarının medeni durumu, kardeş sayısı, evli kardeşi olma durumu, evlenmeyi düşündüğü birinin olma durumu, evlenmeden önce tanışmanın gerekli olup olmadığını düşünme durumu, ailede boşanan birinin olma durumu, ailede sorun yaşama durumu, sevgilisinden destek alma durumu, ideal evlenme yaşına ilişkin görüşleri ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Katılımcıların doğum yeri, devam ettikleri sınıf ve anne babalarının evlenme biçimi ile romantizm ve eş seçimine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre, kentlerde doğan bireylerin, birinci sınıftaki öğrencilerin ve ebeveynleri akraba veya görücü usulü evlilik yapmış bireylerin romantizm ve eş seçimine dair daha fazla sınırlandırıcı inançlara sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara ilişkin aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Eş seçimi gençlik döneminin önemli görevlerinden olup bu dönemde olan bireylere yönelik evlilik öncesi eğitimler, konferans ve eğitici bir dizi etkinliklerin makro sosyal hizmet kapsamında düzenlenmesi ve uygulanmasında yarar olacağı düşünülmektedir.
- Eş seçiminin eşiğinde olan ve üniversitede eğitim gören gençlere yönelik sosyal hizmet araştırmaları ile konunun farklı boyutlarının araştırılmasında yarar olacağı düşünülmektedir. Gençlik dönemi önemli bir geçiş ve yaşam dönemi olduğu için hızla değişen toplumsal yapının etkilerinin gençler üzerine nasıl yansıdığı, gençlerin gelecek yaşam bağlamında evliliği ve eş seçimini nasıl ele aldığı gibi konuların araştırılmasında yarar vardır.

- Evlilik, eş ve aile terapisi ve sosyal hizmet uygulamaları günümüzde hızla yayılmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle başta Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olmak üzere öncelikle kamu kurumlarında, yerel yönetimlerde ve iyi denetlenen özel sektör eliyle bu hizmetlerin verilmesinde ve toplumda yaygınlaştırılmasında yarar vardır.
- Toplumda hızla giderek yaygınlaşan boşanma olgusu araştırma kapsamındaki öğrencilerin ailelerinde de görülmüştür. Bu nedenle evlilik öncesi aile hayatı eğitimlerinin Belediye ve üniversite ortaklığı çerçevesinde verilmesinde ve yaygınlaştırılmasında yarar olacağı düşünülmektedir.
- Araştırma sonuçları gözönüne alındığında üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği, evlilik yaşamı, sağlıklı evlilik ve aile konularında derslerin seçmeli dersler kapsamında müfredata konulmasında veya üniversitelerde bu başlıklarda öğrencilere ve gerekirse ailelerine yönelik eğitim ve seminerlerin verilmesinde yarar olacaktır.
- Üniversitelerde mediko-sosyal veya sağlık kültür spor dairelerinde istihdam edilecek olan sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi profesyoneller eliyle öğrencilerin yaşadıkları çeşitli sorunların belirlenmesi ve bu konularda öğrenciye destek sağlanması ve bireysel görüşmeler ile grup uygulamalarının yapılması gerekir. Böylelikle bu dönemin sağlıklı yaşanması, sorunları ve yaşadıklarına bilinç ve farkındalık geliştirmesi ile varsa sevgili & flört ilişkisine dair sorunlar da bu kapsamda ele alınarak gençlerin sağlıklı karar vermelerine yardımcı olunabilir.
- Bu araştırma Ankara'da bulunan bir üniversitenin yüksekokulundaki öğrencileri ile yapılmıştır. Diğer başka il ve ilçelerde bulunan üniversitelerde okuyan öğrenciler ile yapılabilecek benzer çalışmalardan elde edilen sonuçlar, bu araştırma sonuçları ile karşılaştırılabilir.

KAYNAKLAR

Ağdemir, S. Aile ve Eğitim. *Aile ve Toplum*. 1991; 1 (1): 11-13.

Aktu, Y., "Life Structure of Early Adulthood Period in Levinson's Theory" *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar - Current Approaches in Psychiatry* 2016; 8(2): 162-177

Arnett, J. J. *Emerging Adulthood*. New Jersey: Prentice Hall, 2004.

Arnett, J.J. Conceptions of the transition to adulthood among emerging adults in American ethnic groups. *New Directions in Child and Adolescent Development*. 2003; 100: 63-75.

Aşılı, G. (2001). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini Ve Ego Durumları Arasındaki İlişki. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

Atak, H. (2005). Beliren yetişkinlik: Yeni bir yaşam döneminin Türkiye'de incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Atak, H. ve Taştan, N. Romantik İlişkiler ve Aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 4 2012; (4): 520-546.

Atış, F. (2010). Ebelik/ Hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Aydın, A., "Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi" Anı Yayınları Ankara 1999

Bacanli H (1998) Eğitim Psikolojisi. Ankara, Asa.

Bayoğlu, F.. ve Atlı, A. (2014) İnönü Evlilik Tutum Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Analizleri *Ege Eğitim Dergisi* (15) 2: 397-415

Bener, Ö. ve Günay, G. (2012) Gençlerin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Tutumları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.*; 2 (1): 1-27.

Bugay, A. ve Tezer, E. (2008) Üniversite Öğrencilerinin Evlenecekleri Eşlerde Aradıkları Özellikler *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 23 36-40

Bulut, I. (1993). Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi. Ankara: Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı.

Bülbül, S. Halk Eğitime Giriş. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. Eskişehir, 1991.

Çamur Duyan, G. (2000). “Aile İşlevleri ile Ailenin Sosyal, Demografik ve Ekonomik Nitelikleri ve Yaşam Döngüsü Arasındaki İlişkiler, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Cherlin, A. “The deinstitutionalization of American marriage” *Journal of Marriage and Family* 2004/11/1 66 (4) 848-861

Cihan Güngör, H., Yılmaz, M. ve Balcı Çelik, S. Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2011; 4 (36): 180-190.

Çalışkan, Z., Nacar, G., Orhan, İ. Taşhan, S. T., ve (2015). Partneri Olan ve Olmayan Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimi Tercihlerinin Karşılaştırılması. *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 4 (1), 6-10.

Cobb, N. P., Larson, J. H. ve Watson, W. L. Development of the attitudes about romance and mate selection scale. *Family Relations*, 2003; 52: 222-231.

Collins, D., Jordan, C. ve Coleman, H. *An introduction to family social work*. Belmont, CA: Thompson Brooks/Cole, 2007.

Çapri, B. ve Gökçakan, Z. Eş Tükenmişliğini Yordayan Değişkenler. *İlköğretim Online*. 2013; 12 (2): 561-574.

Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emegi. *Toplum ve Bilim*. 86, 139-170.

Demir A., & Koydemir S. (2005) Odtü Öğrencilerinde yardım arama davranışı VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi’nde bildiri olarak sunuldu, Marmara Üniversitesi, İstanbul

Demirbaş, M. & Yağbasan, R. (2006). Sosyal Öğrenme Teorisi ile Kazandırılan Bilimsel Tutum Davranışlarının, Akademik Başarı, Cinsiyet ve Sosyoekonomik Düzey Tarafından Yordanmasına İlişkin Bir Araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6 (2), 331-371.

Dökmen, Z. Y. (2004). Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar. (1. Basım). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Duran, Şenol ve Zeynep Hamamcı “Evlilik Öncesi İlişki Geliştirme Programının Romantik İlişkiler Yaşayan Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri ve Çatışma İletişim Tarzları Üzerine Etkisinin İncelenmesi” *Aile ve Toplum Dergisi*, Aile ve Toplum Yıl: 11 Cilt: 6 Sayı: 23 Ekim – Kasım - Aralık (2010). 2010ISSN: 1303-0256

Duyan, V., Özgür Sayar, Ö. ve Özbulut, M. *Sosyal hizmeti tanımak ve anlamak*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayın No. 11., 2008.

Duyan, V.(2014) '*Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları ve Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, 2010.

Efe, E. "Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçme Eğilimleri" Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Ankara – 2013

Eggen, P. & Kauchak, D. (2001). *Educational Psychology, Windows on Classrooms*, (5th Edition), Ohio: Merrill Prentice Hall.

Erden, M. ve Akman, Y., (1998). *Eğitim Psikolojisi "Gelişim-Öğrenme- Öğretme"*. Ankara: Arkadaş Yayınları.

Erkan, S., Özbay, Y., Cihangir Çankaya, Z. ve Terzi, Ş. (2012). *Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Problemler ve Psikolojik Yardım Arama Gönüllükleri*. *Eğitim ve Bilim*. 37 (164), 94-107.

Erikson, E. H. *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton, 1968.

Eryılmaz, A. ve Atak, H. Hazır ya da değilim: Beliren yetişkinlik (emerging adulthood) döneminde romantik yakınlığı başlatmanın belirleyicileri. 1. Psikoloji Lisansüstü Öğrencileri Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı. İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir, 2007.

Eryılmaz, A. ve Ercan, L. Beliren Yetişkinlikte Romantik Yakınlığı Başlatma: Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık mı? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2010; 4 (34): 119-127.

Furman, W. The emerging field of adolescent romantic relationships. *Current Directions in Psychological Science*. 2002. 11: 177–180,

Gizir, C. A. İlişki İnançları Ölçeği'nin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2012; 8 (2): 37-45.

Güleri, M. (1994). *Üniversiteli ve İşçi Gençliğin Gelecek Beklentileri ve Kötümserlik-İyimserlik Düzeyleri*. *Kriz Dergisi*. 6 (1), 56-65.

Greenberg L (2004) Emotionâ€“focused therapy. *Clin Psychol Psychother*, 11:3-16

Gündoğdu, M.H. (2005). *Bilişsel Gelişim*. Editörler: K. Ersanlı, ve E. Uzman, Gelişim ve Öğrenme. Lisans Yayıncılık.

Güvenç, G., 1996. Kız ve erkek üniversite öğrencilerinin aile içi etkileşime ilişkin algıları ile toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları. *3P Dergisi* 4(1): 34–40.

Hamamcı, Z., Buğa, A. Ve Duran, Ş. “Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Yaşantısı İle İlgili Bilgi Kaynaklarının ve Evlilik Öncesi Eğitim İhtiyaçlarının İncelenmesi” Aile ve Toplum Yıl: 12 Cilt 7 Sayı 26 Temmuz – Ağustos – Eylül (2011)

Haskan Avcı, Ö. Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Öncesi İlişkilerde Problem Yaşadıkları ve Eğitim Almak İstedikleri Konular. *Ege Eğitim Dergisi*. 2014; 15 (1): 279-299.

Havighurst RJ (1972) *Developmental Tasks and Education*, 3rd ed. New York, David McKay Company

İçağasıoğlu Çoban, A. ve Özbesler, C. Türkiye’de aileye yönelik sosyal politika ve hizmetler. *Aile ve Toplum*. 2009; 5 (18): 31-41.

İlhan, T. (2013) “Orta yetişkinlik döneminde psikososyal ve bilişsel gelişim. Yetişkinlik ve yaşlılık gelişimi ve psikolojisi içinde,” 2. baskı (Eds H Bacanlı ve Şİ Terzi): 241-274. İstanbul, Açılım

Kasapkara, A. ve Kasapkara, B. 20–30 Yaş Grubu Bekar Erkeklerin Eş Seçimine Yönelik Tutumları ve Eşten Beklentilerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. (2014). 7 (34), 792-800.

Karasar N. *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2014.

Kızıltepe, Z. (2004). Öğretişim. 1’inci baskı. İstanbul: Merteks Yayınları.

Kimmel, D. C. *Adulthood and Aging*. New York: John Wiley and Sons, 1974.

Knowles, M. *Yetişkin Öğrenenler, Göz Ardı Edilen Bir Kesim*. (Çev.: Serap Ayhan). Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1996.

Lee, J.A. (1988). Love Styles. In R.J. Sternberg and M. L. Barnes (Eds.), *The Psychology of Love* (p.38-67). New Hawen: Yale University Pres.

Larson, J. H. *Should we stay together?*. San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Company, 2000.

Larson, J. H. “You’re my one and only”: Premarital counseling for unrealistic beliefs about mate selection. *American Journal of Family Therapy*. 1992; 20: 242-253.

Levinson, D. J. A Conception of Adult Development. *American Psychologist*. 1986; 41: 3-13.

Levinson DJ (1978) *The Seasons of a Man's Life*. New York, Knopf.

Liebert, R. M. ve Wicks-Nelson, R. *Developmental Psychology*. New York: Prentice Hall Inc, 1981.

Marcia JE (2002) Identity and psychosocial development in adulthood. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 2:7-8.

Miller, P. *Gelişim Psikolojisi Kuramları*. (Yay. Hazırlayan: B. Onur). Ankara: İmge Yayınevi, 2008.

Okun, B. ve I. Rappaport *Working with families: An introduction to family therapy*. North Scituate, MA: Duxbury Press, 1980.

Ondaş, B. (2007). Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş Seçimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Onur, B. *Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik, Yaşlılık ve Ölüm*. 4. Baskı. Ankara: İmge Yayınevi, 1997.

Öngen, B. ve Aytaç, S. “Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerlendirmeleri” *Sosyoloji Konferansları No: 48 (2013-2) 1-18*

Pınar G., “Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğe Bakış Açısı” *Aile ve Toplum Yıl: 10 Cilt: 4 Sayı : 14 Nisan – Mayıs – Haziran 2008 ISSN: 1303-0256*

Pınar, G., Taşkın, L. Ve Eroğlu, K. “Başkent Üniversitesi Öğrenci Yurdunda Kalan Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıplarına İlişkin Tutumları” *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi (2008) 47-57*

Perlmutter, M. ve Hall, E. *Adult Development and Aging*. New York: John Wiley and Sons, 1992.

Selçuk Z. (2000). *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara: Nobel Yayınları

Sığırcı, A. Evli bireylerde bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançların evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya, 2010.

Sternberg R. J. *Cupid's Arrow: The Course of Love Through Time*. UK, Cambridge University Press, 1999.

Şentürk , U., (2008) Aile Korunmasına Yönelik Genel Riskler *Aile ve Toplum Cilt 4 Sayı 14*

Tüzemen, A. ve Özdağoğlu, A. Doktora Öğrencilerinin Eş Seçiminde Önem Verdikleri Kriterlerin Analitik Hiyerarşi Süreci Yöntemi İle Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 2007; 21 (1): 215-232.

Yazgan İnanç, B., Bilgin, M., Kılıç Atıcı, M.(2008).*Gelişim psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Yazar, T. Yetişkin Eğitiminde Hedef Kitle. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2012; 4 (7): 21-30.

Yıldırım, I. Üniversite Öğrencilerinin İş Seçme Kriterleri Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi (2007) Cilt II Sayı : 27 15-30

Özabacı, N. (2004). Evlilik Öncesi İlişkiler, Yavuzer H. (Ed.), Evlilik Okulu (ss. 39-53), İstanbul: Remzi Yayınevi.

Özçatal, E. Ö. Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. (2011). 1 (1), 21-39.

Özdemir, A., Vatandaş, C., Torlak, A. (2009) Sosyal Problemleri Çözmede Aile Yaşam Döngüsünün (AYD) Önemi". Aile ve Toplum Dergisi, 4:7-18.

Topkaya, N., ve Meydan, B. "Üniversite Öğrencilerinin Problem Yaşadıkları Alanlar, Yardım Kaynakları ve Psikolojik Yardım Alma Niyetleri" Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (2013) Cilt 3, Sayı 1 Sayı 25-37

Trommsdorff, G., Iwawaki, S., 1989. Student's perceptions of socialisation and gender role in Japan and Germany. *International Journal of Behavioral Development* 12(4): 485– 493.

Vefikuluçay, D., Demirel, S., Taşkın, L., Eroğlu, K., 2007. Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 14(2): 12–27.

Yazar, T. Yetişkin Eğitiminde Hedef Kitle. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2012; 4 (7): 21-30.

Yıldırım, I. Üniversite Öğrencilerinin İş Seçme Kriterleri Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi (2007) Cilt II Sayı : 27 15-30

Yıldız M (2012) "Bağlanma kurami açısından yaşlılık dönemine genel bir bakış" *Sosyal Bilimler Dergisi*, 36:1-30.

Yılmaz, M., Cihan Güngör, H. ve Balcı Çelik, S. Investigation Romance and Mate Selection Myths of University Students. *International Journal of Asian Social Science*. 2013; 3 (2): 416-427.

http://www.aep.gov.tr/wp-content/uploads/2012/10/01_02_evlilik_ve_aile_hayati.pdf

Zeyneloğlu, S. (2008). Ankara'da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Doktora Tezi), Ankara.

GÖRÜŞME FORMU

GÖRÜŞME NO:

I.TANITICI BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz
  - 1.Kadın 2. Erkek
2. Yaşınız.....
3. Doğum yeriniz neresidir?
  1. İl merkezi .....
  2. İlçe merkezi
  3. Belde
  4. Köy
4. Hangi Bölümde okumaktasınız?
  1. Çocuk Gelişimi
  2. Odyoloji
  3. Sosyal Hizmet
5. Kaçınıcı sınıftasınız.....
- 6 .Şimdiye kadar en uzun süre nerede yaşadınız?.
  - 1.Köy
  - 2.Kasaba
  - 3.Kent
  - 4.Yurt dışı
1. ve 2 nolu seçenekler İlçe Merkezi
3 ve 4 nolu seçenekler İl Merkezi
olarak değerlendirilecektir.
- 7.Kaç yıldan beridir Ankara'da oturuyorsunuz?
.....
8. Okul yaşamı dışında herhangi bir gelir getirci işte çalışıyor musunuz?
  1. Evet
  2. Hayır
  3. Ara sıra çalışıyorum
- 9 .Nerede kalıyorsunuz?
  1. Ailemle yaşıyorum
  2. Yurtta
  3. Kendime ait bir evde
  4. Başka (belirtiniz)....
10. Herhangi bir engelliliğiniz var mı?
  - 1.Var (11'e geçiniz)
  - 2.Yok (13'e geçiniz)
11. Ne tür bir engelliliğe sahipsiniz?

- 1.Görme engelli
- 2.İşitme engelli
- 3.Konuşma engelli
- 4.Zihinsel engelli
- 5.Ortopedik (bedensel) engelli
- 6.Diğer .....
- 13.Yaşamınızı etkileyen fiziksel hastalıklarınız var mı?
  - 1.Var (Belirtiniz) .....
  - 2.Yok
14. Herhangi bir ruhsal hastalığınız var mı?
  - 1.Var (Belirtiniz).....
  - 2.Yok
15. Anne babanız hala evli mi?
  1. Evet
  2. Hayır (16'ya geçiniz)
16. Ne zaman boşandılar?.....
17. Boşanma nedenlerini belirtir misiniz?.....
.....
18. Anne babanız nasıl evlenmiş?
  1. Arkadaşlık ederek
  2. Akraba, arkadaş aracılığıyla
  3. Görücü usulüyle
  4. Başka (Yazınız) .....
19. Siz dahil toplam kaç kardeşiniz?.....
20. Kardeşleriniz arasında resmi nikahlı olarak evli olan var mı?
  1. Evet 2. Hayır
21. Yaşamınızda evlenmeyi düşündüğünüz biri var mı?
  1. Evet
  2. Hayır
22. Evetse ne zamandan beridir tanışıyorsunuz?.....

23. Nasıl tanıştınız?.....

24. Evlenme fikriniz ortak alınmış bir karar mı?

1. Evet
2. Hayır

25. Ailenizle tanıştırdınız mı?

1. Evet
2. Hayır

26. Karşı tarafın ailesiyle siz tanıştınız mı?

1. Evet
2. Hayır

28. Evlenmek için önceden tanışmak gerekir mi?

1. Evet
2. Hayır
3. Cevapsız

29. Ailenizde akrabalarınız arasında boşanmış olan var mı?

1. Evet
2. Hayır

30. Size göre en önemli sorunuz nedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. Ekonomik sorunlar
2. Okul yaşamına ilişkin sorunlar
3. Gelecek kaygısı
4. Ailemle yaşadığım sorunlar
5. Özel yaşamıma ait sorunlar
6. Ruhsal sorunlar
7. Bedensel sorunlar
8. Başka.....

31. Bir sorun yaşadığınızda size en çok kim destek olur? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. Arkadaşlarım
2. Sevgilim
3. Kendi annem
4. Kendi babam
5. Kardeşlerim
6. Akrabalarım
7. Hiç kimse
8. Başka.....

AŞAĞIDAKİ İFADELERDEN SİZE EN YAKIN GELEN SEÇENEĞE X İŞARETİ KOYUNUZ.

	İfadeler	Evet	Hayır	Emin Değilim
32	Herhangi bir sorun yaşadığınızda profesyonel (psikolog, sosyal hizmet uzmanı, psikiyatris vb)yardım alırım			
33	Evlenmeden önce gençlere evlilik&aile danışmanlığı verilmelidir			
34	Evlilik esnasında çıkacak sorunlar için mutlaka bir evlilik&aile danışmanlığına gidilmelidir			
35	Eşin fiziki görüntüsü önemlidir			
36	Eş yalnız akılla seçilir			
37	Eş yalnız duygularla seçilir			
38	Eşler ortaklaşa kararlar almaları			
39	Son söz kocaya aittir			
40	Aile neslin devamını sağlar			
41	Kadın çalışmalıdır			
42	Kadın sadece kocasının soyadını taşımalıdır			
43	Ev işlerine kadın bakar			
44	Boşanıp yeniden evlenebilirim			

	İfadeler	Evet	Hayır	Emin Değilim
45	Kendi akrabamla evlenebilirim			
46	Aile üyeleri arasında bir işbölümü vardır			
47	Eşimle eğitim düzeylerimiz aynı olmalı			
48	Eşimle dini inançlarımız aynı olmalı			
49	Eşimle kültürel özelliklerimiz benzer olmalı			
50	Bir yastıkta kocamak fikri bana uzaktır			
51	Sırf çocuk sahibi olmak için evlenmek isterim			
52	Evlenme fikri bana uzaktır			
53	Evlenmeden de sevdiğim biriyle aynı evde yaşayabilirim			
54	Anlaşmazlık durumunda son söz kocaya aittir			
55	Sizce evlilikte ideal yaş (yan tarafa yazınız) kaçtır?			

Katılımlarınız İçin Çok Teşekkür Ederim

ROMANTİZİM VE EŞ SEÇİMİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Sayın Katılımcı;

Bu ölçek, bireylerin eş seçimine yönelik inançlarını belirlemeye yöneliktir. Aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra, sizi en iyi yansıttığını düşündüğünüz ifadeyi ilgili paranteze (X) işareti koyarak belirtiniz. Bu bir test olmadığından cevaplar doğru ve yanlış olarak değerlendirilmeyecektir. Önemli olan vereceğiniz cevapların sizi doğru olarak yansıttığıdır. Ölçekteki hiç bir maddeyi boş bırakmadan cevaplayınız. Burada ifade ettiğiniz bilgiler sadece bu çalışma için kullanılacak olup, başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Adınızı veya kimlik bilgilerinizi belirten herhangi bir ifade yazmayınız.

Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

Açıklama: Aşağıdaki ifadelerden her birini okuduktan sonra, bu ifadeye ne ölçüde katıldığınızı gösteren sütuna ait olan kutucuğun içini (X)şeklinde işaretleyiniz.		Hiç				
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Çoğu yaştlarım gibi, ben de bir gün evleneceğimden eminim.	( )	( )	( )	( )	( )
2	Evlenmem için uygun olan tek bir gerçek aşk vardır, o da evleneceğim kişiyle olan aşktır.	( )	( )	( )	( )	( )
3	Birbirimize karşı hissettiğimiz sevgi, evlenmek için asgari düzeyde yeterli bir neden olmalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
4	Evlilik öncesi birlikte yaşamak, mutlu evliliği sürdürebilme şansımızı arttıracaktır.	( )	( )	( )	( )	( )
5	Sevgilimle evlenmeyi düşünmeden önce, evliliğimizin süreceğinden kesinlikle emin olmalıyım.	( )	( )	( )	( )	( )
6	Sevdiğim kişi benim için tamamıyla ideal olmasa bile onunla evlenebilirim.	( )	( )	( )	( )	( )
7	Evlenilecek uygun kişiyi bulma, çabadan daha çok bir şans işidir.	( )	( )	( )	( )	( )
8	Her yönüyle birbirine benzeyen çiftlerin ilişkileri çok sıradan ve sıkıcıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
9	Ben hayatta bir kez evleneceğim.	( )	( )	( )	( )	( )
10	Dünyada mutlu bir evlilik yapabileceğim birçok kişi vardır.	( )	( )	( )	( )	( )
11	Birbirimize duyduğumuz aşk, mutlu bir evlilik yürütmek için yeterli olmalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
12	Evlilik öncesi birlikte yaşarsak, evliliğimizde daha mutlu olacağımıza inanıyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
13	Evlenmeden önce iyi bir eş olacağımdan tamamen emin olmalıyım.	( )	( )	( )	( )	( )
14	İlişkimizdeki her şey beni memnun etmiyorsa, sevgilimle evlenmemeliyim.	( )	( )	( )	( )	( )

15	Yeterince uzun süre beklersem, evlenebileceğim uygun kişi bir gün karşıma çıkar.	( )	( )	( )	( )	( )
16	Evlenmeye karar verdiğim zaman, gelecekteki eşimle benzer özelliklere sahip olmak benim için önemlidir.	( )	( )	( )	( )	( )
17	Dünyanın bir yerinde benim için uygun olan evlenmem gereken bir eş vardır, ben de başkaları için öyleyimdir.	( )	( )	( )	( )	( )
18	Birbirimizi sevdiğimiz sürece, evliliğe giden yolda hiçbir engel tanımamalıyız.	( )	( )	( )	( )	( )
19	İlişkimizi sınamanın bir yolu olarak, evlenmeden önce birlikte yaşamak bizim için iyi bir fikirdir.	( )	( )	( )	( )	( )
20	Gelecekteki eşim ve ben evlenmeden önce çok iyi bir arkadaş olmalıyız.	( )	( )	( )	( )	( )
21	Zamanın güçlü sevgimizi aşındırmayacağına inanana kadar evlenmemeliyiz.	( )	( )	( )	( )	( )
22	Evleneceğim kişi bir eşte aradığım tüm niteliklere sahip olmalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
23	Evlenecek uygun kişiyi bulmak, benim kontrol edebileceğim bir şey değildir.	( )	( )	( )	( )	( )
24	Birçok yönden bana benzeyen biriyle evlendiğimde ilişkimiz daha güçlü olacaktır.	( )	( )	( )	( )	( )
25	Dünyada evlenebileceğim 'sadece bir tek' uygun kişi vardır.	( )	( )	( )	( )	( )
26	Ancak bir aptal, çok sevdiği biriyle evlenmekten kaçır.	( )	( )	( )	( )	( )
27	Evlenmeden önce birlikte yaşamak, evliliğimizin nasıl gideceğini sınamanın iyi bir yoludur.	( )	( )	( )	( )	( )
28	Evlenmeden önce evliliğe tamamen hazır olana kadar beklemeliyim.	( )	( )	( )	( )	( )
29	Benim ihtiyaçlarımın hepsine cevap vereceğinden emin olmasam bile yine de sevgilimle evlenirdim.	( )	( )	( )	( )	( )
30	Bazıları benim evlilik beklentilerime uygun değildir.	( )	( )	( )	( )	( )
31	Evlenmek için fazla çaba harcamasam da bir gün evleneceğim.	( )	( )	( )	( )	( )
32	Benim kişilik özelliklerimin tam tersi özelliklere sahip birisiyle evlenmeliyim.	( )	( )	( )	( )	( )

TABLOLAR

Ek Tablo 1: Bölümlere Göre Cinsiyet Dağılımı

Bölümler	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çocuk Gelişimi	35	18,00	-	-	35	15,4
Odyoloji	106	46,5	18	7,9	124	54,4
Sosyal Hizmet	53	23,2	16	7	69	30,3
Toplam	194	85,1	34	14,9	228	100,0

Ek Tablo 2: Cinsiyet Göre Ailesinde Boşanan Bireyin Olması

Bölümler	Boşanan Var		Boşanan Yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kadın	75	85,2	119	85,00	194	85,1
Erkek	13	14,8	21	15,00	34	14,9
Toplam	88	100,0	140	100,0	228	100,0

Ek Tablo 3: Cinsiyet Göre Evliliğe ve Toplumsal Cinsiyete İlişkin Görüşleri

Düşünceler	Kadın*		Erkek*		Toplam*	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eşin Fiziki Görüntüsünün Önemlidir	111	81,6	25	18,4	136	100,0
Eş Yalnız Akılla Seçilir	10	76,9	3	23,1	13	100,0
Eş Yalnız Duygularla Seçilir	20	87,0	3	13,0	23	100,0
Eşler Ortaklaşa Kararlar Almalı	181	85,4	31	14,6	212	100,0
Son Söz Kocaya Aittir	15	60,0	10	40,0	15	100,0
Aile Neslin Devamını Sağlar	180	86,5	28	13,5	208	100,0

*sadece evet diyenler yer almaktadır

Tablo 4: Cinsiyet Göre Evliliğe ve Toplumsal Cinsiyete İlişkin Görüşleri

Düşünceler	Kadın*		Erkek*		Toplam*	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kadın Çalışmalıdır	167	91,8	15	8,2	182	100,
Kadın Sadece Kocasının Soyadını Taşmalıdır	24	63,2	14	36,8	38	100,
Ev İşlerine Kadın Bakar	19	59,4	13	40,6	32	100,0
Boşanıp Yeniden Evlenebilirim	80	87,9	11	12,1	91	100,0
Kendi Akrabamla Evlenebilirim	20	76,9	6	23,1	26	100,0
Aile üyeleri arasında işbölümü vardır	184	86,8	28	13,2	212	100,0

*sadece evet diyenler yer almaktadır

Tablo 5: Cinsiyet Göre Evliliğe ve Toplumsal Cinsiyete İlişkin Görüşleri

Düşünceler	Kadın*		Erkek*		Toplam*	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eşimle Eğitim Düzeylerimiz Aynı Olmalı	118	90,1	13	9,9	131	100,
Eşimle Dini İnançlarımız Aynı Olmalı	161	87,5	23	12,5	184	100,
Eşimle Kültürel Özelliklerimiz Benzer Olmalı	151	87,8	21	12,2	172	100,0
Bir Yastıkta Kocamak Fikri Bana Uzaktır	16	76,2	5	23,8	21	100,0
Sırf Çocuk Sahibi Olmak İçin Evlenmek İsterim	20	87,0	3	13,0	23	100,0
Evlenme Fikri Bana Uzaktır	20	87,0	3	13,0	23	100,0
Evlenmeden de Sevdiğim Biriyle Aynı Evde Yaşayabilirim	18	64,3	10	35,7	28	100,0
Anlaşmazlık Durumunda Son Söz Kocaya Aittir	9	45,0	11	55,0	20	100,0

**TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
KLİNİK ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU KARAR ÖRNEĞİ**

SAYI : 99950669/398

12.12.2014

KONU : Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Kararı

SAYIN REYHAN ÖZÜDOĞRU DÜŞÜNMEZ

Fakültemiz Klinik Araştırmalar Etik Kurulunun 12 Kasım 2014 tarih ve 46 Sayılı toplantısında sunulan "Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Eş Sistemine İlişkin Görüş ve Düşünceleri:Turgut Özal Üniversitesi Örneği" başlıklı araştırma projesi öneriniz incelenmiş, etik ve bilimsel ilkelere uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof.Dr. Osman ÖZCAN
Başkan

Prof. Dr. Ali AKÇAY

Doç. Dr. Esra GÜNDÜZ

Doç. Dr. Bülent BOZKURT
Başkan Yardımcısı

Doç. Dr. Murat ULAŞ

Doç. Dr. Ayşe Esra YILMAZ

Doç. Dr. Özlem EVLİYAOĞLU

Doç. Dr. Nurhayat BAYAZIT

Doç. Dr. Bünyamin MUSLU

Yrd.Doç.Dr.Mehmet NAMUSLU

Doç. Dr. Mehmet KAYA

Farm.Yrd.Doç.Dr. Ayşe GÜREL
Raportör

Avukat Meltem BAĞCI

Yasin GÜRSOY

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Reyhan ÖZÜDOĞRU DÜŞÜNMEZ

Doğum Tarihi : 06.06.1974

Doğum Yeri : İstanbul

Eğitim Durumu :

Lisans :

Anadolu Üniversitesi, İşletme -2002, Eskişehir

Atatürk Üniversitesi, Sosyal Hizmet -2015, Erzurum

Yüksek Lisans:

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim Organizasyon Anabilim Dalı - 2008, Konya

Turgut Özal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı - 2016, Ankara

Ulusal Bildiriler:

Reyhan Özudođru, Gülsüm Çamur Duyan "Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimin Etkileyen Faktörler" 26.11.2015 Sosyal Hizmet Sempozyumu Celal Bayar Üniversitesi, Manisa